

A „II. RÁKÓCZI FERENC,, KATONAI KÖZÉPISKOLA története a tisztképzés szolgálatában

Előszó Kiss Géza könyvéhez

1956 november negyedikén szovjet tankok vették körül a „II. Rákóczi Ferenc” katonai középiskola mátyásföldi épületét, ledöntötték a kőkerítést, behatoltak az intézet területére és a parancsnokot falhoz állítva, fegyverrel a tarkóján kényszerítették: hívja össze növendékeit, akiket azután kiraboltak és szélnek eresztettek...

Így ért véget a Magyar Néphadsereg háború utáni egyetlen katonaiskolájának élete, bár története a végleges felszámolásáig még két évig tovább folyt.

Mit érezhettek a növendékek, ezek a tizenéves gyerekek, akik addig nem is vettek részt fegyveres vállalkozásban? Akiket eszményképeik, a szovjet katonák kiraboltak? Mit érezhetett a parancsnok, aki zokszó nélkül, feltehetőleg féltében, engedelmeskedett a tarkójának pisztolyt szegező kéz akaratának? Nem tudhatott Maléterék sorsáról, s nem is sejtette, hogy párszáz kamasz fiú ellen szabályos hadművelet indul..

A kiürített épület mindenestre jól jött a támadóknak: itt rendezkedett be az ideiglenesen hazánkban tartózkodó csapatok központi parancsnoksága.

Az igazi szégyen és tragédia azonban mégsem ez, hiszen különleges körülményekről volt szó, s ilyenkor kilengések mindig előfordulhatnak; hanem az, hogy a minden valamirevaló hadsereg számára nélkülözhetetlen katonai nevelőmunka befűlladt, azt a Magyar Néphadsereg vezetői nem folytatták, Otta István- az utolsó parancsnok- tevékeny közreműködésével, aki pedig maga is tanár volt, mielőtt a doni hadsereg kötelékében fogságba esett! . magát a középiskolai katonai nevelőintézményt egyszer s mindenkorra felszámolták. Úgy tűnik, azoknak sem lett könnyű a sorsa, akik a növendékek közül a Néphadseregben szolgáltak tovább. Mindezt Kiss Géza ezredes tudományos disszertációjából tudhatja meg az olvasó, amelyet most kezében tart.

A könyv a maga tudósi fegyelmezettségével és tényközlő szűkszavúságával éri el a hatást, megtudjuk, hogy a magyar katonai nevelés ügyét a Néphadsereg vezetői sohasem vették komolyan. Miért nem? Alighanem attól retteghettek, hogy a tizenéves fiúk óhatatlanul egy magyar honvédelmi eszme képviselőivé válnak, s nem csupán egy katonai nagyhatalom segédnépének szánt ágyúötlélék szerepére vállalkoznának. Pedig- és ez e könyvből is kiténik- a nagy hagyományú katonai nevelési tapasztalatokban bővelkedő Szovjet katonai vezetés fontosnak tartotta a tizenéves kortól kezdődő tisztképzést és a magyar nemzeti önértékre is szívesen volt tekintettel. Hagyományainkat és a nemzeti érdekeket tehát alighanem a budapesti tábormokok és politikusok hanyagolták el tudatosan. Hiszen talán nincs is a világon olyan kultúra és irodalom, melynek felvirágoztatói között annyi katona lett volna, mint amilyen a magyar kultúra és irodalom. Hol van még egy sikeres hadvezér, aki sikeres hőskölteményével nemzeti klasszikussá vált, és aki a hadi eseményeket nem fantáziájából merítette, hanem személyes élményeiből vette, mint Zrínyi Miklós? Kisfaludy Sándor, Kisfaludy Károly, Fazekas Mihály, Bolyai János hivatásos tisztként, gyermekkortól kezdve nevelődtek katonának, Széchenyi István, Batthyány Lajos, Jósika Miklós magas kitüntetésekkel dekorált hivatásos katonák voltak, Mészáros Lázár szintén jószerint gyermekkorától kezdve katona, a Mária

Ludovika királyné adományából kezdeményezett magyar hadi tanoda szervezője és első parancsnoka, a Magyar Tudós Társaság megválasztott tagja volt és folytathatnánk a sort. Hosszú ideje nem esik szó arról, hogy a tizenéves kortól kezdődő katonai nevelés miért fontos? Nem csupán azért, mert az ébredező-nyiladozó öntudatba így és ekkor lehet legsikeresebben beletáplálni a honvédelmi eszmét, hanem azért is, mert később, felnőtt korban, netán a kötelező, törvényesen előírt katonai szolgálat „kényszere” alatt hivatásos tisztnek jelentkezőket óhatatlanul vezetik, vezethetik érvényesülési, kenyérkereseti szempontok is.

Annak az intézménynek, amely az ötvenes évek közepén létesült és alig pár esztendeig állt fenn: a II. Rákóczi Ferenc” Katonai Középiskolának még az emléke is kiveszett a köztudatból. Kiss Géza könyve most ezt az emléket hozza vissza a feledésből.

NEMESKÜRTHY ISTVÁN

A „II. Rákóczi Ferenc” Katonai Középiskola megalakulásának, létrejöttének körülményei

Történelmi előzmények

„1953 tavaszán feszült légkör alakul ki az országban. Az elmúlt évek őszinte lelkesedését, bizakodását a csalódottság, sőt a kiábrándultság váltotta fel. A szocializmus építése közben elkövetett súlyos politikai és gazdasági hibák bénítóan hatottak a társadalom minden tagjára „/1/„

„Az SZKP. KB. Sztálin 1953. március 5-én bekövetkezett halála után kezdte meg a személyi kultusz bírálatát és következményei felszámolását„ /2/

A „II. Rákóczi Ferenc” Katonai Középiskola megalakulásának, létrejöttének körülményei.

Az MDP titkársága 1953. június 3-án meghatározta a tennivalókat, visszafogta a nagyberuházásokat, növelni tervezte a fogyasztási javak minőségét és mennyiségét, csökkentette a kormány létszámát. /1/

Így kezdődött el, illetve folytatódott a magyar társadalom ellentmondásos politikai tevékenysége.

A magyar legfelső politikai vezetés 1953-tól a szocializmus nevében tovább folytatta a hibás sztálini politikát. Továbbra sem vette figyelembe az egyre romló életszínvonalat, a munkásosztály elszegényedését, a parasztságot sújtó intézkedések hatását. Figyelmen kívül hagyta, illetve tévesen ítélte meg a nemzetközi helyzetet, s ebből eredően helytelen katonapolitikai értékelést alakított ki.

A párton belüli ellentétek, a hatalmi harc, a pártegység hiánya egyenesen akadályozta a tervezett politikai, gazdasági, kulturális intézkedések folyamatos végrehajtását. Ilyen körülmények között került nyilvánosságra az MDP. KV. 1953. június 12-i ülésén hozott határozata, amely megállapítja: a gazdasági életben jelentkező nehézségek egyik oka a hadsereg erőltetett ütemű fejlesztése.

Ennek tudatában a magyar legfelső politikai vezetés a honvédelmi kiadások, s azzal együtt a szervezeti keretek és a létszám csökkentését határozta el. A mintegy 30 ezer főt meghaladó csökkentés a lövész-, a harckocsi- és tüzércsapatokat érintette. /3/

A csökkentés tovább folytatódott: 1955. szeptemberben 20 ezer, 1956. augusztus 1-én pedig újabb 15 ezer fővel lett kevesebb a hadsereg létszáma.

„1955-ben létrejött az osztrák államszerződés. Ausztriából kivonták a szovjet csapatokat. Így Magyarország földrajzilag a szocialista tábor első vonalába került, amely jelentős tényezőként jöhetett volna számításba országunk katonapolitikai helyzete megítélésében” /3/

Az ellenforradalom leverése utáni konszolidáció előrehaladtával napirendre került a Néphadsereg újjászervezése. Így 1957 tavaszán három hadosztályból és néhány szakcsapatból álló fegyveres erő alakult meg. Ezt az állományt 1958 tavaszán egy keret hadosztállyal egészítették ki. A hadsereg újjászervezése feladatainak gyorsabb végrehajtása érdekében 1958. március elején az Elnöki Tanács Révész Géza altábornagyot miniszterré nevezte ki. A kormány 1954-től kezdve csökkentette a kulturális ágazat anyagi ellátását és befagyasztotta az egészségügyi költségvetést. Csökkentette a középiskolai, egyetemi, főiskolai keretszámokat, a diákotthoni elhelyezést, az ösztöndíjakat és a diákok más szociális juttatásait.

A kormány politikája megosztotta az értelmiséget, akárcsak a kultúrpolitika hibái.

Szakszerűtlenség uralkodott az oktatás, az irodalom, művészeti élet irányításának területein, ahol a vezetés egyoldalú és merev volt. Állandósult az értelmiség jelentős hányadának gyanúsítgatása, oktalan felelősségre vonása. Mindezek a folyamatok az anyagi ellátás elégtelensége között zajlottak le.

A középiskolai tanárok továbbképzését rendszertelenül tervezték, csak ideológiai-világnézeti témák kerültek előtérbe, mellőzve a pedagógiai kérdéseket.

A tantárgy- pedagógiai továbbképzést a Szovjetunióból átvett, lefordított munkákkal alapozták meg. A szocialista pedagógia fő forrása Makarenko volt, de szinte ugyanolyan mértékben használták Kairov, Jeszipov, Goncsarov műveit.

„A közismert mondás szerint a múlt állandóan változik. Az elmúlt néhány évben - sőt hónapban- talán gyorsabban változott, mint bármikor az utóbbi harminc évben. A múlttal való számvetés időszaka jött el, hiszen egy válságba jutott társadalom számára mindig az az alapkérdés: „Hogyan jutottunk ide?” Ez pedig megköveteli az egész közelmúlt újragondolását. Ennek az újragondolásnak az a legfőbb tanulsága, hogy a korai - kezdetleges szocializmus politikai rendszerének sztálinista alapstruktúrája milyen szívósan fennmarad - többé-kevésbé rejtett formákat is öltve - az egyes szocialista társadalmakban vagy azok különböző fejlődési szakaszaiban. Vajon meddig kell visszamennünk a történelemben - kérdezzük manapság -, hogy a jelenség végső okát felleljük?

Az utóbbi négy évtized története ezekben a vitákban válik igazán történelemmé, vagyis a felszínes történések felsorolása helyet a mélyben lejátszódó folyamatok feltárásává.” /4/

Ilyen társadalmi, politikai helyzetben, ilyen történeti körülmények között határozta el az MDP Központi Vezetősége és a Minisztertanács, hogy 1953. nyarán életre hívja a „II. Rákóczi Ferenc” Katonai Középiskolát.

Az iskola megalakulásának célja, funkciója, szervezeti felépítése.

Az MDP Központi Vezetősége és a Minisztertanács határozata alapján 1953. június 8.-án megalakult a „II. Rákóczi Ferenc” Katonai Középiskola. /5/

„Az iskola feladata és célja az, hogy az itt tanuló növendékeknek a legjobb középiskolai végzettséget adja, művelt, sokoldalúan képzett, kulturált ifjakká nevelje őket, Hazánk, Pártunk és kormányzatunk iránti odaadás és a hatalmas Szovjetunió iránti szeretetet, valamint az ellenséggel szemben érzett izzó gyűlölet szellemében, fejlessze ki bennük a szocializmus aktív építéséhez szükséges erényeket a katonai hivatás iránti szeretetet és készítse elő őket Néphadseregünk fegyvernemi tisztképző iskoláira való felvételre.

Az iskola az 1954/55. tanévtől kezdve Budapesten működik és ebben a tanévben I. II. és III. évfolyam lesz.” /6/

Az iskola első parancsnoka: Kerekes Béla vezérőrnagy és a tanintézet első működési helye Esztergom /1953-54/ volt.

Az iskola az általános gimnázium reáltagozatának tantervét követte és tankönyveit használta. A szorgalmi időszak megegyezett a gimnázium tanulmányi rendjével. A IV. évfolyam elvégzése után a növendékek érettségi vizsgát tettek, majd ezt követően kerültek – kötelezően - a fegyvernemi tisztképző iskolákba. Az itt szerzett érettségi bizonyítvány minden tekintetben egyenlő és teljes jogú volt az általános gimnáziumban szerzettel. A növendékek tanulása ingyenes volt. Teljes ellátásukat, alsó és felső ruházatukat a Magyar Néphadsereg biztosította. Minden tanuló megkapta a számára szükséges tankönyveket, füzeteket, töltőtollat, írószereket és zsebpénzt. A tanév folyamán, a tanítási szünetek azonosak voltak a többi középiskoláéval. Ezeket a növendékek otthon töltötték. A jól tanuló és kifogástalan magatartású növendékek havonta egyszer 32 órás eltávozást, valamint egy vasárnapi kimenőt kaptak. Ugyancsak havonként egy vasárnap délután a szülők látogathatták meg a növendékeket.

A nyári szünetben a Balaton mellett, Fonyód- Bélételepen négyhetes táborozáson vettek részt a növendékek. Táborozás idején a pihenés mellett löversenyeket, atlétikai, labdarúgó és egyéb versenyeket rendeztek, illetve megtanultak vívni, evezni, kajakozni, vitorlázni és motorcsónakot vezetni.

A növendékek az iskolában katonai nevelést kaptak. Feladatuk volt, hogy az iskolában eltöltött négy év alatt a tanulás mellett a legalapvetőbb katonai ismereteket elsajátítsák, testben és lélekben megedződjenek s alkalmassá váljanak Néphadseregünk tisztképző iskoláira való felvételre. /5/

A bevonulás napján a növendékek egyenruhát kaptak és ettől kezdve fegyelmüket és magatartásukat a Magyar Néphadsereg szabályzatai határozták meg.

A növendékek századokra, szakaszokra, tantermi osztályokra voltak osztva. Minden osztály élén nevelőtiszt állt, aki katonailag képzett és pedagógiai tapasztalatokkal rendelkezett.

A növendékek megtanulták a katonás, fegyelmezett magatartást, udvariasságot, belső rendet és tisztaságot. A legjobb növendékek közül kerültek ki a növendékosztály parancsnokok.

Az iskola állománya részt vett az április 4. díszszemléken.

A növendékek bevonulásuk után kimenő- és gyakorlóruhát kaptak. Kimenő öltözet: sötétkék kamgárn zubbony, nadrág, fekete félcipő és sapka.

A zubbnyonon és köpenyen vörös vállpántok voltak felhelyezve. Ezen kívül minden növendék rendelkezett az évszakoknak megfelelő alsó és melegítő ruhával, gyakorlóöltözettel, fürdőruhával és fürdőköpennyel, tisztálkodó-szerekkel, utazótáskákkal stb. Az iskola szakmai felügyeletét az Oktatási Minisztérium, katonai felügyeletét a Honvédelmi Minisztérium Tanintézeti Csoportfőnökség látta el.

Az iskola szervezeti felépítése

Az iskola 245. sz. béke állománytábláját 1953. június 2-án Farkas Mihály hadseregtábornok, a Magyar Népköztársaság honvédelmi minisztere hagyta jóvá először. Ezt az állománytáblát kivonták és 245 /A számmal 1953 augusztus 19-én ismét jóváhagyta Bata István altábornagy az új honvédelmi miniszter.

A II. RFKK szervezeti felépítése

A Katonai Középiskola összlétszáma: 428 fő /Esztergom, 1953. 09. 01./

Az iskola helye: Esztergom /1953-54/

Bp. XVI. / Mátyásföld Bajcsy Zs. Sor 1 / 1954-56 /

Bp. II. Vöröshadsereg útja 21-23 / 1957-58/

Az iskola parancsnoka: Kerekes Béla vörgy. 1953 09. 01.- 1955. 06. 20.

Oláh István alez. 1955. 06. 21. —1957. 02. 07.

Otta István vörgy. 1957. 02. 08. —1958. 09. 15.

Évfolyamok: 1953/54-es tanév: I. évf. : A, B, C, D osztályok 105 fő

II. évf. : A, B, C, D osztályok 103 fő

összlétszám: 208 fő

1954/ 55-ös tanév : I. II. III. évf. összlétszám 587 fő

1955/56-os tanév: I.- IV. évf. összlétszám 735 fő
érettségizett 169 fő

1956 / 57-es tanév: I.- IV. évf. összlétszám 499 fő
érettségizett 111 fő

1957/ 58-as tanév: I.-IV. évf. összlétszám 634 fő
érettségizett 113 fő

A „II. Rákóczi Ferenc” Katonai Középiskolán érettségizett: 393 fő

1957 / 58-as tanévben I. évf.-t elvégezte 204 fő

II. évf.-t elvégezte 175 fő

III. évf.-t elvégezte 142 fő

Összesen 521 fő

mindösszesen : 521+ 393 = 914 fő

Részleteiben : I. —IV. évet járt a „II. Rákóczi Ferenc” Katonai Középiskolára és érettségizett 224 fő

I. —III. évet járt a „II. Rákóczi Ferenc” Katonai Középiskolára és érettségizett 169 fő

I.—III. évet járt a Katonai Középiskolára, de nem érettségizett 142 fő

I.—II. évet járta Katonai Középiskolára, de nem érettségizett 175 fő

I. évet járt a Katonai Középiskolára, de nem érettségizett 204 fő

1953-tól 1958-ig Összesen 914 fő töltött 1-től 4 évet a „II. Rákóczi Ferenc” Katonai Középiskolán.

245. számú „A,, állománytábla „II. Rákóczi Ferenc” Katonai Középiskola. /7/

tbk.: 1 fő

ti.:47fő

tts.: 39 fő

honv.: 70 fő

növ.:200fő

Katona összesen: 357 fő, pa. 71 fő

Mindösszesen. 428 fő

ló: 35 db.

Fegyverzet:	pi.: 83 db.	Gépjárművek:	szgk.: 3 db.
	pu.: 55 db.		tgk.: 4 db.
	karabély: 115 db.		klgs. gk.: 3 db.
	gpi.: 6db.		mkp.: 100 db.

Megjegyzés: 1. / A fenti létszámon felül 52 fő polgári alkalmazottat felvehet a munkabérhitelezés terhére.

2 / A növendékek évfolyamonkénti megoszlása: 1. évf.: 100 fő

2. évf. :100 fő

3./ 1953. 09. 05-i 0871. sz. intézkedéssel helyesbítő ív kiadása a 245/A. sz. állománytáblához.

A helyesbítő ív kiadása biztosította a megnövelt létszámkeretet az 1954-es kiképzési évre és az azt követő időszakokra.

Megnevezés	Létszám	Rendfokozat	Beo. ill. csop.
lsk. pk.	1	vör. - ezds.	5
Pk. pol. h /pol. ov./	1	ezds.- alez.	6
Segédtiszt	1	fhdy.- hdgy.	14
Titkár-gépíró	1	pa.	21
Gk. vez.	1	örm.	18
Hív, segéd	1	pa.	26
Összesen:	6fő		

I. Politikai osztály

Pártépítő instr.	1	ör. - szds.	10
------------------	---	-------------	----

Agit.prop.instr.	1	örgy.- szds.	10
Ifj. segítő	1	örgy.- szds.	10
P01. o. titkár	1	fhdgy. hdgy.	16
Gépíró	1	pa.	21
Hív, segéd	1	pa.	26
Összesen.	6fő		

1./ Klub

Klub vez.	1	szds.-fhgy.	10
Könyvtáros	1	pa.	-
Film és rád. kez.	1	pa.	
Műv. vez.	1	pa.	
Összesen:	4 fő		

Politikai Osztály összesen: 10 fő

II. Személyügyi alosztály

alo. vez.	1 fő	örgy.- szds.	10
szü. ti.	1 fő	szds.- fhdgy.	14
nyt.	1 fő	örm.	21
gépíró	1 fő	pa.	22
munkaügyi ea.	1 fő	pa.	14
Szü. alo. összesen:	5 fő		

III .Kiképzési osztály

ov. egyben a pk. kat. helyettese	1	ezds.- alez.	7
pk. tan.-i h.	1	pa.	7
beo. tiszt	2	örgy.- szds. / 1 fő pa. lehet/	12

magyarfőea.	1	pa.	11
magyarea.	2	pa.	12
oroszfőea.	1	pa.	11
oroszea.	2	pa.	12
tört. főea.	1	pa	11
tört. ea.	1	pa.	12
főtárgy főea.	1	pa.	11
főtárgy ea.	1	pa.	12
mat.főea.	1	pa.	11
mat. ea.	3	pa.	12
fizika főea.	1	pa.	11
biológia főea.	1	pa.	11
biológia ea. 1 pa. 12			
kémia főea.	1	pa.	11
kémia ea.	1	pa.	12
ének és zene főea.	1	pa.	11
adminisztrátor	1	pa.	12
testnev. főea.	1	örgy.-szds.	11
testnev ea.	2	szds.-fhdgy.	12
lovagló főea.	1	örgy.- szds.	11
belszolg. út. ea.	1	szds- fhdgy.	12
tereptan ea.	1	szds.- fhdgy.	12
lóut. ea.	1	fhdgy.- hdgy.	12
kik. ag. kezelő	1	törm.	22
laboráns	1	pa.	22
rajzoló	2	pa.	-
könyvtáros	1	pa.	-

tantermi fel.	1	pa.	23
gépíró	3	pa.	22
hiv. segéd	2	pa.	26
kik. o. összesen:	43 fő		

IV. Szolgálatvezetési osztály

0v.	1	örgy.	10
fe. mester	1	törm.	21
nyt.	1	törm.	21
táv. közp. kez.	2	pa.	22
sokszorosító	1	pa.	-
könyvkötő	1	pa.	-
portás	2	pa.	27
Összesen:	9 fő		

1./Titkos részleg

3 fő

2./ Lovarda és istálló részleg

lovarda pk..	1	hdgy.	17
lovagló oktató	2	törm.	21
lóvezető	15	honv.	-
hajtó	2	pa.	
Összesen:	20 fő		

3./ Órszakasz

szpk.	1	hdgy.	19
rajpk.	6	szkv.- tiz.	-
beo.	54	ebből 3 pa. felvehető	

4./Zenekar

karmester	1	fhdgy.- hdgy.	14
szolg. vez.	1	törm.	17
zenész 20	törm.- örm.	18-21	
Összesen:	22fő		

Szolgálatvezetési osztály mindösszesen: 115 fő

V. Hadtáp

htp. pk./ a pk. ag.-i helyettese	1	alez.	7
htp. ir. vez.	1	hdgy.	14
gépíró	1	pa.	22
Összesen:	3fő		

1./ Élelmezési szolgálat 5 fő

2./ Ruházati szolgálat 3 fő

3./ Gjmú. és üza. szolg. 13 fő

4./ Épületkezelőség 2 fő

Hadtáp Összesen: 26 fő

VI. Egészségügyi szolgálat

Eü. szolg. vez.	1 fő	alez.- örgy.	8
Beo. orvos	1	szds.-fhdgy.	10
Fogorvos	1	szds.-fhdgy.	10
Felcser-gyógyszer kez.	1	fhdgy.	14
Eü. beo.	1	törm.	21
Fogász asszisztens	1	pa.	
Ápoló	3	pa.	

Takarító	1	pa.
Összesen:	10fő	

VII. Pénzügyi részleg: 4 fő

VIII. 1-2. Növendékszázad.

szdpk.	2	örgy.	10
pol.h.	2	szds.	11
osztálynevelő	8	szds	12
szolg. vez.	2	törm.	21
növendék	200	növ.	
összesen:	214 fő		

Katonai Középiskola összesen: 428 fő.

Ez volt az indulólétszám 1953. szeptember 1.-ével.

A növendékek toborozása a kiválasztási és felvételi rendszer

A növendékek toborozását az iskolaparancsnok terve szerint, minden év tavaszán a parancsnok által kijelölt bizottságok hajtották végre az ország különböző általános iskoláiban, gimnáziumaiban. A bizottságok tagjai vezető beosztású tisztekből, századparancsnokokból, nevelőtisztekből főelőadó polgári tanárokból álltak.

Feladatukat meghatározott ütem szerint hajtották végre. Az előirt időben és helyen - az iskola iránt érdeklődést mutató tanulók előtt - ismertették a Rákóczi iskola életét, a tanulmányi munka követelményeit, az iskola jellegét, a hivatásos tiszti pálya szépségét, romantikáját. Az érdeklődés minden tanulmányi évben számottevően magas volt.

Az iskolai jelentkezés után összeállították a jelöltek névsorát, majd azt egyeztették a megyei tanácsok oktatási osztályvezetőivel. Azok javaslata alapján a jelentkezők kitöltötték a felvételi kérelmet, amelyet az iskola igazgatója továbbított a Honvédelmi Minisztériumba.

A válogatás után a Tanintézeti Csoportfőnökség engedélyével az iskolaparancsnok levélben tájékoztatta a pályázót a felvételi vizsga idejéről és helyéről. A felvételit és az orvosi vizsgálatot minden év április hónapjában az iskolán hajtották végre. A pályázók létszáma kezdetben 1400- 1500 fő volt a felvehető 200 helyre. /Kivétel az 1957- s év, amikor is az előljáró intézkedést adott ki a felsőbb évfolyamok feltöltésére, és pótfelvételi vizsgák megtartásának elrendelésére. Ez 1957. június 17- 22. között történt./

Az iskolára történő jelentkezés általános előírásai:

Az iskola első évfolyamára /az általános gimnázium első osztályába/ az általános iskola 8., a második évfolyamra /az általános gimnázium második osztályába/, és a harmadik évfolyamra /az általános gimnázium 3. osztályába/ a „kitűnő”, „jeles” , de legalább „jó” átlageredménnyel végzett tanulók jelentkezhetnek. A jelentkezés időpontjában az előző tanévvégi és a folyó tanév félévi eredményei voltak a mérvadóak.

A jelentkezők orvosi vizsgán vettek részt, majd felvételi vizsgát tettek magyarból, matematikából /írásbeli, szóbeli/ és testnevelésből.

A felvételi gyakorlati végrehajtását szaktanárokból álló bizottság hajtotta végre.

A felvételi további feltételei a következők voltak:

- A szülők és növendékjelöltek politikai, erkölcsi megbízhatósága,
- A szülők beleegyezése, /a fegyvernemi tisztképző iskolára is/
- A növendékjelölt önkéntes jelentkezése.

A felvételnél- azonos feltételek esetén- előnyben kell részesíteni:

- A Tanácsköztársaság és az ellenforradalmi időszak idején a munkásosztály mellett kimagasló helyállást tanúsított szülők gyermekeit.

- A Felszabadulás óta kimagasló munkásságot kifejtett szülők - sztahanovisták, Kossuth- díjasok, élmunkások, újitók, kormánykitüntetésben részesítettek - gyermekeit.

- A Tanácsköztársaság és a Horthy- fasizmus idején az ellenforradalom elleni fegyveres és politikai harcban hősi halált halt, illetve megrokkant szülők gyermekeit.

- A munka frontján, a szocializmus építése során hősi halált halt, illetve rokkant szülők gyermekeit.

- A fegyveres erők tisztjeinek és tábormegvezetőinek gyermekeit. /6/

Az iskola beindítását követően a katonai sajtó örömmel üdvözölte az iskola létrehozását. A közzétett cikkek folyamatosan reflektorfénybe állították az iskolát. Az ottani ellátásról, kiképzésről, sport- és kulturális tevékenységről felsőfokon nyilatkoztak. Külön kiemelték a tisztek és tanárok átlagosnál magasabb elméleti és gyakorlati tudását, akik nap, mint nap azon fáradoztak, hogy a jövő tisztjei már az iskolán művelt, kulturált, sokoldalú emberekké váljanak /8/

További idézetek a katonai sajtóból:

„a jövő katonatisztjei ők- a magyar szuворovisták.”

„itt minden csábít az olvasásra, tanulásra.”

„sötétkéék egyenruhás, vidám tekintetű gyerekekkel találkoztunk. Vállukat vörös vállap díszíti. Önkéntelenül is egyik legszebb irodalmi élményünkre a „Vörös Vállpántok” című könyvre gondolunk. „/8/

„Megnyitotta kapuit a „II. Rákóczi Ferenc Katonai Középiskola” címmel köszönti a lap a növendékeket, akik a középiskolai tanulmányaik mellett megismerkednek a haza védelmének tudományával is.”

Mindezek az írások, valamint a rákóczisták aktív részvétele a különböző tanulmányi, sport- és kulturális versenyeken, az ott elért eredmények eleve csábítást jelentettek a fiatalok számára.

A növendékek szociális összetétele

A Rákóczi iskolára történő jelentkezés feltétele nem volt származáshoz kötve. Minden fiatal pályázhatott a felvételi előírásoknak megfelelően. Fontos kritérium volt azonban az, hogy a szülők és a növendékjelölt politikailag és erkölcsileg megbízható legyen.

Magyarországon a felszabadulás után a munkás- és parasztszármazású fiatalok minden korábbinál nagyobb arányban részesülhettek középfokú oktatásban. Ezek együttes aránya a nappali tagozatok első évfolyamán az 1951- 1953-s években 70% körül volt. Ezt követően különösen a dolgozó paraszt származásúaké — csökkent.

Az 1955/56-os tanév elején az első évfolyamra felvettek közül minden második tanuló munkás, illetve dolgozó paraszt gyermeke volt.

Az 1950- s évek elején a népgazdaság növekvő munkaerő szükséglete miatt a középiskolai tanulólétszámot jelentékenyen növelték, a továbbtanulási lehetőséget széleskörűen népszerűsítették. A későbbiek során az iskoláztatásnak ez az üteme túlzottnak bizonyult. 1953 után, amikor a középiskolai továbbtanulási lehetőségek korlátozódtak, az általános, illetve középiskolát végzettek figyelme egyre inkább az ipari tanuló képzés felé fordult./10/

A középiskolai tanulók számának alakulása származás szerint. / országos/ /10 /

Tanév	munkás	paraszt	értelm.	egyéb	Összesen:
1953 /54	53256	33689	14846	27976	129767
1954 /55	48484	28801	16721	28261	122627
1955/56.	46039	25029	18502	29536	119106
Százalékban					
1953/54	41,0%	26,00%	11,4%	21,6%	100%
1954 / 55	39,5 %	23,5 %	13,6 %	23,4 %	100 %

1955 / 56 38,7% 21,0 % 15,5% 24,8% 100%

A Rákóczi iskolára az 1953 / 54-es tanévre a felvételi vizsgát követően felvételt nyert:
/11/

1. évfolyamra: 105 fő

2. évfolyamra: 103 fő összesen 208 fő

A növendékek származását illetően a következő állapítható meg.

Tanév	munkás- paraszt	értelmiségi	egyéb	összesen
származású tanulók száma				
1953/54.				
1.évf.	63	11	31	105
2.évf.	71	8	24	103
összesen:	134	19	55	208

Százalékban

1953/54.	64,5%	9%	26,5%	100%
----------	-------	----	-------	------

A statisztikában szereplő „egyéb” kategóriákba soroltam a foglalkozást illetően a hivatásos tiszteket, tiszthelyetteseket és a pártmunkásokat. Ha a jelzett adatokat, számokat valószínűsítem, konkretizálom akkor a növendékek szülei az alábbi területeken dolgoztak:

1. és 2. évfolyam összesen:

hivatásos tiszt	26 szülő
ÁVH. tiszt, tiszth. , rendőr	4 szülő
vállalatigazgató /vagy ehhez hasonló beo./	24 szülő
pártmunkás /párttitkár, pártfunkció, SZOT. titk./	16 szülő
Összesen :	79 szülő

A beiskolázott növendékek szülei közül 79 szülő volt vezető beosztású. Ezek gyerekeit nevezték „káder” gyerekeknek.

A növendékek szociális összetételének alakulása az 1954/55. tanévben.

tanév	munkás- paraszt	értelmiségi	egyéb	összesen
1954/55.				
II. évf.	79	12	20	111
Százalékban				
1954/55.	71,5%	10,5%	18%	100,0%

A táblázat az 1954 áprilisában felvett új növendékekre vonatkozik.

A rendelkezésre álló nyilvántartás alapján a Rákóczi iskola működése során az első évhez hasonló aránytalanságok - már ami a vezető beosztású szülők arányát illeti - nem fordult elő.

Az iskola oktatási — nevelési rendszere

Az iskola szervezetéből adódóan a tanulmányi munkát és az ezzel kapcsolatos oktatási — nevelési feladatokat az iskolaparancsnok tanulmányi helyettes tervezte, szervezte és irányította.

A tanterv útmutatásait a Művelődési Minisztérium határozta meg és szakfelügyelői rendszerrel — negyedévenként ellenőrizte. Ezek után intézkedéseket adott ki a tanári állomány pedagógiai, oktató- módszertani jártasságának növelésére. Rendszeres tájékoztatást adott a polgári gimnáziumok tanulmányi munkájáról, az elért eredményekről, az oktatás során észlelt hibákról, azok okairól és megszüntetésük módszereiről. A parancsnok tanulmányi helyettese egy személyben felelt az oktatás menetéért. Alárendeltségébe tartoztak a főelőadó és előadó tanárok. Kezdetben — az 1953 / 54. tanévben — a tanárok szaktantárgyi csoportosításban oktattak. Ezt az 1954 / 55-s tanévtől felváltotta a tanszéki rendszer. /12 /

A tanszékeket tantárgyak szerint állították össze, melyek élén tanszékvezető állt. Személyét — képzettség, tanári gyakorlat alapján — a tanulmányi helyettes jelölte ki.

Minden évfolyamnál egy- egy főelőadó dolgozott, aki felelős volt az évfolyam tanulmányi munkájáért.

A növendéki osztályok élén osztályfőnökök álltak, akik felelősök voltak a tanulmányi munkáért.

A tanulmányi helyettes éves terv alapján dolgozott.

A terv tartalmazta: minden évfolyam tanulmányi feladatait, az év / félév / követelményrendszerét, a vizsgák, a pótvizsgák idejét, a konzultációk rendjét és idejét, a szakköri munka feladatait, céljait, a felvételi vizsgák rendjét, a bizottságok összetételét és feladatait, a pedagógiai továbbképzés rendszerét, témáit, a nevelői értekezletek idejét, képzés anyagi- technikai biztosítását.

A tanulmányi helyettes minden év végén jelentést tett a parancsnoknak az elért eredményekről, valamint minden kiképzési év elején intézkedést adott ki a következő tanév feladatairól.

A különböző tanszékekhez tartozó tanárok, különösen az osztályfőnökök állandó munkakapcsolatot tartottak az osztályok nevelőtisztjeivel, a növendéki századok parancsnokaival. A kijelölt tanárok rendszeresen ellenőrizték a tanórák megtartását, hatékonyságát és erről minden esetben jelentést tettek a tanszékvezetőnek.

A tanári állomány magas fokú elméleti és gyakorlati, gazdag tanári és pedagógiai tapasztalatokkal rendelkezett. Valamennyi tanár iskolai végzettsége messze meghaladta az Országos átlagot. A tanári állomány egy része - az iskolára kerülése előtt - különböző felelős beosztásban dolgozott. /iskolaigazgató vagy helyettes, minisztériumi szakfelügyelő, stb./

A növendékek rendkívül tisztelték és szerették tanáraikat, s a tanári állomány zöme is szerette tanítványait. A pedagógusok hamar megismerték az iskola speciális jellegét, amihez — kisebb- nagyobb súrlódások után - megfelelően alkalmazkodtak.

Az iskolát létrehozó politikai vezetés jól látta azt, hogy az oktatóanyag osztályozása, válogatása, oktatása egyben a hatalmi és ideológia viszonyok tükröződése is. Így elérte, hogy az iskolai tantárgyakat nem csak intellektuális rendszernek tekintette, hanem társadalmi jellegű rendszernek is. Ezt az elvet következetesen igyekezett betartani, betartatni. Természetes volt, hogy a politikai és állami döntések kifejezésre jutottak az iskolai rendtartásban és a nevelési koncepciókban.

A tanárok, nevelők, kulturális értékeket közvetítettek, de képzettségüknél fogva személyiségükkel is részt vettek az ismeretek átadásában.

Ezért volt fontos követelmény az, hogy aki a Rákóczi iskolán akart tanítani, feleljen meg annak a követelménynek, hogy rendelkezzen az Új iránti fogékonysággal, szakmai és politikai kiállással, a pedagógiai módszerek alkalmazására való érzékenységgel. Ez volt az erkölcsi alap arra, hogy a pedagógus nevelőmunkájának eredményei és emberi magatartásának értékei szerint kapta meg az Országos átlagnál jóval magasabb erkölcsi és anyagi elismerését. I Ez az iskolán 1957-ben átlagban havi 1900- 2000 Ft. volt. Az Országos átlagfizetés egy tanárnak a Központi Statisztikai Hivatal szerint csak 1966-ban volt havi 2200.- Ft. / 10/

Valamennyi pedagógus azonosult azzal a ténnyel, hogy az iskola belső élete, a tanár-diák viszony, maga az iskola belső működési mechanizmusa, a tanterv, az iskola születő hagyományai, történelme, névadója, kapcsolata a szülői környezettel, az iskola politikai légköre a pedagógusok magatartása mind-mind az értékteremtésnek egy-egy olyan tárháza, amely mindenkor fontosabb a nevelési folyamatra nézve, mint maga a tananyag. / 13/

A tanári állomány

Az elmúlt években a Rákóczi iskola történetéhez szükséges okmányok, dokumentumok gyűjtése során természetesen találkoztam ott tanító tanárokkal, és tisztekkel egyaránt. Mint régi tanítványnak kellemes, örömteli érzés volt hallgatni tanárim, parancsnokaim visszaemlékezéseit.

Az egyik ilyen felejthetetlen beszélgetésem volt 1989. 03. 29-én Mosoni Mihály tanárral. Tanár Úr budai lakásán őszinte szeretettel és lelkesedéssel fogadott.

A beszélgetés lényege természetesen az iskola egész tevékenységére vonatkozott. Mosoni Mihály tanár úr 1954 és 1955-ben tanított az iskolán. Kiváló tanárt, pedagógust és kiváló embert ismertünk meg személyében. Nagyon szerette a hallgatókat és mi is szerettük és tiszteltük. Elismert szakembernek bizonyult itthon és külföldön egyaránt. Egyetemi tanulmányait Németországban kezdte és fejezte be. Az iskolára történő áthelyezése előtt az Oktatásügyi Minisztériumban szakfelügyelőként dolgozott (kémia, földrajz) Több könyvet, tudományos értekezést írt szakmájában. Akkori fizetése: 1350 Ft. volt.

Elmondása szerint egy alkalommal megkereste őt Szabó János kémia tanár és azt ajánlotta, hogy jöjjön a Rákóczi iskolára tanítani. Ott csak heti 12 órát kell tartania és hetente egy nap szabadnapot kap. Mindezek mellett folytathatja tudományos munkáját, amelyek akkor „pedagógiai kísérletek” címmel váltak ismertté. Mosoni tanár úr úgy döntött a Rákóczin akar tanítani. Döntését most is tisztelettel megköszönjük Tanár úr elmondta a Rákóczi iskolán a tanárok kötetlen munkaidőben dolgoztak.

Általánosan elfogadott elv volt, hogy délelőtt a tanárok, délután a tisztek felügyelték a növendékeket. Elmondása szerint mi, hallgatók fegyelmezettek voltunk, akartunk tanulni. Azt is elmondta, hogy az általános iskolába szerzett ismeretanyagunk szegényes. Már indulásnál kiütközött a sokféle iskolából, sokféle követelménytámasztással beiskolázott növendékek alacsony képzettsége. Ennek megszüntetését szívügyének tekintette.

Az iskola katonai vezetése nem avatkozott be a tanári munka szakmai részébe. A tantárgyak szerint csoportosított tanszékek vezetői döntötték el, hogy szakmailag alkalmas-e a tanár az oktatói tevékenységre. Természetesen tanárnak jelentkezni pályázat útján lehetett. A párttagság megléte nem volt kötelező. Azonban a felvétel előtt megvizsgálták a pályázó szakmai tevékenységét. /Cikkek, könyvek, stb./ Ezt az ellenőrzést a HM hajtotta végre, és ha mindent rendben talált értesítették a felvételtől a pályázót. A felvétel elfogadásához a tanszékvezető jóváhagyása kellett.

Tanár úr elmondta, hogy 1954. és 1955-ben az iskola akkori parancsnoka Kerekes Béla vezérőrnagy több ízben elbeszélgetett a tanárokkal abból a célból, hogy öltözzenek be katonai egyenruhába alezredesi rendfokozatban. A parancsnok katonásítani akarta a polgári tanárokat. A tanárok zöme, nem tudott és nem akart azonosulni a parancsnok elképzelésével. E „puhatoló” beszélgetések később elmaradtak.

A tanári állománynak havonta egy alkalommal politikai tájékoztatót tartott Mándi Árpád őrnagy a parancsnok politikai helyettese. A szakmai felügyeletet, a tanárok szakmai továbbképzését az oktatás ellenőrzését az Oktatásügyi Minisztérium, illetve a szakfelügyelők gyakorolták. Az oktatás tárgyi feltételei kiválóak voltak, a pedagógiai tevékenységet jól szolgálták.

Mosoni tanár úrnak ezúton is jó egészséget kívánunk

A tiszti és tiszthelyettesi állomány

A szakasz és századparancsnoki állomány kiválasztása egyrészt pályázati, másrészt személyes kapcsolatok útján történt. Alapvető kiválasztási szempont az volt, hogy a tisz

rendelkezzen gimnáziumi érettségivel, tiszti iskolával és legyen pár év csapatgyakorlata. A pályázatuk elfogadását követően a napi munkavégzés mellett előírták részükre a pedagógiai tanulmányok megkezdését. A párttagság itt sem volt kötelező.

Az iskolán szolgálatot teljesítő tisztek általános műveltsége messze meghaladta az MN átlagát. Ebben az időszakban sorra jelentek meg előjárói intézkedések a HM Katonai Tanácsa felhívása alapján, amelyek hangsúlyozták a tisztek műveltségi színvonalának elmaradását és azt, hogy a helyzet megváltoztatására erőfeszítéseket kell tenni. E feladatokat szorgalmazta Ugrai és Ilku vezérőrnagy 1957 őszén a HM Katonai Tanácsa ülésén. Ugyancsak 1957 őszén Marosán György egy magasabb parancsnoki értekezleten kiemelten hangsúlyozta az általános műveltség szükségességét a tisztikarra vonatkozóan.

Korábban 1954 decemberében a HM Katona Tanácsa statisztikailag értékelte a tisztek műveltségi helyzetét. Megállapította, hogy e mutatót tekintve a színvonal alacsony. Előírta, hogy növelni kell az érettségizett tisztek számát és a helyzet javítása érdekében tárgyalni kell a közoktatási miniszterrel.

A Rákóczi iskolán szolgálatot teljesítő tisztek, tiszthelyettesek minden szempontból megfeleltek az elvárásoknak. Szerettek az iskolán dogozni, szerették a növendékeket, és ez kölcsönös volt. A tisztek megjelenése, alaki fellépésük, beszédkultúrájuk, szakmai tudásuk garancia volt arra, hogy a növendékek azonosuljanak követelménytámasztásukkal.

Többségük jó pedagógiai adottságokkal rendelkezett, hamar megismerték a közösséget, azok belső kapcsolatait. Több növendék már ekkor kiválasztotta katona példaképét és sok esetben utánozták parancsnokaikat. Pl. vezényszó kiadásakor, alaki mozdulatok bemutatásánál, kardfogások gyakorlásakor, és parancsok kiadásakor.

A tisztek sokat tettek azért, hogy 14-17 éves fiatalemberek a lehető legjobban elsajátítsák az alapvető alaki mozgásokat, fegyver- és kardfogásokat, a sport szeretetét.

Nevelői tevékenységük során a növendékek megismerték, megtanulták a barátság, a bátorság, a férfiaság a becsületesség fogalmát. Nap, mint nap találkoztak a folyamatos követelménytámasztással, a rendre a rendszerességre való törekvésre, és a növendékeket azok betartására ösztönözték. Egészséges versenyszellem alakult ki a növendékek között, ki a legjobb a tanulásban, a sportban, a játékban, az alaki órán, a táncos összejöveteleken, ki táncol a legszebben, a legszebb lánnyal. Ha valaki valamilyen területen kitűnt szorgalmával, tehetségével azt a kollektíva nagyon megbecsülte.

Mindezek egy jól átgondolt nevelői tevékenység eredményeképpen születtek és ezt a tiszti állomány valósította meg. Természetesen a jól kiválasztott tiszthelyettesi állomány /szolgálatvezetők, zenészek, technikusok, gépkocsijavítók és szerelők, lovászok, kultúrosok, egészségügyi alkalmazottak/ munkájával midig is hozzájárult kiképzésünk, tanulásunk hatékonyságához.

Az iskola tanárai, együttműködve a tiszti állománnyal, csak a felsoroltak birtokában tudtak olyan oktatói-nevelési tevékenységet kifejteni, amely biztosította, „hogy az itt tanuló növendékeknek a legjobb középiskolai végzettséget adja, művelt, sokoldalúan képzett, kulturált ifjakká nevelje őket...” /6/

A képzés irányai, a képzés tantervei, a tananyag csoportosítása és tanulmányi követelményei, tantervi sajátosságok

Az iskola az általános gimnázium reálgozatának tantervét követte és tankönyveit használta. A szorgalmi időszak megegyezett a gimnáziumok tanulmányi idejével. A tanórák délelőtti 6 órában kerültek végrehajtásra.

Az oktatás korszerű, világos és jól felszerelt tantermekben, szakkabinetekben került megtartásra. A kiképzéshez szükséges anyagi és technikai feltételek maximálisan biztosítva voltak.

A párt 1950. márciusi határozata után elkészült az általános gimnáziumok tanterve és óraterve. Az új tanterv meghatározta az általános gimnázium célját, feladatát. Meghatározta a heti óraszámokat, valamint az anyanyelvi oktatás és a természettudományos tantárgyak tanítására fordítható időtényezőket.

A határozat jól szolgálta a közoktatás fejlesztését annak ellenére, hogy az 1953-56-os időszakban a pedagógiai célok nem mindig egyértelműen világosak az irányító Útmutatásokban. Az MDP 1954- s közoktatásról szóló határozata részletes útmutatásokat tartalmazott a köznevelési határozat fejlesztésére, a nevelés tartalmára, szellemére.

A képzés tantervei, a tananyag csoportosítása az egész iskola működése alatt gondot okozott a pedagógus állománynak. Az állandó és folyamatos tanterv, - tananyag kiigazítások, a cél és követelményrendszer változtatásai, a szegényes tankönyvellátás /színvonal/ a tantárgy pedagógia hiánya, a meglévők korszerűsége, a pedagógusok szakadatlan eszmei-ideológiai továbbképzése, mind-mind akadályozta az oktatás-nevelés feladatrendszerének folyamatos végrehajtását.

A tantárgy-pedagógia hiánya országos gond volt. Ezt a hiányt igyekeztek pótolni 1953-tól a Központi Pedagógiai Intézet különböző kiadványai.

Milyenek voltak — milyenek lehettek a tantárgy-pedagógiai törekvések? Természetesen átfogó érvényű, a hazai helyzetet figyelembe vevő szakirodalom nem volt, nem is lehetett. Így a tantárgy-pedagógiai továbbképzést a Szovjetunióból átvett, lefordított munkákkal alapozták meg. E munkák képezték évekig a tantárgy-pedagógiai műveltség irányát, tartalmát. Ilyenek voltak pl. Golubkov az irodalomtanítás, Karcov a történelemtanítás, Gorjacskin a fizikatanítás, Bragyis matematikatanítás és Szkatkin a természetrajz tanítás kérdéseiről írott könyvei.

A pedagógusállomány nem rendelkezett magyar nyelven írott, hazai hagyományokat figyelembe vevő pedagógiai tankönyvvel. A szocialista pedagógia fő forrása Makarenkó volt.
/14/

1956 után úra elő kellett venni az alapvető ideológiai kérdéseket. Ehhez segítséget jelentett néhány publikáció is. Például: „Világnézeti szemlélet és a pedagógusok világnézete „Társadalom és nevelés” „Hazafiság és internacionalizmus” /14 /

Mindezek ellenére az iskola tanári állománya állandó önképzés mellett, pedagógiai értekezleteken, szakirodalmak tanulmányozásával szerzett tapasztalatok átadásával igyekezett az elvárásoknak megfelelni.

E közben folyamatosan érkeztek központi előírások, amelyeket figyelembe kellett venni. Pl. az Oktatási Minisztérium 1954-ben rendelettel csökkentette az általános gimnáziumok tananyagát. /15 /

Útmutatással szabályozta a középiskolai magyar nyelv és irodalom tanítását. /16/ Mindezeket az 1954/55. tanév tapasztalatai alapján határozták meg.

Útmutatás a magyar nyelv és irodalom tanításához!

„Főbb hibáink a következőkben foglalhatók össze:

A párt márciusi határozatában leplezett jobboldali elhajlás éreztette hatását az irodalom tanításában is.

... felütötte fejét a múlt iránti öncélú rajongás, a múlt túlbecsülése,

... nem kapott kellő hangsúlyt a proletár internacionalizmus,

...a tanításban és a tanulók feleleteiben is előfordult a burzsoá irodalmi nézetek hatása,

...gyakori volt a központi intézkedések nem megfelelő végrehajtása.

Feladat:... határozott harcot kell folytatnunk a mai helyzetben az idealista- vallási maradványok, a pesszimizmus és cinizmus ellen, de a szellemtörténet és a lapos pozitivizmus ellen is.” /16 /

Útmutatás a középiskolai történelem tanításához:

Az elmúlt tanév értékelése. /54/55. / tanév /

A történelmi materialista szemléletre való nevelés következetesebb, a hazafias nevelés erősítésének következményeként, a frázisok használata a szólamszerűség csökkent. A magyar és más népek forradalmi hagyományainak / a párizsi kommün, Nagy Októberi Szocialista Forradalom, a Magyar Tanácsköztársaság /tanítása általában lelkes és élményszerű.

Hol mutatkoznak hiányosságok? A tárgyi ismeret lexikális, öncélú, a múlt és jelen értékelésében nem látják a helyes arányokat. Nacionalista elhajlás jelentkezett múltunk kritikátlan eszményítésében? „A Szovjetunió elméleti tapasztalatai és gyakorlati segítségét népi demokráciánk fejlődésében nem értékelik eléggé.

Feladat: A hazafias nevelés szocialista tartalmi jegyeit kell erősítenünk. A szülőföld, az anyanyelv, a nép iránti szeretet elmélyítése, a társadalmi, honvédő, haladó és kulturális hagyományaink ápolása mellett a proletáriátus forradalmi hagyományait, munkásosztályunk végső harcának alkotó munkájának eredményeit kell lelkesítően bemutatnunk. Nem választhatjuk el hazafiságunkat a Szovjetunió iránti szeretettől. A történelem tanítás

középpontjában a nép, a dolgozó tömegek, a munkásosztály történelemalkotó szerepét kell állítani.” /16/

Ez az útmutató valamennyi tantárgyat felsorolja, a feladatszabás mellett óraszám módosítást ír elő. A magyar nyelv és irodalom, valamint a történelem tantárgyak esetében ez évi 10 óra csökkenést jelentett.

Óraszámok az 1955/5-os tanévben

Tantárgy	Magyar nyelv és irodalom				Történelem	
	Nyelvtan		Irodalom			
	Heti	Évi	Heti	Évi	Heti	Évi
I.	1 óra	33	4	132	3 óra	99
II.		33	3	99		99
III.		33	4	132		99
IV.		28	4	112	nincs	

Az iskola tanulmányi eredmény megállapítása

Az általános tanulmányi eredmény megállapításakor /a rendkívüli tárgyak, katonai ismeretek, idegen nyelv ismeret kivételével/ minden tantárgyat figyelembe kellett venni. A magatartási érdemjegy –kitűnő rendűség megállapításán kívül - az általános tanulmányi eredményt nem befolyásolta.

A tanulmányi átlag az egyes tantárgyakból nyert osztályzatok két tizedes jegyre megállapított számtani közepe /kerekítés nélkül/.

A növendékek általános tanulmányi eredménye

Kitűnő: ha magatartás példás és tanulmányi átlaga 5

Jeles: ha a tanulmányi átlag 4,70- él magasabb és közepesnél rosszabb osztályzata nincs.

Jó: ha tanulmányi átlaga 3,7-él magasabb és legfeljebb 2 /kettő/ elégséges osztályzata van.

Közepes: ha tanulmányi átlaga 2,7-él magasabb.

Elégséges: ha tanulmányi átlaga legfeljebb 2,70

Elégtelen: ha tanulmányi átlagától függetlenül elégtelen osztályzata van.

A növendékek általános tanulmányi eredményeinek bejegyzésekor, a rendűség megállapítása mellett, az elért tanulmányi átlagot kellett feltüntetni.

Elégséges:	2,00 – 2,70
Közepes:	2,71 — 3,70
Jó:	3,71—4,70
Jeles:	4,72 – 5,00
Kitűnő:	5,00

A tantervi sajátosságok abból eredtek, hogy az általános gimnázium reáltagozatának tantervei mellett az iskola jellegéből adódóan speciális tantárgyak, foglalkozások alapozták a növendékek hivatás szeretetét. Ezek egy részét a tanórarendbe, másik részét a tanórán kívüli tevékenységbe építették be. Mindezeket a tantervi sajátosságokat a tanév értékelésénél mutatom be.

Kutatásaim során 1953/54-es tanévről értékelhető anyagot nem találtam.

A tanulmányi osztály év végi jelentése az 1954/55. tanévről /12/

Minden tanulmányi év befejezését követően a parancsnok tanulmányi helyettese értékelte az elmúlt kiképzési év munkáját. Az értékelést nevelői, illetve parancsnoki értekezleten hirdették ki a tiszt és tanári állomány előtt. Ezt követően a tanszékvezetők részletesen, személyre menően (beosztott tanárok) értékelték az elmúlt kiképzési év teljesítményét, majd meghatározták a következő év nevelési-oktatási feladatait és azok anyagi-technikai biztosítását. Az így elkészült év végi jelentéseket minden évben az iskolaparancsnok felterjesztette a katonai és szakmai előljárónak.

Az iskola tanulmányi eredményeit osztályonként és évfolyamonként márciusig bezárólag havonta értékelték. Ettől kezdve a Tanintézeti Csoportfőnökség utasítása alapján csak negyedévenként értékelték. Az osztályozó konferenciákat minden esetben megelőzte az osztály tanárainak és nevelőtisztjeinek osztályozó értekezlete. Az értekezlet vezetője az osztályfőnök, aki a nevelőtiszttel történt előzetes megbeszélés alapján jellemzést adott az osztály egészéről, majd javaslatot tett személyenként a magatartási jegyre. Ezt követően vita alapján alakult ki a szaktanárok javaslata alapján minden rákócziista magatartási érdemjegye, rendűsége, és tantárgyi átlaga. Negyedévkor és háromnegyed évkor az iskolaparancsnokság írásban értesítette a szülőket a megintett és megrovott növendékekről.

A félévkor és az év végén tartott szülői értekezleteken a nevelőtisztek és osztályfőnökök ismertették a szülőkkel fiaik magatartását és tanulmányi előrehaladásukat. Mindezek ünnepélyes külsőségek között kerültek megrendezésre. Ilyen alkalmakkor rendezték meg az évfolyamok közötti sportversenyeket, /labdarúgás és atlétikai/ tartottak lovasbemutatókat a fiatal növendékek. Késő délután kultúrműsorral szórakoztatták a szüleiket a növendékek. A felsorolt rendezvények megtartása, a szülők előtti bizonyítási vágy az elért eredmény bemutatása, már felejthetetlen emlékeink közzé tartoznak.

Az 1954/55. tanévben a tanítás szeptember 16-án kezdődött. Az oktató-nevelő munkához szükséges személyi feltételek teljes mértékben biztosítva voltak. Harminc osztálytermet korszerűen előkészítettek az oktatáshoz. A tanév megkezdése előtt, előkészületi értekezleteket tartottak minden tantárgyból, évfolyamonként elkészítették az egész tanítási tervet, ez alapján a tanmenetek negyedéves terveit. Megvitatták az iskola speciális szükségleteinek megfelelően a tanmenetkészítés és óravázlat készítés egységes szempontjait.

Az első két tanítási napon 5 tárgyból felmérőt írtak, magyar, történelem, orosz, matematika, fizika, ez utóbbiból csak a III. évfolyam: átlag: 2,28.

Ebből eredő feladatokra intézkedtek.

Október 15-én, „a tanév tapasztalata” címmel általános nevelési értekezletet tartottak. /vita a tanulmányi fegyelemről/ Általános határozat született, hogy a nevelési és osztályozó értekezletek a jövőben évfolyamonként, illetve századonként történjenek.

A II. Rákóczi Ferenc Katonai Középiskola 1954/55-ös tanév tanulmányi eredménye

I. évf. tanulmányi átlaga: 3,63

II. évf. tanulmányi átlaga: 3,79

III. évf. tanulmányi átlaga: 3,71

Az iskola tanulmányi átlaga: 3,72, rendűségi átlaga: 3,47.

A rendűség statisztikája: Kitűnő és jeles: 71 fő

Jó: 215fő

Közepes: 239 fő

Elégséges: 43 fő

Elégtelen: 19 fő

Összesen: 587 fő

Az I. évfolyamnál rendkívüli tantárgy: . szabadkézi rajz: 4,20

ének : 3,79

Tanulmányi szakkörök az 1954/55. tanulmányi évben

Történelem szakkör: Rákóczi-hagyomány gyűjtéséhez kezdett

Orosz nyelvi szakkör: nyelv elsajátítása, műfordítási feladatokat oldott meg

Matematikai szakkör: folyamatosan szerkesztette a „Matematikai Faliújságot”, a házi versenyeken 114 növendék vett részt

Fizika és repülő szakkör: tervezett tevékenység folyt

Kémia — biológia szakkör: szemléltető szekrények, természeti naptár és biológiakert építése

Földrajz szakkör: kirándulások szervezése.

A testnevelési tanszék keretében 11 szakkör működött: atlétika, labdarúgás, lovas, vívó, úszó, háromtusa, cselgáncs, röplabda, ejtőernyős, asztalitenisz, torna.

Az iskola valamennyi tanszéke a jövő évi előkészületi munkák zömét a nyár folyamán végzi el. A fizika, kémia, biológia tanszékei a normál tantermeken kívül ún. gyakorló órák tanmenetét és tanítási módszereit készíti el.

Minden tanszéken dolgoznak a vonatkozó katonai anyagok rendszerezésén illetve bővítésén. Ezek az illetékes Honvédelmi Minisztérium és Oktatási Minisztérium jóváhagyása után tankönyv kiigazításként nyomtatott formában kerülnek a rákócziak kezébe.

Pl. a történelmi tanszék több pontban foglalta össze jövő évi előkészítő tervét. Ezek: - a tankönyv anyagának hadtörténelemmel való kiegészítése, a Rákóczi hagyomány gyűjtése, rákócziak és tanárok együttműködésével, az anyag feldolgozása, a jövő évi módszertani és szakmai továbbképzés tervének kidolgozása a Bp-i Pedagógus Továbbképző Intézettel összehangolva augusztus 15-ig.

Augusztus 30-ig befejeződik a tanév előkészítő munka és készen állnak szeptember 1-ével az 1955/56. tanév feladatainak végrehajtására. /12/

A tanulmányi osztály év végi jelentése az 1955/56. Tanulmányi évről / 12 /

Írásos jelentés nem készült, csak a részletes tanulmányi eredmény volt fellelhető.

A II. Rákóczi Ferenc Katonai Középiskola 1955/56-os tanév tanulmányi eredménye

/ 1956. 06. 17./

	Tanulmányi átlag	Rendüségi átlag
I. évf.	3,71	3,47
II. évf.	3,43	3,07
III. évf.	3,69	3,31
IV. évf.	3,43	3,35
Az iskola összesen	3,60	3,29.

Rendűség statisztikája: jeles: 80 fő
Jó: 223fő
Közepes: 310 fő
Elégséges: 77 fő
Elégtelen: 45fő
Összesen: 735 fő

Sikeresen érettségizett: 169 fő/ez 8 osztály /

A tanulmányi évhez tartozó dokumentumok

Jelentés a II. Rákóczi Ferenc Katonai Középiskolában a magyar nyelv és irodalom órákon szerzett tapasztalatokról.

Ideje: 1956. 05. 16-án

Az ellenőrzést 12 tanár/szakfelügyelő/ hajtotta végre a magyar nyelv és irodalom tanszéken. 14 órát látogattak meg öt /5/ nap alatt.

Kivonat a jegyzőkönyvből:

a növendékek azonos szinten állnak tudás és készségek dolgában, mint a László Gimnázium tanulói. Gond: a növendékek olvasottságának hiánya, a versismeret kielégítő, a nyelvtan elméletben igen, gyakorlatban nem kielégítő, helyesírás rossz.

Feladat: szóbeli és írásbeli kifejezőkészség fejlesztése /23/

Érettségi elnökök és tagok 1956, június 11-15.

Isk. pk. : Oláh István alezredes

Pk. tan. h.: Lukács Sándor

Érettségi elnök: nem állapítható meg

Dr. Turi Mihály magyar nyelv és irodalom

Kislaki Károly történelem

Kelemen László fizika

Szanyi István orosz

Sain Márton matematika

Dr. Nyárádi Zoltán természettan

Takács László történelem

Lajos József magyar nyelv és Irodalom

Farkas Márton történelem

Darvas Jenő fizika

Urbán Lajos matematika

Kovács Zoltán biológia

Bíró István matematika

Nagy János fizika

Súlyovszky Kázmér orosz

Kóris Kálmán matematika

Horváth József magyar

Dr. Besnyő Miklós történelem /itt jegyző /

Koltay Ferenc történelem /7/

A tanulmányi osztály év végi jelentése az 1956/57. tanulmányi évről/12/

A legnehezebb esztendő volt az iskola rövid történetében. Az elmúlt tanévet 756 növendékkel kezdték el és az ellenforradalom okozta megszakítás után 1957. január 2-án 525 tanulóval folytatták. A tanév végén 499 növendéknek adtak bizonyítványt. A nagy nehézségek — forradalom, költözés, ideiglenes, majd végleges tanítási rend, szaktantermek hiánya — ellenére azonban az évet eredményesen fejezték be.

A II. Rákóczi Ferenc Katonai Középiskola 1956/57-es tanév tanulmányi eredménye

	Tanulmányi átlag	Rendüségi átlag
I. évf.	3,48	3,21
II. évf.	3,64	3,57
III. évf.	3,65	3,53
IV. évf.	3,68	3,57
Az iskola	3,61,	3,47

Rendűségi statisztika: jeles: 40 fő
Jó :196fő
Közepes: 228 fő
Elégséges: 19fő
Elégtelen: 16fő
Összesen : 499 fő

Sikeresen érettségizett: 111 fő /ez 7 osztály/

1957. január 30-án az iskola parancsnoka a következő parancsot adta ki. /059. sz. pcs./

„...iskolánk eredményesen fejezte be az 1956/57-es tanévet. Az elmúlt tanulmányi évben a forradalom súlyos pusztítása miatt sok nehézséget kellett legyőzni a tiszt-tanári karnak, a növendékeknek és a polgári dogozóknak. E feladatokat eredményesen megoldotta az állomány.”

Dicséretet és jutalmat kapott: Tárnoki Lajos százados
Marcsik József százados,
Lakatos József főhadnagy,
Csapó Kálmán tanár,
Takács László tanár,
Kaszás Ferenc tanár,
Oláh József tanár,
Rull Nándor hadnagy,
Lengyel István főhadnagy,
Szabó János főhadnagy,

Kitűnő rendű: Kindl László növ. IV. G. A Népművelésügyi Miniszter „KITŰNŐ TANULÓ” érdeméremmel tüntette ki.

Jutalomban részesült: Asztalos Kálmán III. A növendék
Marosi Miklós II. C. növendék

KIVÁLÓ TANULMÁNYI EREDMÉNYÉÉRT DICSÉRETET KAPOTT.

Várszegi Csaba IV.G.

Felföldi István IV.B

Kundrák István IV.D.

Tussinger István IV.E

Miseta József IV.F.

Sámán Miklós IV.F.

Sebők András II.E

Rózsa András II.A.

Várhegyi Levente II.F.

Adámosi György E.G.

A kitűnő rendű tanulmányi eredményt elért növendékek az 1957/1958-. tanév első félévében 2 aranygomb viselésére jogosultak

A jeles rendű tanulmányi eredményt elért növendékek 1 aranygomb viselésére jogosultak.

A jó rendű növendékek 1 ezüstgomb viselésére jogosultak.

Az 1956/1957. tanulmányi évhez tartozó dokumentumok.

A tanulmányi munka ellenőrzéséről készült jelentés.

Ideje: 1957. 05. 20. Az ellenőrzést szakfelügyelőkől álló bizottság hajtotta végre és az egész iskolára vonatkozott.

Kivonat a jegyzőkönyvből: Dr. Borsányi Kálmán szakfelügyelő: „. . . a tanárok, tanszékek munkája ÖSSZESÉGÉBEN igen jó, különösen a magyartanítás keretében jó a világnézeti, hazafias, politikai-erkölcsi nevelés. úgy nevelnek ahogyan kell.” /23/

Történelem tanszék ellenőrzése: „. . . a tartalmi egység megteremtése a Történelem Tanszék oktató-nevelő munkájában sikerült. Az iskola speciális követelményeinek megfelelően a hadtörténeti vonatkozású részek alapos megtárgyalására vázlatot, rajzot használnak igen jó hatékonysággal, a tanszék jó munkaközösség, az együttműködés baráti és elvtársi, következménye ennek, jó munka, párosulva keménységgel, következetességgel a tanulók iránti szeretettel...” /23/

Idegen nyelvi tanszék ellenőrzése /orosz és francia órák/ Tímár József és Kalocsai Tibor szakfelügyelő: „elismeréssel nyilatkozom az iskola idegen nyelvű tanárainak munkájáról. Gond: Szulyovszky Kázmér kartárs 1. évf. ilyen tanteremben /volt WC helység , átható kellemetlen szag / nem lehet órát tartani ,/ 23/

Matematika tanszék ellenőrzése Abád József szakfelügyelő 10 tanárt 17 alkalommal ellenőrzött: „az órák anyaga egységes és jól szervezett. Az osztályok tudása közepes, illetve valamivel közepes alatti. A tanszék értékelése: az iskolai oktató munka, amely jelzőiben majd minden vonalon a legfelsőbb fokot érdemli ki. „/23/

Fizika tanszék ellenőrzése: Ohegyi Ernő szakfelügyelő 10 tanórát ellenőrzött: „...a szertár igen erősen leromlott! laboráns nincs A növendékek tudás átlagban jobb a Polgári iskolák tanulóinál. A fizika szakkör megszűnt.”/23 /

Összmegeállapítás: „... jó eredmény” Magyarázható: „... a tanszék intézménye pótolhatatlan előnyöket jelent, a tanszék tagjait a legjobb a legtehetségesebb szaktanárok közül választották, határozott vezetés, mintaszerű óravázlatok, az órák levezetése módszertanilag mintaszerű, a tanítás tárgyi feltételei kivételesen kedvezőek, a meglátogatott órák politikailag kifogástalanok voltak.”/23/

A tanulmányi osztály év végi jelentése az 1957/58 tanulmányi évről/12 /

Szöveges rész nem csak táblázatos kimutatás készült.

A II. Rákóczi Ferenc Katonai Középiskola 1957/58-as tanév tanulmányi eredménye /utolsó tanév/

Évf.	I. évf.		II. évf.		III. évf.		IV. évf.	
	Tan.-i átl.	Rend. átl.	Tan.-i átl.	Rend. átl.	Tan.-i átl.	Rend. átl.	Tan.-i átl.	Rend. átl.
A	3,74	3,42	3,36	3,08	3,52	3,28	3,68	3,58
B	3,45	3,16	3,36	3,00	3,54	3,35	3,49	3,31
C	3,64	3,52	3,62	3,38	3,44	3,15	-	-
D	3,37	3,00	3,25	2,85	3,48	3,10	3,55	3,40
E	3,52	3,13	3,13	2,81	3,23	3,04	-	-
F	3,76	3,60	3,43	3,32	3,44	3,23	3,38	3,30
G	3,58	3,33	3,37	3,15	3,64	3,45	3,50	3,33
H	3,45	3,15	3,60	3,52	-	-	3,86	3,73
Össz. átl.	3,56	3,29	3,39	3,14	3,23	3,23	3,57	3,44

I. évf. tanulmányi átlaga: 3,56

II. évf. tanulmányi átlaga: 3,39

III. évf. tanulmányi átlaga: 3,47

IV. évf. tanulmányi átlaga: 3,57

Az iskola tanulmányi átlaga: 3,50 rendűségi átlaga 3,27

Rendűség statisztikája: Kitűnő: 9fő
 Jeles: 37fő
 Jó: 217fő
 Közepes: 254fő
 Elégséges: 100 fő
 Elégtelen: 17fő
 Összesen: 634fő

Sikeresen érettségizett, 113 fő /ez 6 osztály/

1958. június 08-án az iskolaparancsnok kiadta 46. sz. parancsát, melyben a tanulmányi munkáért dicséretet és jutalmat adott.

KITŰNŐ RENDŰ: Marosi Miklós III. E.

JELES RENDŰ: Mikula Imre III. A.

Gyenes Mihály III. B.

Zsiros Imre III. G.

KITŰNŐ RENDŰ. Ádámosi György II. B.

Remes Jenő II.C.

Berta István II. F

JELES RENDŰ: Sági László II. D.

Zsembéri Károly II. F.

KITŰNŐ RENDŰ: Kerpely Kálmán I. H.

JELES RENDŰ: Házer Pál I. A.

Török László I. A.

Bakos Zoltán I. B.

Csanádi Győző I. C.

Kaislinger József I. E.

Bene Imre I. F.

Cseh József I. F.

Hargitai Károly I. F.

Kiss Attila I. F.

Leiter Miklós I. F.

Perlaki Zoltán I. G.

Béres László I. H.

Kánya Sándor I. H.

Az 1957/58. Tanulmányi évhez tartozó dokumentumok

Javaslatok az iskolai munka megjavítására. A pk. tan. h.-e Zentai Károly készítette
1958. 01. 16-án

Kivonat a javaslatból: „... A politikai munkával kapcsolatban: a fiatal párttag tanárok vállalják el egy-egy évfolyam KISZ szervezetének patronálását, a tanári kar aktív részvételének a biztosítása a pol-i etikai órák levezetésében.

A nevelés területén, az oktató-nevelő munka egységének hatékonyabb biztosítása érdekében meg kell teremteni a tisztek és a tanárok szorosabb kapcsolatát, ezek színterei: a szervezet havi év. értekezleteken keresztül, a klubélet feltételeinek megteremtésén keresztül, a tisztek gyakoribb óralátogatásával. Ismét fel kell terjeszteni a Honvédelmi Minisztériumhoz, progresszív tandíj, illetve eltartási díj, új zsoldrendszer bevezetése, a jutalmazások új rendszerének kidolgozása. Az egyes évfolyamokra olyan növendéki létszámkeretet kell megállapítani, melyek lehetővé teszik, hogy a tanévek végén a katonatiszti pályára nem alkalmas növendékeket el lehessen távolítani az iskoláról.

A növendékek hivatástudatának a hatékony kifejlesztése érdekében: Ezt a problémát az iskolai oktató-nevelő munka középpontjába kell állítani, az oktatási anyagból ki kell választani azokat az anyagrészeket, melyek alkalmasak növendékeink hivatástudatának fejlesztésére és 1958/1959 tanévtől ezeket már tanítani kell, a katonai napok és a táborozás programját újból ki kell dolgozni.

Az oktatás, illetve a képzés területén:

A tantervi anyag csökkentése, illetve módosítására javaslatot kell tenni a Művelődési Miniszternek. Határidő: 1958. március vége. Meg kell szervezni az egyéni tanulás alatti konzultációt. Tovább kell növelni a szabadidő alatti korrepetálási órákat. Költségkihatás / a = 17, 50 ft./óra, napi két órát számolva kb. havi 3.000.- Ft, napi 3 órát számolva kb. havi 5.000.- Ft /

A politikai napok programjának átdolgozása, hogy a katonai vonatkozások jobban domborodjanak ki. 1958/1959. tanévben már alkalmazni kell. Ugyanezt a táborozással kapcsolatban is el kell végezni és az 1958. évi nyári tábort már ez szerint kell megtartani.

A kiképzés anyagi biztosítására vonatkozóan:

Az 1958. tanulmányi év 260.000.- Ft-os költségvetési keretének 350.000.- Ft-ra való felemelését kell kérni, ebből lehet a szaktanterem berendezését, fejlesztését végrehajtani. A növendékek érdeklődésének a fokozása érdekében növelni kell a népszerű tudományos folyóiratok nagy számban történő megrendelését. A biológiai tanterem felújításához 2.000.- Ft értékű NDK deviza szükséges.”/7/

Tanulmányi versenyek az iskola életében

A tananyag elsajátítása folyamatában a tanárok és a nevelők egyre jobban megismerték a növendékek tudását, képességét. A tehetséges növendékekkel külön - szakköri foglalkozások keretében - foglalkoztak. A tanórákon nyújtott átlagon felüli tudás és a szakkörökben nyújtott teljesítmény alapján egyre több olyan növendéket ismertek meg a tanárok, akik alkalmasak voltak minden tekintetben tanulmányi versenyeken való részvételre. E tehetséges tanulók házi versenyeken vettek részt és az ott „jó” és „kiváló” eredményt elérték vettek részt a különböző szintű középiskolai tanulmányi versenyeken. Pl. 1955. 02. 08-án került megrendezésre az iskolán a „Felszabadulási matematikai verseny.” Részt vett 115 fő növendék.

Eredmények: I. évfolyam: 1. Balogh Béla A.

2. Asztalos Kálmán A. és Vajda Győző

3. Komoróczy György D., Nagy Sándor F. és Belina János

E.

II. évfolyam: 1. Várhelyi Csaba C.

2. Tornyai Csaba G. és Takács Antal

3. Cseleda István J.

III. évfolyam 1. -

2. Lendvai László G.

3. Kőkuti Lajos G.

Minden évben évfolyamok közötti tanulmányi versenyeket rendeztek a „KIVALÓ SZAKASZ” c. elnyeréséért. Ezt 1955-ben a II. C. osztály nyerte el. Ebből az alkalomból a Kőbányai Zománcárúgyár dolgozói megbízásából a gyár DISZ bizottságának titkára serleget adott át a II. C. osztálynak. Ez volt az iskola történetében az első KIVÁLÓ szakasz.

Az Oktatásügyi Minisztérium 1955. 05. 02-n értesítette az iskola parancsnokát, miszerint „Réti Sándor III. C. osztályos rákóczista bekerült a Rákosi Mátyás tanulmányi verseny döntőjébe, matematikából” /24/

1955. december 19-20-án került megrendezésre az iskolán a „Rákosi Mátyás” tanulmányi versenyre való felkészítés utolsó matematikai versenye. Ezen 65 növendék vett részt. Dicséretet és jutalmat kaptak a teljesítményükért:

Kovács Miklós III. G.

Dusák András III. B.

Vajda Győző II. G.

Kovács Sándor II. G.

Szaniszló József III. B.

Balázs Lajos II. G.

1956. március 5-én magyarból, 6-án matematikából, 7-én történelemből, 8-án oroszról, 10-én fizikából írták a növendékek a versenydolgozatot a tanulmányi versenyen való felkészülés jegyében.

Történelemből 11-en, magyarból 13-án, fizikából 14-en indultak a negyedévesek közül, a többi harmadéves növendék volt. A dolgozatok értékelése után a legjobbakat felterjesztették a „Rákosi Mátyás” tanulmányi verseny újabb fordulójára, pl.: Történelemből: Szita Mihály IV. G., Magyarból: Blahut Lajos és Rác Lajos, Fizikából: Réti Sándor, Sánta Sándor és Prépost József növendékeket.

A tanulmányi versenyre történő felkészítés fontos nevelői tevékenység volt a tanulmányi évek során. Kiemelkedő sikernek számított már az is, ha a növendékek iskola szinten értek el kiváló eredményt.

Fontos értékelési mutató volt, az a követelményteljesítés is, hogy az I. és II. évf. hallgatói az „Arany Dániel” matematikai, a felsőbb évfolyamé a „Rákosi Mátyás” tanulmányi versenyeken induljanak, illetve vegyenek részt. Mindezek a versenyek jól szolgálták az oktatás-nevelés célkitűzéseinek megvalósítását, nevezetesen azt, hogy jól megalapozott általános felkészültséggel kerüljenek a tisztis iskolára.

A tanórán kívüli oktató-nevelő munka, kulturális és sportélet az iskolán

Az iskolai életben fontos helyet foglalt el a kulturális munka. Az iskolai oktatás és nevelés mellett a növendékek sokoldalú művészeti nevelésben részesültek.

Az iskola vezetése tudatosan vallotta, hogy a növendékek tanórán kívüli idejének kulturált és sportcélra való felhasználása szinte éppoly fontos feladatává kell, hogy váljon az iskolának, mint a hivatásra való felkészítés. Az általános műveltség emelését tartalmas szórakozások biztosították, színházi és filmelőadások, tanulmányi kirándulások, irodalmi estek, hangversenyek, táncdelutánok, stb.

Az iskolán hetenként egy-két alkalommal rendeztek filmelőadásokat. Több alkalommal volt az iskola vendége az akkori művészeti élet ismert személyiségei közül pl. Rideg Sándor, Földes Mihály, Devecseri Gábor. Az irodalmi esteken az írók előadásokat tartottak. A

különböző művészeti körökben és színjátszó körben érdeklődési körének, képességének megfelelően minden növendék tevékenykedhetett, kiváló szaktanárok irányításával és felügyeletével.

A zenei körökben kezdők és a hangszereken már játszani tudók egyaránt helyet kaptak. Ének- és zenekari foglalkozás mellett a növendékek tetszés szerint tanulhattak az egyes hangszereken: zongora, hegedű, pengetős, fúvós, harmonika és ütőhangszeres körökben.

A képzőművészeti körben festéssel, szobrászattal, furás-faragással, ki-ki kedve szerint. A stúdió-kör az iskolarádió működésével, a rádió-és filmvetítő berendezések kezelésével, a fotóör a fényképezéssel ismertette meg tagjait. A művészeti körök szabadidőben dolgoztak, önkéntes jelentkezőkből álltak.

Az iskola művészeti vezetője Nádor György, a zenei oktatás vezetője Kabán Béla alezredez, a sportmunka vezetője Beros József főhadnagy volt.

Az iskola több ezer kötetes könyvtára állandóan a növendékek rendelkezésére állt. A tanórarendi testnevelési órákon kívül a növendékek sokoldalú oktatásban részesültek a sport területén. Általában minden növendék megtanult úszni, kerékpározni, sízni, lovagolni. Megismerkedtek a gépkocsivezetéssel is.

Házi versenyeken, valamint más csapatokkal /üzemek, gyárak, középiskolák/ rendezett barátságos versenyeken jó eredmények születtek. Az iskola növendékei részt vettek a városi és megyei középiskolás versenyeken, szpartakiádokon. A növendékek sportruházata a legmagasabb igényeket is kielégítette. A szakosztályokban aktívan részt vevő növendékek megkapták a szakosztályok speciális sportfelszerelését is.

A növendékek társasági táncok oktatásában is részesültek. Rendszeresek voltak a közös táncdelutánok a leánykollégiumok növendékeivel, ahol közös műsorokkal szórakoztatták a résztvevőket.

A legfontosabb nevelési feladat a növendékek életkörülményeinek, környezetének olyan megszervezése volt, hogy az őket érő hatások is megfeleljenek az előírt nevelési céloknak. Az iskola rendelkezett az ehhez megfelelő személyi és tárgyi feltételekkel. /6 /

Az iskola kulturális és sporttevékenységét a parancsnok politikai helyettese tervezte, szervezte, irányította, együttműködve a tanulmányi és katonai helyetteseivel. A sporttevékenységet a testnevelési tanszék felügyelte.

Valamennyi tanórán kívüli oktató-nevelő tevékenység gyakorlati végrehajtásában folyamatos együttműködés alakult ki a közvetlen tanítást végző tanárok és a szakterület irányítói között. Természetesen a tevékenység gyakorlati végrehajtásában aktívan részt vettek a nevelőtisztek és osztályfőnökök is.

Valamennyi szakterület vezető elkészítette az éves tervét, ami tartalmazta a tevékenység idejét, helyét, a felelősök nevét, a különböző versenyek, fesztiválok idejét, helyét, az elérendő célt. A felelősöket az iskolaparancsnokság félévenként beszámoltatta.

Mindig is kiemelkedő eseménynek számított egy-egy iskolai ünnepség során a növendékek fellépése. Az énekkar, a színjátszó csoport, a népi táncosok, a zenészek, az irodalmi

kör fellépése, előadása óriási élményt adott a növendékeknek. Ösztönző erővel hatottak ezek a nyilvános előadások az érdeklődőkre és hasonló tevékenység művelésére készítette őket.

Az évfolyamok között kialakult sport- és kulturális vetélkedők az iskolai élet középpontjában álltak. Az eredményeket elért növendékeket az iskola személyi állománya ismerte, tisztelte és szerette.

Az Irodalmi kör tagjainak- vers, prózai- műveit az iskola folyóirata közölte. Ez az Újság 1955. február elején indult útjára és rövid két évig szolgálta a növendékek információval történő ellátását. Az újság címe: „TIED VAGYOK HAZAM,, . A szerkesztőség tagjai zömükben növendékek voltak, így természetes az, hogy az újság teljes mértékben a növendéki életéről tudósított.

Állandó témája volt az újságnak hazánk belső gazdasági építőmunkája, a szocialista országok élete, a csapatok kiképzése, az iskola élete. Rendszeresen értékelte a tanulmányi munkát, színes riportokat készítettek mindazokkal, akik kitűntek a tanulás, a sport és kultúrmunka területén. Ostorozták a rosszat, önkritikusan írtak saját hibáikról. Rendszeresen tájékoztatták az olvasókat az iskola DISZ-életéről. A vezető beosztású tisztek gyakran és szívesen írtak az újságba. A lap szerkesztői kiemelkedő munkát végeztek a tanórán kívüli események népszerűsítésében, mozgósítottak, tudósítottak. Az újság rendkívül népszerű volt a növendékek körében.

Az iskolán működő szakosztályok

Atlétika: kedd, szerda, csütörtök	vezető: Beros József fhdgy.
Torna: hétfő, péntek	Felkai László tanár
Úszás: kedd, csütörtök, péntek	Hargitai István szds.
Céllövés: szerda, csütörtök, péntek	Domonkos János szds.
Labdarúgás: kedd, csütörtök, péntek	Oláh és Geszti tanárok
Vívás: hétfő, csütörtök	Tóth Gyula szds.
Ökölvívás: kedd, csütörtök	Felkai László tanár
Kosárlabda: szerda, péntek	Solti László tanár
Kézilabda: szerda, péntek	Beros József fhdgy
Röplabda: kedd, szerda	Hargitai István szds.
Öttusa, háromtusa: külön terv szerint	Tóth Gyula szds.
Lovaglás: külön terv szerint	Balogh István szds.
Evezés: hétfő, szerda, péntek	Németh Dezső tanár

A szakosztályok edzése: 14,45 - 16,45.

A kulturális és sportmunka kiváló növendékei néhány jelentősebb rendezvény ismeretében

A sport területén:

Lovaglás: Kalló Tibor, Janza Károly, Lánszki János, Gyurkó Lajos

Sakk: Farkas Benő

Vívás: Lendvai László, Csoma Péter, Oszoli György, Orbán György, Simola Imre, Kovács Lajos

Sífutás: Papp Béla, Rakota István, Belényesi József

Úszás: Parragh József, Szűcs Péter, Balogh József, Somogyi Győző, Vass Tibor, Burján Ferenc

Magasugrás: Noszály Sándor, Simola József, Szűcs László

Súlylökés: Juranics Péter, Tizedes László, Hodi József

Gránátdobás: Sárosi András, Rozgonyi Béla

Labdarúgás: Kiss Mihály, Tóth János, Tóth József

Sí: Rozgonyi Béla, Papp Béla

Ejtőernyő: Kőkuti Lajos, Bajtai László, Csomor László, Ujvári Sándor

A kultúra területén:

Szavalat: Kovács József, Rácz Lajos, Szabó Ferenc

Monológ: Obenaus Tibor, Ondrejovics László, Tőzsér Tibor, Könye Jenő

Prózamondás: Radványi Lajos

Mesemondás: Török László

Felolvasás: Kiss Máté, Pribék Gyula

Énekszóló: Komár József

Hangszerszóló: Sámán Miklós, Tornyai Ervin, Kerti Gábor

1954-ben az énekkar a tanintézetek kultúrversenyén II. helyezést ért el

Az irodalmi kör alkotásait a „TIED VAGYOK HAZÁM” című iskolai újság közölte.

Vers: Szalai Ferenc III. H. „A tizedik évfordulóra.

Benedek Béla III. évf. „Itt történt.

Rácz Lajos III. évf. „Anyám” „Üres már a tábor”

Viparina Mátyás I. évf. „Az osztály Pató Pálja”

Próza: Siklósi László IV. A „A pihenni vágyó növendékek”

Az iskola művészeti csoportja és szólistái sikeresen szerepeltek a Magyar Néphadsereg IV. kultúrversenyének tiszti iskolák közötti döntőjén.

I. helyezést ért el a zenekar, kiváló értékelést kapott a színjátszó csoport, a tánckar. A szólisták közül kiváló Kottai Ferenc tanár, Kovács József és Sámán Miklós rákócziista.

Jó kategóriában végzett az énekkar, II. helyezést ért el a kultúr- és rigmusbrigád.

Első lett a zongora négykezes: Kerti- Tornyai rákócziisták és a harmonika kettős: Császár és Drevenka rákócziisták.

Jó eredményt ért el: Kiss Máté, Rácz Lajos, Radványi Lajos rákócziisták.

Összességében az iskola csapata II. helyezést ért el a Petőfi Katonai Politikai iskola mögött.

Az iskola válogatott atlétikai csapata 1957-ben a budapesti középiskolai atlétikai bajnokságon III. helyezést ért el. Ezen a bajnokságon a Rákóczi iskoláról 40 növendék indult. Különböző versenyszámokban kiváló eredményt értek el: Janza Károly, Parragh József, Gáspár Ferenc, Nun Mihály, Seidl György, Belényesi József, Noszály Sándor, Magyar Csaba, Hódi József.

Az 1957-es ejtőernyős versenyeken kiváló eredményt ért el: Kindl László, Forró Lajos, Hamza János, Bakó Ferenc, Erdős Lajos, Rácz János, Bada Gyula.

Mindezek az eredmények igazolják - a teljesség igénye nélkül -, hogy a Rákóczi iskolán állandó, kiemelt folyamatos tevékenység volt a kulturális és sportmunka.

A növendékek e tevékenységek során fizikailag- lelkiileg megedződtek, fiatal éveikben sikerélményt értek el, ami elkísérte őket egész életükben, sok esetben ebből merítve bátorságot, erőt és hitet az új feladatok megoldásában.

Az iskolai DISZ és KISZ- szervezetek munkájáról

Az iskolán 1953. szeptember 1. - 1957. március elejéig működött a DISZ szervezet. A növendékek túlnyomó többsége az általános iskola 8. osztálya után került az iskolába. A pszichológusok úgy jellemzik ezt az átmeneti korszakot, hogy a gyermekkorból a felnőtt korba vezet, megváltoznak a gyermek iskolai életének körülményei, megváltoznak vele szemben a tantervi követelmények is. Az új iskolába való áttérést egyrészt az nehezíti, hogy a serdülőkor közepén találja őket, másrészt az ifjúsági mozgalom területei is megváltoznak. A gyermeki tevékenység jellegének jobban megfelelő úttörő-szervezetből a felnőttesebb középiskolai szervezetbe kerülnek át.

Az átmenetre jellemző az a tény is, hogy az iskolára kerülő növendékek többsége falúról, tanyáról vonult be s ez életkörülményeiben is fordulatszerű változást eredményezett.

Általános pedagógus-tapasztalat volt, hogy az úttörő-szervezet katonásabb, militáns jellegével szemben /tisztelgés, zászló fel- és levonás, menetelés dobpergésre, jelentésbeadás, stb./ a DISZ szervezet a középiskolában szinte minden átmenet nélkül feloldotta a diákokban az úttörő-szervezetben elsajátított készséget és szokásokat. A katonásabb regula helyébe egy kötetlenebb, lazább szervezeti élet tépett. /50/

Ugyanez a folyamat fordítva jelentkezett az iskolára kerülő növendékeknél, mert a katonásabb, militáns jelleg az úttörőben elsajátított készség és szokás /50/ az iskola speciális katonai jellegéből eredően tovább folyt, és erre lehetett alapozni.

A DISZ szervezet célkitűzései egybeestek az iskola jellegéből adódó politikai célokkal: „a DISZ hazánk forró szeretetére és védelmére, a munkában és tanulásban példamutató helytállásra, a béke megvédésére, a szocializmus építésének nagy erőfeszítésére, minden nehézség leküzdésére neveli a magyar ifjúságot.” /73/

A későbbiek során, 1955-től az általános iskola 8. osztályában is működtek DISZ szervezetek, de ez a módosítás nem hozta meg a kívánt mozgalmi célkitűzést.

Az iskolán a DISZ munka irányítója a parancsnok politikai helyettese 1953.09.01-től 1957.03.01-ig Mándi Árpád alezredes, 1957.03.01-től Mihály Imre őrnagy volt.

Az évfolyamok parancsnokai mellett politikai helyettesek irányították az alegységek szervezeti életét. Minden évfolyamon választott DISZ vezetőségek voltak, amelyek irányították a szakaszok DISZ alapszervezeteit. Az alapszervezetek összefogását, elvi és gyakorlati irányítását az iskola DISZ vezetősége hajtotta végre.

A DISZ alapszervezetek lelkesedéssel, politikai ambícióval végezték munkájukat. Az iskolai élet minden területét átfogták, kezdeményeztek, mozgósítottak, bíráltak, önkritikát gyakoroltak, miközben igyekeztek példamutatóan elsajátítani a tanulmányi és katonai követelményeket.

A tiszti és tanári kar e munkában szívesen és eredményesen vett részt. A politikai egység megteremtésén túl a DISZ munkájában erőteljesebb volt a pedagógiai követelmények egysége is. A nevelési cél előrenyomulása különösen a DISZ II. kongresszusa (1955) után volt tapasztalható.

Az iskolai DISZ munka politikai értéket létrehozó tevékenysége során hibákat is elkövetett. A politikai munka folyamatosságának hiánya miatt tevékenysége időszakonként formális és kampányszerű volt. Gyenge és rendszertelen volt az egyénre ható politikai nevelés. A növendékek kis része közönyössé vált a politikai élet iránt. Időszakonként nacionalista, irredenta hangulatok, kispolgári nézetek hangzottak el. Mindezek gyakran éreztették hatásukat a tanulmányi munka végzése közben, nem kis erőfeszítést követelve a hivatásos tiszti és tanári állománytól.

Néhány dokumentum az iskola DISZ életéről:

1955. április 19. A hatodik század DISZ alapszervezetének április havi munkatervéből.

Kivonat: „... fő feladatunknak tartjuk a tanulmányi eredmények növelését. A tanulmányi eredmények javításához a megfelelő segítséget biztosítjuk úgy, hogy a jó tanulók patronálást vállalnak.”

„a század faliújságon folytatjuk a kiváló rákócziák népszerűsítését, vitát rendezünk az MDP. KV. márciusi határozatáról a Zrínyi Ilona leánygimnáziummal közösen. Pontjai: a párt egysége, erejének egyik fő forrása, a jólét emelésének alapja, a szocialista iparosítás: mezőgazdaságunk felemelkedésének útja, a termelőszövetkezeti út.”

„az osztályok tanulmányi és fegyelmi helyzetét osztálygyűléseken beszéljük meg.”

„előadások és megemlékezések tartása a budapesti általános iskolák 8. osztályaiban.”

„üzemlátogatást szervezünk az Ikarusz Gyár fiataljaival.”

„a sport terén folytatjuk a sport versenyeket.” /74/

„a II. század DISZ szervezete jóformán semmiféle eredmény nem tud felmutatni. A faliújságon a cikkek több hetesek. A sportélet is tengődik. Egy DISZ tagsági felvételi kérelmet csak 4 hónap múlva intéztek el.” /74 /

„a kommunista nevelők 1955. november 15-én nem kisebb kérdésről döntöttek, mint a növendékek eszmei, politikai, erkölcsi nevelésében követendő irányvonal kijelöléséről. A taggyűlés bátran szembenézett a hibákkal, amelyek főleg a növendékek túlzott elkényeztetettségéből fakad. Miért?

Növendékeink az elmúlt években jobban éltek, mint a velük egykorú dolgozó és tanuló fiatalok. Ez fölötté van a szükségesnek. A növendékek egy részénél ez a pazarlás, az elpuhulás, a ficsúri érdektelenség szülője lett, a meg nem dolgozott, ki nem érdemelt javakkal való könnyelmű bánásmód szellemét idézte fel. Gyakori volt az ételekben való dúskálás, a válogatás. Ruházatukat nem kímélték eléggé, a berendezéseket rongálták. Mind anyagiakban, mind szellemileg különleges igényeket támasztottak, azt várják, hogy a tisztek és tanárok „kiszolgálják” őket. Húzódtak a társadalmi munkától, különösen a fizikai munkától. A parancsnokság a növendékek ellátását a jövőben a munkásfiatalok ellátottságának színvonalára mérsékli. A DISZ szervezetek nap, mint nap leplezzék le a lazálókat és az avantgardizmus képviselőit. A DISZ vezetők, az öntudatos DISZ tagok a jövőben is avatkozzanak be, ha

hasonló jelenséget tapasztalnak. Bíráljanak, mert a hibák önmaguktól nem szűnnek meg. Véget kell vetni annak a szemléletnek, amely abban látja a legfőbb jót, hogy a „kiváló” osztályban az egyetlen elégséges tanuló szeretne lenni.,,

„vita az ifjúság neveléséről a Zrínyi Ilona Leánygimnáziumban. A vita tárgya az ifjúság közötti nevelőmunka megjavítása. Az iskoláról 20-22-n mentünk, a lányok voltak vagy negyvenen. A vitát Huszár elvtárs a budapesti DISZ Bizottság titkára vezette.

Melyek azok a hibás nézetek, amelyeket el kell tüntetni az ifjúság életéből? El kell tűnnie a jampeckedésnek, az önzésnek, a ponyvairodalom olvasásának.” /74 /

Az iskolai KISZ élet 1957. március elejével kezdődött és 1958-as tanévben fejeződött be.

Az ez időszak alatti politikai munka megítélését, a KISZ szervezet munkáját a tanulmányi évek értékelését elősegítő dokumentumok tartalmazzák.

A katonai nevelés sajátos területei

Az iskola célja: . . .”fejlessze ki bennük a szocializmus aktív építéséhez szükséges erényeket, a katonai hivatás iránti szeretetet, és készítse elő őket Néphadseregünk fegyvernemi tisztképző iskoláira való felvételre.” /6/

A fenti célt csak úgy lehet elérni, hogy a növendékekkel foglalkozó tanárok, nevelőtisztek maguk is azonosulnak azokkal a célkitűzésekkel, amelyeket a felsőbb politikai vezetés az iskola részére meghatározott és a cél elérése érdekében maximálisan biztosította az anyagi, pénzügyi, valamint egyéb tárgyi feltételeket.

E tanulmányban a nevelélmélet általános kérdéseivel nem kívánok foglalkozni, nem részletezem a nevelési cél értelmezését és mindazokat a pedagógiai alapfogalmakat, amelyek a nevelés témájába tartoznak. Mégis idézek egy alaptételt a nevelélméletből, amely kimondja, hogy: „a pedagógus csak akkor képes érzékelni a nevelés célját, ha pontos képe van arról, milyen embert is akar növendékeiből nevelni, milyenek is legyenek ennek az embernek a tulajdonságai, jellemvonásai, ismeretei, eszméi, meggyőződései.” /69/

A Rákóczi iskolán tanító tanárok és hivatásos tisztek nagyon jól ismerték ezt a célt, és mindent megtettek annak érdekében, hogy az iskoláról kikerülő növendékek megfeleljenek az adott kor követelményeinek mind a műveltség, mind a szakmai alapképzés területén. Nem rajtuk múlott, hogy az iskola rövid 5 éves fennállása alatt e célokat időszakonként nem sikerült elérni.

A katonai nevelés sajátos területei

A bevonuló fiatal rákóczisták első katonaélménye az egyenruha volt. Az egyenruha formája, a vörös vállpántok, a bokszt csizma - egy rövid ideig -, gyakorló ruha, olyan meghatározó élményt adott a növendékeknek, ami kihatással volt egész későbbi életükre. Az egyenruha a gyermekkori álom kézzelfogható jelképévé vált. Egy példánya ma is látható a Hadtörténeli Múzeumban, amely Szabó Miklós növendéké volt. Azt jelentette, hogy mostantól kezdve a katonai közösség tagjává vált. A sokat olvasott „Vörös vállpántok” könyvbéli alakjai testet öltöttek, valósággá váltak.

Az iskolára történő bekerüléssel egy új fejezet vette kezdetét a növendék életében. A körletek berendezései, a hálószobák, az egyéni felszerelések, a kényelem és tisztaság, az ellátás magas színvonala Így vagy úgy, de eltért addigi életüktől. A napirend gyakorlati végrehajtása, a személyiség fejlesztésének fontos kritériuma volt. A reggeli torna, az azt követő egyéni tisztálkodás, körletrend, a délelőtti tanítás, a délutáni programok, a kulturális és sportfoglalkozások, az esti egyéni tanulás, vagyis a napirend állandó folyamatos, fegyelmezett betartása nem kis gondot jelentett a növendékeknek. A kezdeti bizonytalanság, a nem mindig zökkenőmentes beilleszkedés után, azonban kialakult egy sajátos katonai jelleget is magában foglaló mindennapi tevékenységi láncolat. E folyamat során kialakultak a szakaszközösségek, kijelölték a rajparancsnokokat és az osztályelsőket. A beosztások felelősei utasításokkal, évfolyamonként differenciáltan parancsokkal irányították beosztottaikat.

A havonként rendezett katonai napokon a növendékek megtanulták az alaki mozdulatokat, a tiszteletadás szabályait. Megismerték a különböző mozgás nemeket, megtanultak menetelni, nótázni, begyakorolták a díszlépés fogásait. Megismerkedtek az alapvető szabályzatokkal - alaki, szolgálati szabályzat, lövőtámasz, - és képesek voltak azt gyakorlatban alkalmazni. A katonai feladatok elsajátításában nagy felelősség hárult az osztályok élén álló nevelőtisztekre. Az ő feladatuk volt a növendékekről való gondoskodás, azok állandó erkölcsi, politikai és katonai nevelése, figyelembe véve életkori sajátosságukat.

Az iskola növendékei minden évben részt vettek az április 4-i díszszemlén. Az erre való felkészülés sok energiát, időt és fáradságot követelt a fiatal növendékektől. Mégis szívvel, lélekkel készültek a katonás mozzanatra, mert ezen részt venni, elsőnek elvonulni az ország vezetői előtt, ez azt bizonyította, hogy határozott lépést tettek a katonává válás útján. Valóságos harcosok, tankok és repülőgépek között, egyenruhában részt venni 15-18 évesen katonai díszszemlén, felnőttségük fontos állomásának tekintették.

Az általános gimnázium tananyagának elsajátításával párhuzamosan az idő múlásával egyre szélesebb katonai ismereteket kaptak a növendékek. A különböző célú és tartalmú katonai foglalkozások a fokozatosság betartásával azt eredményezték, hogy a növendékekben kialakult az alapvető katonai ismeretek fogalomrendszere.

A növendékek szerették a katonai jellegű foglalkozásokat, szívesen töltötték idejüket katonai szakkörökben, ahol korszerűen berendezett kabinetek álltak rendelkezésükre. A kabinetek eszköztára, felszereltsége, - fényképek, rajzok, műszerek, fegyverek és harci eszközök kicsinyített másai — azt a célt szolgálták, hogy tanulmányozhassák a különböző fegyvernemek anyagát, felszerelését. Népszerű volt a növendékek körében a harckocsi-, a repülő-, az ejtőernyős- és a lövészsakkör.

Az évi 17 katonai nap keretében látogatásokat szerveztek a Magyar Néphadsereg alakulataihoz, tiszti, tiszthelyettesi kiképző iskolákba. Ezek keretében megismerkedhettek a különböző fegyvernemek rendeltetésével, a fegyverzettel és ezek működésével. Részt vettek éles- és bemutató lövészen. A csapatoknál töltött idő alatt ismereteket szereztek a tiszti szolgálatról, a csapatkiképzés feladatairól, a kiképzés anyagi és technikai biztosításáról. Mindezek a látogatások elősegítették a fegyvernemválasztást, erősítették a hivatás megalapozását, s egyben előre jelezték a hivatással járó nehézségeket is.

A tanulmányi kötelezettségek teljesítése közben lehetőség adódott egyéni ügyességük, bátorságuk, akaraterejük fejlesztésére. Jól szolgálták ezt a különböző küzdőjellegű sportok-vívás, ökölvívás, - alapjainak elsajátítása is

Nagy népszerűségnek örvendett a növendékek körében a lovaglás. A korszerűen felszerelt lovarda szakképzett oktatóállományával biztosította, hogy a növendékek a lovaglás alapfogásainak megismerése és elsajátítása után önállóan, sportszerűen tevékenykedjenek. A növendékek házi díjugrató és akadálypálya versenye nagy sportünnepélynek számított az iskolán.

Minden év augusztus elseje és huszonnyolcadika között az iskola nyári táborozáson vettek részt Fonyód- Bélatelepen. Az elhelyezés sátrakban történt. Az egész tábor telepítése, berendezése, a napirend jellege, a szolgálati előírások, a tábor őrzésvédelmének megszervezése és gyakorlati végrehajtása biztosította a katonai külsőségeket, a katonai jelleget és nem utolsósorban a romantikát.

Délelőtt 8-12-ig katonai jellegű kiképzés folyt, ahol gyakorolták az alaki mozgások szabályait, a tiszteletadás végrehajtását, megismerkedtek a térkép fogalmával, a kispuska működésével. Ebéd után, szabadfoglalkozás keretében tökéletesítették az úszástudásukat- az úszni nem tudókkal külön foglalkoztak- megismerkedtek a vitorlázással, az evezés, a motorcsónak vezetés alapszabályaival. Mindez abban az időben nem minden hasonló korú gyerekeknek adatott meg.

A különböző sportversenyek, úszás, futás, evezés, lehetőséget adott arra, hogy ilyen körülmények között mutakozzon meg, a kitartás, az ügyesség, a bátorság, az önfegyelem emberformáló hatása.

A táborozás ideje alatt megismerkedtek a „Csapatzászló” fogalmával, annak történelmi szerepével. Megtanulták, hogy a „Csapatzászló” a katonai becsület, a hősiesség, és a dicsőőség jelképe. Örök életükre elsajátították, hogy a csapatzászló mindenkor kifejezi a dolgozó nép és fegyveres erőinek összetartozását, valamint azt, hogy a csapatzászlót minden esetben katonai tiszteletadás illeti meg. Az iskola a csapatzászlót 1954. március 27-én kapta az Ikarusz gyár dorgozóitól. Minden évben e napon katonai rendezvények keretében megemlékeztek a zászló adományozásáról.

A nyári táborozás kiemelkedő rendezvényei közé tartozott a Rezi vár környékén tartott hadijáték. Ennek tervét az iskolaparancsnokság dogozta ki, mely szerint voltak támadók és védők. A növendékek hadijátékon teljes menetfelszereléssel, karabéllyal vettek részt. A vár elfoglalását harcászati feladat körülményei között hajtották végre. A növendékek egy része védelmi, másik része támadó feladatokat gyakorolt. Ez a hadijáték a katonai alapfogalmak elméleti elsajátításának a gyakorlati vizsgája volt. Magas fokú erőnlétről, tudásról, bátorságról, bajtársiasságról tettek tanúbizonyságot a növendékek.

A nyári táborozás ideje alatt került sor a magasabb évfolyamú hallgatók fegyverrel /karabély/ történő ellátására. Ez minden évben ünnepélyes külsőségek között került megrendezésre. A fegyverrel rendelkező magasabb évfolyamú századokat „alaki” századnak hívták és vonatkozott rájuk a Magyar Néphadsereg Szolgálati Utasítása. A nyári táborozások ideje alatt e század növendékei látták el a csapatzászló fegyveres őrzését.

A nyári táborozások felejthetetlen élménye maradt, hogy a növendéki állomány kúrtszóra tért nyugovóra. A kúrtszó egyszerű formája nagyszerű lehetőséget adott a katonai hagyományok ápolására.

A tanulmányi kirándulások megtartása a hazafiságra, a hazaszeretetre való nevelés egyik fontos állomása volt, ami a tanulmányi program fő célkitűzéseiként szerepelt a különböző tantárgyak oktatásában. Az irodalom, a zene, a képzőművészet, a film, a könyv, a színházművészet tanulmányozásakor már megismerkedtek a növendékek Rákóczi, Zrínyi, Dózsa, Esze Tamás, Dugovics Titusz erényeivel, külön feldolgozták és ápták az iskola Rákóczi gyűjteményét, s közben példát vettek mindarról, amit elődeink tettek a hazáért és a haladásért. Megtanulták a bátorság, a hősiesség, a kitartás, a kötelességtudat, a bajtársiasság fogalmát. A hazafiságra való nevelés megkövetelte, hogy a növendékek sokoldalúan megismerjék hazánk gazdasági, politikai és kulturális eredményeit.

A hazafias ismereteknek minél több személyes élménnyel, tapasztalattal kellett párosulnia. Ezt szolgálta a többnapos országjárás is. Ennek tervét, útvonalát úgy állították össze, hogy ennek során a növendékek megismerték hazánk gazdasági életét, nemzeti irodalmunk, művészetünk, történelmünk főbb állomásait, értékeit, egyéniségeit, hazánk természeti és földrajzi viszonyait, az itt élő népet és szokásait. Eközben folyamatosan tanították, hogy a történelmünk megbecsülése nélkül nem teljes szocialista hazafiságunk. Az 1955-ös tanév befejezése után országjárásra indultak a III. évesek.

Erről így számoltak be:

„Székesfehérvárott megnézték a romkertet, látták I. István hatalmas kőkoporsóját. Az ódon mellett megtalálták minden városban a szocialista Magyarország új arculatát tükröző modern építményeket is. Fehérvárott a könnyű Fémművet, Veszprémben a Vegyipari Kutató Intézetet, . . . olyan szép tájakat néztek meg, mint a veszprémi Séd völgye, a Mecsek szépséges lankái, Balatonfüred gyönyörű strandjai. Tanulságos előadást hallottak a székesfehérvári páncélos csatáról, a bajai szovjet átkelésről, a makói harcokról, a földosztás megkezdéséről Deszken. Mohácson az 1526-os nagy csatavesztés emlékét idézték fel. Emlékezetes marad Hévíz gyógyító vize. Sok tapasztalattal gazdagította a rákócziakat a Helikon könyvtár. Sümeg, Szigetvár romjai hős elődeink példáját idézték.

Látták a komlói bányát, a Mezőhegyesi Állami Gazdaságot, a szegedi Móra Ferenc Múzeumban megismerték a Fehér tó élővilágát.” /74/

Ezek az alkalmak és az évközben tartott tanulmányi kirándulások lehetővé tették annak megértését, „hogy a tájak, a növények és állatvilág, a természeti kincsek együtt jelentik a szeretett hazát. A szülőföld, a hazai tájak mély érzelmi nyomást gyakorolnak ránk, a nevelésnek egyre erősíteni kell ezt a köteléket, amely hozzájuk fűz, s elszakíthatatlanná kell tenni.” /74/

A katonai nevelés sajátos területei meggyőzően bizonyítják, hogy miként ötvöződtek az általános műveltség célkitűzései a katonai élet funkcionális követelményeivel, a hazaszeretetre való nevelés, a tisztí pálya iránti vonzódásuk erősítésével, a hivatásszeretet kialakításával.

Egykori rákócziak az Alma- Materről

Természetesen rendkívül fontosnak tartom azt, hogy miként vélekednek a II. Rákóczi Ferenc Katonai Középiskola növendékei — akik napjainkban 46-50 évesen töltenek be fontos beosztásokat a hadseregben, többen a legmagasabb szinteken — a régi iskolájukról annak szellemiségéről, nevelési módszeréről, milyen élmények maradtak meg bennük az iskolán töltött évekről, mit tartanak mai fejjel gondolkodva is igazán értékesnek, fontosnak, esetleg a jövőre nézve is követendőnek, átvehetőnek.

Ennek megismerése, feltárása érdekében egy levél kíséretében — a 241. oldalon mellékelte — kérdőívben fordultam azokhoz a növendékekhez, akiknek címük, munkahelyük ismeretében el tudtam érni. Az elküldött kérdőívek legnagyobb részét — összesen 80 db. — megválaszoltan vissza is kaptam, sok esetben bő levelek kíséretében.

Amit feltételeztem beigazolódott: az iskolán töltött évek nemcsak, hogy nem múltak el nyomtalanul, ellenkezőleg: ma is élénken élnek, beépültek a volt növendékek gondolat- és érzésvilágába, egész személyiség szerkezetükbe. Erre vallanak például az ilyen jellegű válaszlevelek:

-„örömmel tölt el, hogy jó híré és nagynevű iskolánk történetével foglalkozol, bátorítalak szándékodban. Úgy gondolom, hogy mindig büszkék lehetünk arra, hogy nem akármilyen indíttatást kapva és szereve kezdhetjük pályánkat. Meggyőződésem, hogy mindnyájunkat eltéphetetlen szálak kötik az ott eltöltött évekhez.”

- „Még ma is sok területen abból „élek”, amit ott magamra szedtem. Sikerült a polgári és a katonai nevelés összeötvözése, amelynek hatására szinte észrevétlenül ízig vérig katonák és egyben felkészített emberek lettünk.”

-„örülök, hogy ezt a témát választottad és főleg, hogy azt elfogadták. Így legalább ha már mi nem emlékezhetünk volt iskolánkra a disszertációd emlékezni fog.”

Rendkívül sokat mondónak tarthatjuk egyik magas beosztású tábournokunk alábbi sorait az iskoláról: - „Pályán maradásomban és hivatástudatom formálásában — csakúgy, mint sok-sok növendéktársamnak — meghatározó szerepe volt az iskolának. Négy felejthetetlen esztendő töltöttem falai között. Hivatásukat szerető nagy tudású és melegszívű emberek formáltak arra, ami később teljessé tette számomra az életet. Megértették velem, hogy a Duna-Tisza táján épülő új hazáért érdemes áldozatot hozni és dolgozni. Megtanítottak arra, hogy csak másokkal együtt lehetek igazán boldog. Elhitették bennem azt is, hogy rangunkat nem a rendfokozat és a beosztás, hanem a hittel, felelősséggel végzett munka, az emberek tisztelete, szeretete az értük való fáradozás adja.

Emberi tartásom alakítása mellett az iskola folyamatosan felkészített a katonai pályára is. Alma-Materom nem titkolt célja és feladata volt, hogy kifejlessze bennünk a katonai hivatás iránti szeretetet és előkészítsen bennünket a fegyvernemi tiszti iskolákra. A különböző tantárgyak oktatásakor - amikor annak helye volt- tanáraink mindig beleszórták magyarázataikba azokat a tudnivalókat, amelyekre a katonának szüksége lehet. (Ha a korrózióról hallok még ma is eszembe jut kémia tanárunk intelme: ha nem vesszük észre időben a megrozsdásodott konzerveket, veszélybe kerülhetnek beosztottaink...)

Erkölcsei- politikai- és katonai nevelésünkről nevelőtisztjeink gondoskodtak. Tőlük tanultuk a katonás, fegyelmezett magatartást, az udvariasságot, a rendet, tiszteletadást. Tanterv alapján alakítottunk és vettünk részt az esti sétákon. A katonai ismeretek elsajátítását szolgálták a szakkörök és kabinetek is, ahol fényképeken, rajzokon, műszereken, fegyverek és harci eszközök kicsinyített másain játékosan tanulmányozhattuk a fegyvernemeket. Szórakoztatásunkra, tájékozódó képességünk kifejlesztésére és küzdőképességünk növelésére, gyakran szerveztek kirándulásokat, amelyeket harci játékokkal kötöttek össze.

Mindezek a hatások akkor értek bennünket, amikor a legfogékonyabbak és legformálhatóbbak voltunk: 14-18 éves korunkban.

Az időben elvetett mag termékeny talajra talált. Az egykori rákóczisták közül, napjainkban sok százan állnak helyt hadseregünkben emberül..”

A Rákóczi releváns jegyei: ahogy a növendékek látják

A kérdéskörben azt tudakoltam, hogy a rákóczisták volt iskolájuknak milyen vonásait, jegyeit tartják jellegzetesnek, lényegesnek, megítélésük szerint milyen koncepció alapján hozhatták azt létre, kikből verbuválódtak az iskola növendékei, emlékeik szerint ők milyen indítékokkal jelentkeztek az iskolára, és mik voltak az első benyomásaik?

Ha el kellene dönteni, hogy a II. Rákóczi Ferenc Katonai Középiskola elsősorban katonaiskola volt-e, vagy középiskola, nos, a volt rákóczisták legnagyobb hányada (65,4 %) ezt nem tudná eldönteni. Pontosabban az a véleményük, hogy a civil és katonai jelleg kiegyensúlyozott arányban határozta meg az iskolát. Jóval kisebb arányban (16,7 %) vannak azok, akik úgy látják, hogy az iskolán mindenekelőtt a katonai nevelés, a katonás jelleg dominált, és közel ugyanilyen csekély arányban (17,9 %) vannak azok, akik éppen ellenkezőleg vélekednek, és azt vallják, hogy a katonai szimbólumok ellenére az iskolára inkább a polgári oktatás nyomta rá a bélyegét.

A civil és a katonai jelleg kiegyensúlyozott arányával koherensek azok a vélemények is, amelyek a rákóczi iskola létrejöttében közrejátszó koncepciókra adnak választ.

Legtöbben (88,5 %) úgy tartják, hogy a II. Rákóczi Ferenc Katonai Középiskolát jól átgondolt nevelési rendszer részeként hozták létre, ami a gyermekkori romantikus vonzódásokra alapozva, fokozatosan bontakoztatja ki a hivatásszeretetet a katonai pálya ránt és egyben legfőbb bázisát képezi a tiszti utánpótlási rendszernek.

A másik legerősebb tényezőnek a szovjet Szuworov iskola hatását tartják (70,5 %) Sokan úgy fogalmazzák ezt, hogy „A szovjet Szuworov iskolát másolták az 50-es évek szellemében, de jól átgondolt nevelési rendszer részeként.” Vagy: „A Szuworov iskolák tapasztalatait használták fel, de figyelembe vették a magyar tisztképzés hagyományait is.”

A harmadik legerősebb tényező (21,8 %) az iskola létrejöttének koncepciójában az egyéb kategóriákba tevődik. E válaszok inkább arra utalnak, hogy nehéz lenne egyetlen tényezőre redukálni az iskola létrehozásában szerepet játszó koncepcionális szempontokat: „Véleményem szerint tájékozódó jelleggel nézték meg a szovjet rendszert és az iskolát jól átgondolt nevelési rendszerre alapozták.” Vagy: „A korábbi magyar tisztképzési elvek és a Szovjet Szuworov iskola példája keveredett. Ha nem is volt kimondva, de mindenképpen „elitképző” intézmény lett az iskola, hiszen a tiszti iskolák valóságos szükséglete messze meghaladta az iskoláról kibocsátott évi 200 főt. A szocialista eszmeiség a célokban és a gyakorlatban következetesen érvényesült.”

„Benyomásaim szerint egyértelműen elitképzésről volt szó az akkor uralkodó hivatalos elképzelések szerint. Ez lényegileg kapcsolódott ahhoz, ami akkor Kelet Európában szocializmusként vált ismertté „

Azok a vélemények, amelyek kifejezetten az „elitképzést” hangsúlyozzák, a válaszok mindössze 3,8 %-át képezik, lényegében szinte töredékes megoszlásban.

Nem találtam viszont egyetlen olyan választ sem, amely arra utalt volna, hogy az iskola létrehozása elhibázott, átgondolatlan, koncepció nélküli lépés lett volna.

Tapasztalni bizonyos véleményeltérést abban, hogy megítélésük szerint kikből verbuválódtak az iskola növendékei, kik kerülhettek az iskolára.

A válaszok legnagyobb hányada (56,4 %) megegyezik ugyan abban, hogy a politikai szempontok ellenére igen erős szűrő érvényesült a felvételnél – ahol elsősorban a szellemi, fizikai rátermettség dominált – de igen magas (46,2 %) az a válaszarány is, akik úgy vélekednek, hogy az iskolára elsősorban a pártfunkcionáriusok és magas beosztásban lévő vezetők gyermekei kerülhettek.

A másik legerősebb szempontként jött figyelembe (35,9%) hogy az iskolára olyan munkás-paraszt szülők gyermekei kerülhettek akik érdemeket szereztek a rendszer kiszolgálásában, /Megjegyzendő, hogy a „rendszer kiszolgálása” megfogalmazást többen kifogásolták, sértőnek találták - ami valóban sarkított megfogalmazás - de csak a politikai szempontú kiválasztás dominanciájának érzékeltetése miatt./

Kisebb, de nem lebecsülendő arányban (25,6 %) vannak azok a válaszok, amelyek úgy fogalmazódtak, hogy a növendékek felvételénél összességében a politikai szempontok domináltak, illetve azok nyertek felvételt, akiket a helyi pártbizottságok politikailag megbízhatónak tartottak. (12,8 %)

Összességében a vizsgálati adatok arra utalnak, hogy a volt növendékek egyértelműen elismerik ugyan a politikai szempontok érvényesülését az iskolára történő felvételnél, mégis meghatározónak tartják, hogy érdemtelenül (szellemi- fizikai rátermettség, erős szűrés a felvételnél) egyetlen növendék sem kerülhetett az iskolára,

Szélsőséges esetben találkozni csak olyan vélekedéssel, hogy a pártfunkcionáriusok, vagy magas beosztású vezetők gyermekei privilégiumot élveztek már a felvételnél is, vagyis nekik felvételizniük sem kellett.

Az iskolára történő jelentkezés indítékait keresve (Miért jelentkezted pont ide, mit tartottál legvonzóbbnak?) három tényező mutatkozott meghatározónak:

- a katonai pálya iránti vonzódás (58,8 %)
- a gyermekkori romantika (31,3%)
- a továbbtanulási lehetőség, ingyenes ellátás, kitűnő felszereltség (31,3 %)

A kérdésekre adott válaszok rövidebben-hosszabban így fogalmazódtak:

- „kisgyermek koromtól vonzódtam a katonáskodáshoz „
- „itt láttam biztosítottnak továbbtanulásom”
- „gyermekkori romantikus vonzódás és a lehetőség egybeesése”
- „a család tehermentesítése”

- „ekkor már eldöntöttem, hogy tiszt leszek. A szülői házban tanulásra nagyon kevés idő, kulturálódásra semmi nem jutott, mert dolgoznom kellett- segíteni szüleimnek a mezőgazdasági munkában, én pedig tanulni akartam.”

- „a kor szelleme, a katonai pálya férfiassága, olvasmányélményeim- elsősorban Szovjet irodalmak.”

- „vonzó volt természetesen az egyenruha is”

- „a katonatiszti pálya! Amikor kiderült, hogy katonaiskolába megyek (tán egy évvel korábban) megvettem a „Vörös Vállpántok” című könyvet és kiolvastam belőle a Szuvorov iskola növendékeinek életét.”

- „apám TSZ-tag volt, anyám háztartásbeli, nehezen tudták fedezni öt gyermekük továbbtanulását. Én egy évet előtte „civil” gimnáziumban végeztem. Bizonyos szempontból kiutat jelentett az eléggé reménytelen anyagi helyzetből. Vonzott a katonaelet romantikája is.”

E kérdéskörben tudakoltam, hogy vajon azok az indítékok, amelyek a növendékeket a katonai középiskolába „vitték” mennyire voltak összhangban mindazzal amit az iskolán tapasztaltak?

A válaszok 95 százaléka, fele-fele arányban két csoportra oszlik:

- a tapasztalatok felülmúlták minden előzetes elképzeléseimet (47,4 %)

- a tapasztalatok hozzávetőleg megegyeztek előzetes elképzeléseimmel (47,4 %)

Mindössze egyetlen válaszadó akadt, aki úgy vélekedett, hogy az iskolán szerzett tapasztalatok inkább csalódást keltettek benne.

A válaszok némelyike kiegészült olyan megfogalmazásokkal is, ami az iskolán szerzett első benyomásokra vonatkozik.

„Roppant nehéz volt a kezdet, amire nem számoltam: Fegyelem, rend az első perctől, új közösség, ismeretlenség, város-falu közötti különbség, felkészültségbeli nagy különbségek.”

A rákócziról szerzett benyomásaikat a volt növendékek tehát úgy összegzik, hogy azok nem keltettek csalódást bennük, megfeleltek várakozásaiknak, előzetes elképzeléseiknek, sőt ugyanilyen arányban vannak azok is, akik úgy nyilatkoztak, hogy az iskolán szerzett tapasztalatok felülmúlták minden előzetes elképzeléseiket.

A legkedvesebb emlékek

Megkérdeztem a volt növendékektől, hogy visszagondolva az iskolán töltött évekre, mit őriznek a legkedvesebb emlékeik között, mire emlékeznek a legszívesebben vissza.

A válaszok természetesen igen szerteágazóak, sokfélék, hiszen rendkívül személyes kötődésűek azok az élmények, amit a volt növendékek felsoroltak, de azért körvonalazódnak bizonyos kategóriák, melyekbe besorolhatók, és csoportosíthatók az e kérdésre adott válaszok.

Az első és legnagyobb kategóriát azok a válaszok képezik, melyeknek élményanyaga az iskola embert formáló légköréhez, a közösségi létformából származó pozitív értékekhez, az iskolán töltött években született barátságokhoz és ahhoz a bánásmódhoz kötődnek, ahogyan az iskolán a tanárok és nevelőtisztek a növendékekkel foglalkoztak.

A második legnagyobb kategóriát képezik azok a válaszok, amelyek a katonai romantikát megvalósító élményanyagból, a nyári táborozásokból, az országjárásokból táplálkoznak.

Gazdag élményforrást jelentenek azok a területek, amelyek a katonai pályát gazdag sportolási lehetőségek megteremtésével, a küzdősportok kialakításával, járőrversenyekkel, katonai foglalkozásokkal, a díszszemléken való részvétellel és mindazzal a katonai renddel és fegyelemmel kívánták megszerettetni, amely bizonyíthatóan, életre szóló vonzódást alakított ki a volt növendékekben.

A negyedik kategóriába sorolhatók azok a válaszok, amelyek az iskola magas fokú oktatási színvonalához, az általános műveltség kialakításához, a kulturális élet területén szerzett élményekhez kötődnek.

Megjegyzendő, hogy a válaszadóknak csak szűkebb hányada az, amely kizárólag egyetlen kategóriába lenne besorolható. A többség által említett élményeket illusztrálják az alábbi válaszok:

- „A fonyódi nyári táborra, a katonai napokra, kevésbé ugyan, de jó érzéssel néhány kiemelkedő képességű tanárunk óráira.”

- „Az iskola embert formáló légkörére, a közösség segítségére, az iskolán szövődött barátságokra.”

- „A kialakult szakasz-, illetve „Rákóczi” közösségeket, többségükben emberileg is példát adó, s így követésre méltó utánzásra „ingerlő” nevelőtiszteket, rendkívül felkészült tanári kart, a bélatelepi nyári táborozást.”

- „nyári táborok, országjárás, esztergomi elhelyezés”

- „Nekem a családi környezet után az iskola adta a legtöbbet... olyan értékeket ültetek belém, amelyeket mind a mai napig munkám, tevékenységem fontos forrásának tekintek.”

- „Legszívesebben az „Alma —Mater” szellemére emlékszem vissza, a barátokra, néhány tanárra, nevelőtisztre, a bélatelepi nyári táborozásokra.”

- „Igaz barátságok szövődtek, nagyszerű kollektívák alakultak, nagy tudású, csupaszív, példaerejű tanárok, nevelők”

- „Természetesen a tartós együttlétet a testi-lelki szellem megejtő vonzását.”

- „Legkedvesebb emlékeim: érettségi tablóképem. Kiváló tanáraink és nevelőtisztjeink jó szándékú magatartása és felkészültsége. A nyári táborélet, amely elősegítette a jó közösségek kialakulását.”

- „Díszszemlék, nyári táborok, járőrversenyek és gyakorlatok, katonai foglalkozások (még az alaki is, persze nótaszóval és század „kötelék”-ben!). A vasfegyelmet és rendet követelő — de többségükben igazságos tisztek. A művelt, magasan képzett, melegszívű tanárok! Ők aztán nem egyszerű „óra- adó” tanárok, hanem igazi nevelők voltak!”

A kérdésekre adott válaszok sok esetben kiegészülnek a kérdőív végén írott levelekkel is, amelyek több vonatkozásban kapcsolódnak a konkrét kérdésekre adott válaszokhoz. Az iskolán szövődött barátságok elmélyülését támasztják alá azok a levelekben írt feltevések is, amelyekben megfogalmazódnak a volt növendékek összejövetelére, rendszeres találkozóira vonatkozó igények: „Felvetődött olyan igény, hogy létre kellene hozni a „ rákóczistáknak” valamilyen „ klubját” vagy „Baráti Társaságát” vagy valami ehhez hasonló, ahol régen megszakadt kapcsolatokat lehetne felújítani, illetve a meglévőket erősíteni.

Megkapóak egy másik kérdőív végén írott sorok is: “Hálás vagyok a sorsnak, hogy végig csinálhattam a Rákóczit. . . az egy életforma „utolsó bölénye” volt... az Új iskolát meg kellene tervezni.”

A legfájóbb emlékek: 1956 és az iskola megszüntetése

A kérdések logikai kiegyensúlyozása szükségszerűen megköveteli, hogy a legkedvesebb emlékek után a legkevésbé szívesen őrzött élményeket is feltérképezem.

Ami az e kérdéseknél adott válaszoknál feltűnő, az mindenekelőtt abban mutatkozik meg, hogy a legkedvesebb élményekre adott válaszokkal ellentétben, amelyre a megkérdezettek 100 százaléka válaszolt- erre csak 83 és jóval egységesebbek a válaszkategóriák: - a legkellemetlenebb, legszörnyűbb élmények döntő többsége 1956-hoz, illetve az iskola megszűnéséhez kapcsolódik,

- magas arányban vannak azok a válaszok is, akik úgy ítélik meg, hogy ilyen nem volt,

- a harmadik kategóriába- csekély előfordulási gyakorisággal- tartoznak az olyan típusú válaszok, amelyek a legkevésbé szívesen őrzött emlékek között a különböző, hétköznapi életből származó kellemetlenségeket említik.

Az első kategóriába sorolható válaszok közül érdemes viszont a legjellemzőbbeket szó szerint is kiemelni.

- „1956” vagy „1956!” - Felkiáltójellel.

A válaszok következő alcsoportja, amikor még mindig lényegre törő tömörséggel, de konkretizálódik az esemény:

- „az amikor 1956. november 5-én a szovjet csapatok lefegyvereztek bennünket.”

- „Amikor 56. november 4-én el kellett hagyni az iskolát és nem tudtam: lesz-e folytatás.”

- „1956. november 4-én történt elbocsátást! 1958 júniusa LESZAMOLAS”

- „Az ahogyan 1956. november 4-én kellett hagynunk a mátyásföldi objektumot.”

- „1956. Amikor november 4-én az iskolát el kellett hagyni, úgy éreztem vége, ide többet nem jövünk vissza, elmúlt az álom.”

- „Az iskola Szovjet alakulat általi elfoglalása, a növendékek (15- 19 évesek) Mátyásfölről való szétküldése és az ezt követő időszak 1956-ban,”

A válaszok másik alcsoportja, amikor bővebben is kifejtik az ehhez kapcsolódó kellemetlen élményeket és részletesebben feltárják mindazt, amit akkor éreztek:

- „1956. november 4. szembenézés a harckocsik iskolánkra szegeződő fegyvereivel.”

- „Az 1956-os év októbere, és amikor az iskolát el kellett hagyni a szovjet hadsereg intézkedésére és minden segítség nélkül az utunkra bocsátottak 15 évesen.”

- „1956. október 23. - november 4-e közötti időszak, melyből kiemelten nehéz, viszontagságos és szörnyű volt az óbudai malom őrzéséből való visszavonulásunk az iskolára. Romok, halottak, futkosó emberek.”

- „1956. október 24-e hajnalára, amikor a pk-i épület aulájában gyülekeztünk és kiosztották a lőszert... e roppant súllyal és az előző napi „élménnyel” a fejekben ültünk egymás mellett - mi negyedikesek - és nagyon féltem, de nem tudtam, mitől félek és ez csak addig tartott még sokad-magam között „egyedül” maradtam, mivel szótlánul ültünk egymás mellett.”

A válaszok úgy tűnik, jól érzékeltetik, hogy milyen megrázó élményt váltott ki 1956 azokból a tinédzserkorú növendékekből, akik napjainkig hordozzák magukban ezt a traumát.

A válaszok következő alcsoportja 1958-hoz, az iskola feloszlásához kötődik.

- „Az iskola felosztása és az azt megelőző időszak.”

- „Az 1958 június feloszlás”

- „1958. júniusa „LESZAMOLAS!”.

- „Inkább csak szomorú élményem maradt az 1957. évi ballagás, hogy egy csodálatos szakasza az életemnek véget ért.”

- „Amikor kiderült, hogy mi vagyunk az utolsó végzősök és megszűnik ez a nagyszerű intézmény.”

A kérdésekre adott válaszok minden bizonnyal jóval bővebb okfejtő elemzést igényelnek - melyekre a könyv keretében nem vállalkozhatom -, inkább érzékeltetni kívántam hangulatában a Rákóczi volt növendékeinek érzelmi viszonyulását volt iskolájukhoz. Úgy tűnik- ez önmagában is eléggé megindító.

Az iskola nevelési, oktatási rendszerének megítélése a volt növendékek szemszögéből

A kérdőív egyik legátfogóbb kérdése arra irányult, hogy mai fejjel gondolkodva, az iskola egykori növendékei mit tartanak igazán értékesnek, fontosnak a Rákóczi megvalósított oktatási, nevelési rendszerben és mit tartanak kevésbé jónak, kevésbé értékesnek.

A kérdés megválaszolását úgy kellett elvégeznünk, hogy a felsorolt 22 tényezőt (az oktatási, nevelési rendszer összetevőit) külön-külön kellett értékelni egy ötfokozatú skálán, melyen az 5-ös fokozat a kiemelkedő fontosságot, az 1-es fokozat pedig az elhanyagolhatóságot (egyáltalán nem fontos) jelölte.

Mivel az előző fejezetekben részletesen bemutattam az iskola nevelési és oktatási rendszerét, tematikáját és tantárgystruktúráját, érdekes összevetésre ad lehetőséget, ha mindezzel, a volt növendékek szubjektív értékítéleteit szembesítem.

Kérdőívemben az alábbi 22 összetevőt szerepeltettem:

1. Kiemelkedően magas szintű ellátás (élelmezés, ruházat, stb.)
2. Kiemelkedően magas szintű felszereltség (oktatás, kultúra, sport stb.)
3. Kiváló tanárok, pedagógusok,
4. Magas szintű általános műveltség,
5. Idegen nyelv oktatás (fakultáció)
6. Testnevelés, testedzés, sport,
7. Esztétikai nevelés (zene, irodalom, képző-, művészetek stb.)
8. Beszédművelés,
9. Társasági viselkedés (etikett)
10. Haditechnikai alapismeretek (katonai szakkörök)
11. Szigorú napirend, szabályzat szerinti életrend,
12. Fegyver, fegyverismeret, lövészetek,
13. Alaki mozgás, alaki szabályzatok ismerete, gyakorlása,
14. Egyenruha, katonai szimbólumok,
15. Nyári katonai táborok (táborélet, tábori sportok)

16. Lovaglás, kardvívás, önvédelmi sportok,
17. Honismereti országjárások,
18. Csapatlátogatások, csapatélet ismerete,
19. Körletrend, körlettakarítás,
20. Nevelőtisztek a növendéki szakasznál,
21. Civil tanárok, osztályfőnökök a szakasznál,
22. Formalizált katonai szervezet az iskolán.

A Rákóczi iskola volt növendékei a felsorolt tényezők közül (fontossági sorrendben) **az alábbiakat tartják különösen értékesnek:**

1. Kiváló tanárok, pedagógusok: 97,4 %
2. Kiemelkedően magas szintű felszereltség (oktatás, kultúra, sport) 84,6 %
3. Nyári katonai táborok (táborok, tábori sportok) 76,9 %
4. Testnevelés, testedzés, sport: 75,6 %
5. Magas szintű általános műveltség: 67,9 %
6. Egyenruha, katonai szimbólumok: 59,0 %
7. Nevelőtisztek a növendéki szakaszoknál: 56,4 %
8. Honismereti országjárás: 52,6 %

A felsorolt adatok úgy értelmezendők, hogy a skála 5-ös (nagyon fontos) fokozatán a megkérdezettek hány százaléka szerepeltette a fenti tényezőket. Ebből kiderül, hogy a kiváló tanárok, pedagógusok szükségességét a válaszadók 97,4%- a tartotta nagyon fontosnak, a kiemelkedően magas szintű felszereltséget 84,6 % stb.. A százalékos megoszlás alapján tehát fontossági sorrendbe olyan értékskálát képezhettünk, melynek alapján jól kideríthető, hogy milyen összetevőit látják különösen fontosnak és követendőnek iskolájuk nevelési-oktatási rendszeréből a volt rákócziak.

A válaszadók több mint felének (52,6 % - 97,4 % - ig) véleménye szerint tehát a felsorolt 8 tényező az, ami a legértékesebb volt a Rákóczin megvalósított nevelésben. A személyi feltételt döntőnek tartják, ehhez társul a tárgyi feltétel és ezt követi az átgondolt, egymással összhangban működő általános és katonai műveltséget ötvöző nevelési rendszer, amely a gyermekek lélektani struktúrájára alapozva egységes keretét adta szellemi és fizikai felkészítésüknek, a katonai pálya iránti vonzódásnak.

A felsorolt tényezők közül háromnak tulajdonítottak kisebb fontosságot:

- a fegyvernek, fegyverismeretnek,
- a körletrendnek, körlettakarításnak,
- és a kiemelkedően magas szintű ellátásnak (élelmezés, ruházat terén).

Tekintettel arra, hogy az általam felsorolt 22 tényező korántsem lehet teljes, vagy nem feddheti le mindazokat a megítéléseket, amelyeket a volt növendékek még szükségesnek tartának kiemelni az iskola oktatási, nevelési rendszeréből, így nyitott formában is feltettem két további kérdést:

Visszagondolva az iskola oktatási- nevelési rendszerére, mi az, amit különösen jónak, fontosnak, értékesnek tart?

És mi az, amit kevésbé tartanak helyesnek, értékesnek, követendőnek, amit esetleg másként alakíthattak volna?

Az első kérdésre a megkérdezettek 97,4 %-a a másodikra megkérdezettek 85,9 %-a adott választ.

Az első kérdésre adott válaszok legnagyobb hányada: a magas szintű oktatásra és nevelésre vonatkozik, amely kiegészül a tanárok és nevelők felkészültségének méltatásával, valamint a nevelésben és oktatásban megvalósított egységes szemlélettel, összhanggal.

A megkérdezettek megfogalmazásában ilyen válaszokkal találkozhatunk:

- „A szellemi és fizikai követelmények helyes arányát és egységét, a közösségi emberré formálását, a tanárok és a nevelők példamutatását, szavaik és tetteik egységét.”

- „A kultúrára, az egészséges életmódra, a bajtársiasságra nevelést... Az áldozatvállalásra, teherbírásra, a logikus engedelmességre és felelősségre nevelést, az egyéniség kibontakoztatására való törekvést, az önmegevalósítás lehetőségét.”

- „A polgári oktatási-, katonai nevelés rendszerében kialakult hangsúlyt kapott a hazafiságra való nevelés. Jó kollektívák alakultak ki”

- „A magas szintű képzés, fizikai állóképesség, katonás rend, fegyelem.”

- „A jól felkészült tanári kar önmagával is igényes munkáját, a nevelőtisztek mindennapi tevékenységét.”

- „A rendkívül felkészült pedagógusok mindent megtettek a maximális eredményesség érdekében szakmailag (ez meg is látszott a leszerelés után, a döntő többség könnyedén megfelelt a civil középiskolák követelményeinek) ugyanakkor a civil tanárok is következetesen betartották a katonai formákat, megkövetelték a fegyelmet, ami viszont nem volt „túlhajtott”.”

A nyitott kérdésekre adott válaszok is arra vallanak, hogy lényegében a tanárok felkészültsége, az oktatás- nevelés összhangjára, színvonalára és magas szintű erkölcsiség

olyan „hétköznapiságára” helyezik a hangsúlyt, amely a szavak és tettek egységétől a bajtársiasságon, a kollektivitáson át a hazafiasságig és áldozatvállalásig tart.

Az oktatási-nevelési rendszer negatívumait legtöbbször az átlag feletti ellátásban, a világtól, a való élet realitásától való elszakítottságban látják. Megfogalmazódnak emellett azok az észrevételek is, amelyek a túlzott katonássággal miatti elzárkózottságot, a kevés szabadságot tartják negatívnak. Alacsony előfordulással bár, de megemlítik az ún. „kádergyerekekkel való kivételezést” is.

Az erre adott válaszaik ilyen megfogalmazásban olvashatók:

- „A kezdeti időszak túlzottan ható (az akkori általános lehetőségeket figyelmen kívül hagyó) ruházati ellátását (boxcsizma, fehér zubbony stb.)”

- „Az ellátásban jó szint kell, de esetenként túlzó volt (különösen, ha a társadalmi adottsághoz mértük,)”

- „Közelebb álljon a való élethez.”

- „A társadalmi valóságtól való túlzott elszakítottság. A természetes tinédzser életmód és élmények nagyobb átélési lehetőségének hiánya.”

- „Az iskola zártságának oldása. A növendékek életkorát jobban figyelembe vevő elfoglaltság, napirend.”

- „Talán a néha túlzásba vitt és sokszor indokolatlan katonás keménység.”

- „A nagyon korlátozott kimenőt, eltávozást, vagyis a civil-kapcsolatteremtés korlátozottságát. (Ez gyakran gátlásossá tett minket civil környezetben). Az olyan — nem túl sok - de meglevő formális elemet, amely figyelmen kívül hagyta életkori sajátosságainkat.”

A válaszok között természetesen akadnak nem csekély számban olyan típusúak is, amelyek a negatívumokról úgy írnak, hogy: „ilyen nincs.”

Rákóczisták a tiszti utánpótlásról

A feltett kérdések között szerepelt végezetül egy a jövőre, a tiszti utánpótlás helyzetének megítélésére vonatkozó kérdés:

„Hadseregünk helyzetének, a tiszti utánpótlás gondjainak a hadsereggel és a tisztekkel szemben támasztott követelményeknek az ismeretében mit tartanak a jövőre nézve helyesnek, követendőnek?”

A válaszok gyakoriságának sorrendje:

1., A Rákóczihoz hasonló középiskolát kellene létrehozni: 48,7 %

2., A Rákóczi napjainkra elavult, korszerűtlen intézmény lenne, ezért annak csak bizonyos vonásait megtartva, de teljesen új intézményre lenne szükség: 17,9 %

3., A jelenlegi kollégiumi rendszert kellene továbbfejleszteni: 14,1 %

4., A középiskolák legjobb diákjaiból kellene válogatni a főiskolai hallgatókat: 7,7 %

5., A jelenlegi kollégiumi rendszer bevált, lényegében megoldja a gondokat: 3,8 %

A válaszadók közel fele (48,7 %) a tiszti utánpótlás gondjainak megoldását lényegében a Rákóczihoz hasonló középiskola létrehozásában látja, s csupán töredékük (3,8 %) van olyan véleményen, hogy a jelenlegi kollégiumi rendszer bevált, megoldja a tiszti utánpótlás gondjait.

Akik a Rákóczihoz hasonló középiskola létrehozása mellett voksolnak, válaszaik ilyen jellegű megfogalmazásokkal egészülnek ki:

- „Kizárólag a Rákóczi féle iskolában lehet a tiszti utánpótlást biztosítani, a haza és a nép iránti szeretet, a hűség az érte való áldozatok szépségének hangsúlyozása mellett.”

- „A Rákóczihoz hasonló középiskolát kellene létrehozni, természetesen a mai kor és a jövő követelményeinek megfelelően.”

- „A jelenlegi kollégiumi rendszer inkább a szociális juttatás egy sajátos formája, mint a pályára felkészítő intézet, aligha tölti be szerepét, kevesebbet, de a hadsereg érdekeinek megfelelően!”

- „Helyeslem azzal, hogy természetesen nem mereven 1:1 —ben lemásolva, de nem is olyan liberalizáltan, mint pl. a jelenlegi „katonai főiskolai élet...” Ami a várható haderőcsökkentést illeti, talán még nélkülözhetetlenebbé teszi, hogy ilyen formában garantáljuk a minőségi utánpótlást.”

- „Honvédségre szükség lesz a jövőben is. Egy csökkentett létszámú akár professzionális hadsereg csak még növeli annak fontosságát, hogy olyan minőségi tiszti utánpótlása legyen, amely oktatási szerkezetében vállalja a történeti folytonosságot a hadapródiskolák és a Rákóczi hagyományaira építéssel is.”

A megítélések másik pólusán megfogalmazott vélemények viszont így érvelnek:

- „A Rákóczihoz hasonló középiskolát csak óriási anyag veszteség árán lehetne létrehozni. Ha korszerű tisztkart és annak társadalmi presztízst is akarnak, akkor a jelenlegi kollégiumi rendszert kellene minőségileg továbbfejleszteni.”

- „A jelenlegi gazdálkodási lehetőségek figyelembevételével csak a jelenlegi kollégiumi rendszert lehet minőségileg továbbfejleszteni.”

Megjegyzendő viszont, hogy akik arra voksoltak, hogy a jelenlegi rendszer bevált és megoldja a gondokat, véleményükhöz nem fűznek más észrevételt.

Hogy mit kellene valójában a jövő érdekében a minőségi tiszti utánpótlás szempontjait figyelembe véve a jelenlegi realitások anyagi-gazdasági viszonyait elemezve tenni, Semmi körülmények között nem várható e könyvtől sem válaszadóimtól, hogy kimerítően elemezzem a feladatokat. Mindez nyilván körültekintő mérlegelést, felelősségteljes döntést igényel.

Megkockáztatható viszont az a benyomásom, hogy akik a Rákóczira illetve a Rákóczihoz hasonló intézményre voksoltak, lehet, hogy véleményük nem csak kizárólag „nosztalgiazásból” táplálkozik, s hátha ezúttal a többségnek van igaza?

A Rákóczi iskola felszámolása és megszüntetése

A kutatásaim során olyan hivatalos levéltári anyaggal nem találkoztam, amelyből egyértelműen kiderülne, hogy miért szüntették meg a Rákóczi iskolát. E témában található ugyan egy-két megszüntetésre irányuló szándék, de ok és okozati összefüggés nem mutatható ki.

Az iskola megszüntetése témában többször folytattam beszélgetést az ott dolgozó tisztekkel és tanárokkal, azonban csak új történetekkel és eseményekkel lettem gazdagabb, a kiváltó okot nem sikerült megtudnom.

A volt növendéktársaim, akik évek óta a legfelsőbb vezetésben szolgálnak, szolgáltak, ugyan tettek ígéretet e téma titkainak feltárására, de konkrét informálás itt is elmaradt. Ezt követően mégis megpróbáltam az általam ismert tények alapján időrendbe rakni az események láncolatát és így sikerült kialakítani a végső következtetést.

A két, illetve hároméves kutatómunkám utolsó időszakában olyan írásos anyaghoz jutottam - egy magángyűjtő jóvoltából - melynek ismeretében közelebb kerültem az igazi ok, okok feltárásában. /80, 81/

Valószínűsíthető, hogy a legfelsőbb politikai vezetés a II. Rákóczi Ferenc Katonai Középiskola megszüntetését már 1956 végén, 1957 elején eldöntötte. Feltételezhető, hogy ennek oka politikai jellegű volt. Nevezetesen az, hogy az iskola parancsnoksága tiszti, tiszthelyettesi, tanári, növendéki állománya, az októberi forradalom során politikailag megbízhatatlanná vált. Miért?

A bizonyítás megköveteli, hogy a továbbiakban az írásos dokumentumok fontosabb megállapításait követve haladjunk 1956 őszétől egészen az iskola megszüntetéséig.

„A „II. Rákóczi Ferenc” Katonai Középiskola magatartása 1956. október 23-tól napjainkig”

Ez az anyag 1957. január 4-én készült. /A szerk./ Az iskolaparancsnok Oláh István alezredes volt.

A helyzet október 23-án:

A parancsnokság és a pártszervezet 23-án délben rendkívüli taggyűlést hívott össze. Napirendjén szerepelt a jelen politikai helyzet.

A taggyűlés lefolyásának rövid vázlatát a következő:

Beszámoló a belpolitikai helyzetről. A nagyszámú felszólalás a következő követeléseket ölelte fel:

- a lengyel példa üdvözlése,

- nyílt tárgyalás Farkas Mihály és társai ügyében,
- Nagy Imrét a vezetésbe a legmagasabb szinten,
- a hibák feltárását a Párt Központi Vezetősége és a Kormány részéről,
- a Szovjetunióval egyenlőségen alapuló tárgyalásokat, vonják ki csapataikat,
- állítsák vissza hagyományaink megbecsülését /egyenruha stb./

A taggyűlés közben hírek érkeztek, hogy az egyetemi ifjúság délután tüntetésre készül.

Újabb hír: Piros belügyminiszter a tüntetést betiltotta. A taggyűlés tiltakozik.

Az egyéni tanulás hosszú szünetében a növendékekhez is bekerült a Szabad Ifjúság rendkívüli kiadása. Ebből tudomást szereztek az eseményekről, ki akartak menni az iskolából. A hangulat mindinkább forrósodott, erősödött az a veszély, hogyha a tisztek nem engednek, erőszakoskodásra kerül sor és a III. IV. évesek kitornek az iskolából. A IV. évfolyam ellenőrző tisztje K. főhadnagy a helyzetet helyesen megítélve úgy döntött, hogy nevezett évfolyamok segítségét kéri a kisebbek megnyugtatóhoz, őket pedig zártrendben kivezeti az utcára.

HÉV-vel utaztak a Keleti pályaudvarig, onnan kötelékben a Sztálin-szoborhoz vonultak és végig nézték a szobor ledöntését. A szobor ledőlte után, a növendékcsoport a Rákóczi útra vonult, ahol heves vita alakult ki a növendékeket körülvevő tömeg és a vezető tiszt között. A tömeg követelte, hogy a növendékek vonuljanak a rádióhoz. Ilyen helyzetben találkozott a növendékekkel az iskola parancsnoka, néhány más tisztjével, akik K. főhadnagy segítségére siettek és még együtt tartott növendékoszlopot megfordítva, azok túlnyomó többségét az iskolára vezették.

A késő délutáni órákban az iskolán visszahagyott I. és II. évfolyam a kapunál gyülekezett azzal a céllal, hogy ők is az utcára vonulnak. A helyzetet a legválságosabb pillanatban megérkező M. alezredes a pk. pol. helyettese mentette meg, akinek határozott fellépése nyomán az említett évfolyamok vacsorázni vonultak, majd takarodót hajtottak végre.

A III. és IV. évfolyam, mintegy 20-30 növendék kivételével a már említett közbelépésre ugyancsak visszatért az iskolára éjfél körül, ahol az iskola parancsnok azonnal rövid tájékoztatást tartott részükre.

A parancsnok értékelése szeritn egyet kell érteniük az ifjúság jogos követeléseivel, azonban az események azt mutatták, hogy az utcát a csöcselék veszi birtokba és ezek között az iskola növendékeinek már nincs helye.

A tüntetésben résztvevő növendékek megnyugodva pihenni tértek. Ekkor már csak 12 fő növendék hiányzott. Reggel 05 órára ez a szám 5 főre csökkent.

A takarodó ellenőrzése után az iskola parancsnok irodájában a tisztek értékelték a kialakult helyzetet.

A kialakult vélemény szerint a helyes célkitűzésekkel induló tüntetés nacionalista és szovjetellenes színezetet öltött, amivel az iskola kommunistái nem érthettek egyet, ezért legfőbb kötelességük esetleges további mozgalmakban a növendékek részvételét megakadályozni.

A megbeszélés közben az iskola kapujához egy felkelőkkel megrakott tehergépkocsi érkezett. Az ügyeletes tiszt jelentésére a parancsnok és a tisztek a kapunál feltartoztatták ezeket a személyeket, akik rendkívül erőszakosan az iskolára való bebocsátásukat és a fegyverzet kiadását követelték. Első pillanattól kezdve nyilvánvaló volt, hogy nem rendes emberekkel állunk szemben, erre mutatott az is, hogy visszautasították az „elvtárs” megszólítást. A parancsnok és a tisztek ekkor még fegyvertelenek voltak. De határozott fellépésük nyomán a fegyvert követelő társaság szitkozódva és fenyegetőzve - visszatérést ígérve- eltávozott.

A parancsnok elrendelte a 2 IV. éves szakasz, valamint a környékbeli tisztek riadóztatását és fegyverviselését, haladéktalanul tiszti őrzőjáratokat indított az iskola körül és megszervezte az iskola belső őrzését.

1956. október 24-e:

Elrendelte a parancsnok az egész IV. évfolyam fegyverbe állítását, megszervezte az iskola különböző épületeinek őrzését, a váltások és a pihenések rendjét, egyidejűleg elrendelte a személyi állomány együtt tartását. A helyzet értékelésénél a parancsnok önmagára volt utalva, mert a HM egyetlen illetékes szervével sem tudott távbeszélőn kapcsolatot teremteni.

1956. október 25-e:

Az iskola parancsnok önként jelentkező tiszteket küldött ki felderítésre. A felderítésből beérkező tisztek jelentették, hogy a tömeg között szenvedélyes hangú uszítók a parancsnok és helyettese halálát követelték, szovjetellenes és antiszemita jelszavak hangoztatása közben. A parancsnok legfontosabb bűnéül azt rótták fel, hogy kisfiát Szergejnek hívják. Az erőfeszítések ellenére a délelőtti órákban a tömeg megjelent az iskola kapuja előtt és követelte az iskola fegyvereinek kiadását. Nyilvánvaló volt, hogy a tömeg nagy része a kerületben lakó becsületes emberekből állott. Ezt látva a parancsnok elmondta, hogy az iskolán csak kispuskák vannak, amelyek nem használhatók. A felizgatott tömeg kitarított követeléseik mellett, fokozódott a veszélye annak, hogy erőszakosan betörnek az iskolára. Ezért a parancsnok elrendelte, hogy a II. évfolyam raktárából 6 db. kispuskát és 3 csomag Longriff töltényt adjanak ki. Ez a körülmény a hangadók száját befogta, majd pedig a parancsnok azon határozott kijelentése nyomán, hogy semmiféle további követelésnek nem adunk helyt a tömeg lassan, zúgolódva, de mégis elvonult.

1956. október 26-a:

A felső vezetésnél tapasztalható bizonytalanság és zűrzavar rányomta bélyegét iskolánkra is. A gyötrő bizonytalanság a végsőkig feszítette a növendékek idegeit

Nagyszámú küldöttség kereste fel az évfolyamparancsnokokat és az iskolaparancsnokot. A felsőéves növendékek fegyveres feladatot, a fegyvertelen I. és II. évfolyam pedig fegyvert követelt.

A kezdetben az üzletek zárva tartottak nem volt élelmiszer, tartani lehetett attól, hogy fosztogatásra kerül sor.

A parancsnok elrendelte az élelmiszerüzletek kinyitását és az összes közigazgatási szervek munkájának megkezdését. A kerület élelmiszer ellátása érdekében jelentős mennyiségű burgonyát, a pékek részére sót és élesztőt adatott ki az iskola raktárából. Így megszűnt az ellenséges hangulatú tömegek gyülekezete az iskola és a kerületi pártbizottság székháza körül.

Az iskola tisztjeiből alakult járőrök megkezdtek a Kerepesi úton a gépjárművek igazoltatását. Az előző nap kiadott kispuskákat az iskolára visszahozták.

1956. október 27-e:

A reggeli tiszti gyűlésen a parancsnok javasolta, hogy a HM-hez hasonlóan, az iskolán is alakuljon meg a Forradalmi Katonai Tanács. A tisztikar úgy vélte, hogy a katonai tanács létrehozása felesleges. A nap folyamán a fővárosból kivonult szovjet alakulatok egy része a kerület határán beásta magát és tüzelőállásokat építet ki. Az iskola ismét nehéz helyzetbe került. A polgári lakosság köréből olyan bejelentések érkeztek, hogy a szovjet katonák lakásokban fosztogatnak.

Ugyanakkor plakátok jelentek meg az utcákon, amelyek arra szólították fel az embereket, hogy „éjjel keressék fel a kommunistákat!”

Egyre inkább bonyolódott az iskola belső helyzete is.

A forradalmi hangulat egyre inkább eluralkodott a növendékeken. Mind erőteljesebben követelődtek, mindenáron fegyveres akcióban akarnak részt venni. Ostoba rémhírek kaptak lábra, amelyek hatására növendékek szökdösni kezdtek.

Ilyen helyzetben a parancsnok esti tiszti gyűlést hívott egybe, ahol megismételte reggeli javaslatát és nehéz helyzetre való tekintettel kérte a Forradalmi Katonai Tanács megválasztását. A tiszti gyűlés úgy döntött, hogy eleget tesz a parancsnok kérésének a legteljesebb bizalom kihangsúlyozása mellett.

Az iskola Forradalmi Katonai Tanácsába a tiszti gyűlés elsőnek és egyhangúlag az iskolaparancsnokot választotta meg. A növendékeket az évfolyamgyűlések, a polgári alkalmazottakat a polgári dolgozók gyűlése választotta meg.

Az azonnal összeülő Forradalmi Katonai Tanács az iskolaparancsnokot választotta meg elnökének.

1956. október 28-a:

Újabb értekezleteken megállapodtak abban, hogy az addigi karhatalmi rendszert megszüntetik és helyébe a kormány által elrendelt nemzetőrséget állítják. Végre sikerült összeköttetést teremteni a HM-el és megkaptuk az első parancsot 23.-a óta, mely szerint az épületekre fekete és nemzetiszínű zászlókat kell kifüggeszteni címer nélkül.

Javaslat érkezett, hogy az előző nap megválasztott FKT tagjaiból sürgősen váltsák le a politikai munkásokat, hogy ne legyen támadási felületet hagyjunk rosszindulatú elemeknek. Az iskola közelében lövöldözés volt, azonban az iskolát nem érte közvetlen támadás.

Napközben gyanús személyek megfenyegették a tiszti lakótelepen lakó családokat, ezért a parancsnok a védelmi rendszert kiterjesztette a tiszti lakóházak területére is.

1956. október 29-e:

A közigazgatási apparátus széthullása folytán a kerületi élelmiszer ellátásának teljes súlya az iskolára hárult. A tisztek és növendékek igen nehéz körülmények között látták el az élelmiszerszállítási feladatokat.

Az iskola katonai tanácsa eljárta a HM illetékes szerveknél, hogy a növendékek követeléseire nyomán romeltakarítási feladatokat kérjen. A küldötteknek senki nem tudott érdemleges választ adni.

A parancsnok az egészségügyi szervek tudomására hozta, hogy az iskola saját erejéből 200 ágyas kórházat rendezett be a budapesti kórházak zsúfoltsága enyhítése érdekében. Estére a kórházban több sebesültet ápoltak és egy fiatal anya újszülöttnek adott életet.

1956. október 30-a:

Az iskolára érkezett Kerekes Béla nyugállományú vezérőrnagy az iskola volt parancsnoka. A katonai tanács előtt Kerekes Béla az alábbi szóbeli nyilatkozatot tette: „Tudomására jutott, hogy az iskolán szolgálatot teljesítő személyek egyik csoportja őt kívánja az iskola parancsnokául.”

Erre való hivatkozással az alábbi követeléseket terjeszti az iskola Katonai Forradalmi Bizottsága elé:

- 1., Azonnal le kell váltani az iskolaparancsnokságát /névszerinti felsorolás. szerk./
- 2., Az iskola parancsnokságát Kerekes Béla azonnal vegye át.
- 3., Az új iskolaparancsnok haladéktalanul tegyen javaslatot a HM illetékes szerveinek az iskola átszervezésére.
- 4., Az I. és II. évf. növendékeit bizonytalan időre szabadsággal kell kelt.
- 5., A III. és IV. évf. növendékei részére fegyveres kiképzést kell megszervezni.
- 6., A fenti két évfolyam fegyveresen vegyen részt az újpesti fiatalokkal és a Földtani Intézet dolgozóival együtt az általa szervezett „Kerekes dandár” harcaiban. Budapest védelmében a szovjet csapatok ellen. /80/

Az iskola katonai tanácsa úgy döntött - tiszti gyűlés után -, hogy elutasítja Kerekes vezérőrnagy kérését és az esetet jelentette a HM titkárságára, illetve a HDS. Katonai Tanácsa elnökének.

A Budapesti Pártbizottságnál történt események hírére a kerületi pártbizottság feloszlott. Az iskola parancsnoka a pártbizottság tagjainak azt javasolta, hogy hagyják el az épületet és térjenek haza.

A délutáni órákban a kerületi pártbizottság első titkára E. M. megjelent az iskolán és kijelentette, hogy a továbbiakban az iskolán kíván maradni, miután saját kerületében egyetlen kommunista lakáscímét nem ismeri, saját lakása pedig más kerületben van.

A rendkívüli nehéz helyzetre való tekintettel mérlegelés tárgyává tette, hogy az egész kerületben gyűlölt addig kiskirályoskodó kerületi párttitkár befogadása milyen következményekkel járhat. Miután az iskola parancsnokát és tisztikarát 23.-tól eddig az a legfontosabb szándék vezette, hogy sok száz magyar család kedves fiának életét megmentse és miután a népszerűtlen kerületi párttitkár befogadása elkerülhetetlenül fegyveres összetűzésekhez vezetett volna, ezért a parancsnok úgy döntött, hogy E. M. kérésének nem tesz eleget, ellenben segítséget nyújt neki ahhoz, hogy kellő biztosítás mellett, elhagyja Budapest területét. E. M.-et így az iskolán kívül sikerült biztonságba helyezni.

A parancsnoknak ez az intézkedése a tisztikar egyöntetű helyeslésével találkozott.

Ezen a napon zajlott le az iskola legnagyobb jelentőségű tiszti gyűlése..., a tiszti gyűlés személyes feladatul azt határozta meg, hogy a várható eseményekre való tekintettel a növendékeket mielőbb szüleikhez juttassák haza.

A tiszti gyűlés után a Forradalmi Katonai Tanács ülésén olyan javaslat hangzott el, ami szerint célszerű lenne megfelelő javaslatokkal élni oly irányban, hogy a hadseregbe vezessenek be bizonyos strukturális változásokat. A katonatanács elkészített olyan javaslatot, amelynek lényege az volt, ne engedjék meg a hadseregben a politikai osztályok működését, ne engedjék meg, hogy a hadseregben bármilyen párt monopolhelyzetet teremtsen, mert fennáll annak veszélye, hogy ez a párt nem kommunista párt lesz.

1956. október 31-e:

Az iskola parancsnoka, mint a forradalmi tanács elnöke néhány tiszt és növendék kíséretében a reggeli órákban felkereste a VIII. kerületben lakó E. S. —t a HDS. Forradalmi Katonai Tanács tagját azzal, hogy vele az iskola romeltakarítási feladatait megbeszélje. Eközben kapcsolatba került a Tűzoltó utcában egy fiatalokból álló fegyveres csoporttal. A parancsnok és a jelenlévő tisztek úgy látták, hogy ez a csoport szervezett fegyelmezett, józanfejű vezetők által jól kézben tartott alakulat. A fiatalok panaszkodtak, hogy nem jutnak tiszta fehérneműhöz, attól félnek eltetvesednek. Azt kérték, hogy e területen az iskola nyújtson nekik segítséget. A csoport részére a parancsnok 50 öltözet fehérneműt és néhány pár csizmát kiutalt, amelyet a csoport vezetője elismervény ellenében vett át.

A délelőtt folyamán az iskolaparancsnokot ismét sok növendéki küldöttség kereste fel, akik határozott fellépéssel egyre erőteljesebben követelték, hogy a parancsnokság adjon nekik valamilyen feladatot... kijelentették, hogy nem hajlandók tovább tétlenül várakozni, és ha nem kapnak feladatot, akkor elhagyják az iskolát. A parancsnok úgy döntött, hogy a rendkívül zavaros helyzetben és a fennálló közlekedési nehézségekre való tekintettel a növendékeket az iskoláról nem engedi el.

Meg kell jegyezni, hogy a Forradalmi Katonai Tanács egy tagja — III. évfolyamos növendék — úgy vélekedett, hogy a felállítandó zászlóaljzat szükség esetén harcba kell vetni a szovjet csapatok ellen. A Forradalmi Katonai Tanács ezt a javaslatot a leghatározottabban elutasította.

1956. november 1-e:

A parancsnok elrendelte, hogy a szovjet katonák élelmezésének segítségét a mai napon be kell szüntetni. Ezt az intézkedést az tette indokolttá, hogy a kerületben szélében-hosszában arról beszéltek, hogy az iskola „a szovjet cinkosa.”

Az iskola ismét ki volt téve annak, hogy a lakosság és a növendékek között összetűzésre kerül sor, amit mindenképpen el kellett kerülni.

Az objektum őrzésére felállított növendéki alegységek határozott feladatot kaptak. Felfegyverzésük érdekében a Zrínyi Akadémiától 200 db. géppisztolyt és egy javadalmazás lőszert kaptunk.

1956. november 2-a:

Az éjszaka folyamán megkezdte szolgálatát 1 tiszt 40 fő növendék a Műszertechnikai Gyárnál. 1 tiszt, 6 fő növendék a Nemzetközi Dunabizottságnál, 1 tiszt, 40 fő növendék a Főutca Katonai Ügyészségnél, 1 tiszt, 20 fő növendék a Budai Gőzmalomnál.

A szolgálat hatására a növendékek forró hangulata alább hagyott.

Annál elkeseredettebb volt a tisztikar hangulata, mindenki úgy vélte, hogy a helyzet alakulása nem jót hoz az iskola tisztjeire. . . Különösen elkeserítően hatott az a hír, hogy Kerekes Bélát ismét hivatásos állományba helyezték és megbízták a HM. Rehabilitációs Bizottságának vezetésével.

1956. november 3-a:

Megtörtént a szolgálatban álló csoportok váltása, ezenkívül az iskolán más esemény nem történt.

1956. november 4-e:

Hajnalban a HM-től az iskola riadóparancsot kapott. Az iskolaparancsnok távbeszélőn beszélt Hegyi vezérőrnagy bajtárssal, aki azt a parancsot adta, hogy bármi történjen is, a hadseregére továbbra is érvényes a tűzszüneti parancs. Nem sokkal ezután a parancsnokot felkereste az Ikarus Gyár mögött felállított légvédelmi üteg, valamint a Kerepesi út mentén Cinkota határában elhelyezett páncéltörő üteg parancsnoka és utasítást kértek arra, hogy tüzet nyissanak-e a Gödöllő felől jelzett szovjet páncélos egységekre. A parancsnok mind a fenti alakulatok felé, mind az iskola személyi állományának azt a parancsot adta, hogy a szovjet csapatokra semmiképpen ne lőjenek. Ennek ellenére a reggeli órákban a katona tanács növendék tagjai között ismét felmerült az a gondolat, hogy az iskola álljon ellen a szovjet csapatoknak. A délelőtti órákban az objektumok megőrzésére kiküldött egységek parancsnokai - a szovjet csapatok bevonulásának hírére - a növendékekkel a fegyvert lerakatták és őket otthonaikba hazabocsátották.

A délutáni órákban egy szovjet pc. alakulat körülvette az iskolát és parancsnokuk elrendelte, az iskolán lévő valamennyi lőszer és fegyver átadását. A parancsnok és a tisztikar ennek a parancsnak maradéktalanul eleget tett. Az iskola lefegyverzése után sötétedéskor, - a szovjet egység parancsnoka elrendelte az iskolán tartózkodó kb. 600 főnyi növendék, valamint tisztek és polgári alkalmazottak felsorakoztatását. A szovjet parancsnok igen rövid időt, 45 percet engedélyezett a személyi állomány összegyűjtésére, ezért a növendékeket az előjáróik nem tudták kellőképpen felkészíteni. A növendékek hiányos öltözetben, minden élelmiszer nélkül sorakoztak fel. A lefegyverzést végző szovjet katonák átkutatták a személyi állomány csomagjait és eközben súlyos atrocitásokra került sor. Több növendéktől órát, pénztárcát, fényképezőgépet, stb. vettek el, melyet a növendékek hangosan kiabálva jelentettek a parancsnoknak. E sajátos események percek alatt tönkretették a tisztikar minden eddigi erőfeszítését, és a növendékek között újra erős szovjetellenesség kapott lábra. A csomagok átvizsgálása után a szovjet egység parancsnoka elrendelte, hogy az iskolát mindenki azonnal hagyja el. Az iskolaparancsnok engedélyt kért arra, hogy a veszélyes állapotra való tekintettel legalább a vidéken lakó növendékek éjjelre az iskolán maradhassanak. A szovjet parancsnok a kérés elől mereven elzárkózott. A növendékek egy csoportja egy tiszt parancsnoksága alatt gk-val útba indult Szolnok felé, egy másik csoport ugyancsak gk-val Debrecen felé indult el. Több száz növendéket éjszakára a tiszt lakóházak és a környékbeli polgári személyek fogadtak be.

1956. november 5-e:

Reggel a parancsnok még néhány gépkocsit szerzett és újabb növendékes csoportokat indított útba vidékre. A reggeli órákban a polgári lakosság a fegyveres őrzés nélkül maradt iskolát a szélrozsza minden irányából megrohanta és a raktárak fosztogatásához kezdett. Az élelmiszerraktárakat rövid 1 óra leforgása alatt szinte teljesen kirabolták. Miután láttuk, hogy a környékbeli családoknál még nagyszámú növendék tartózkodik, a megmaradt élelmiszereket nagy családok között szétosztottuk. Időközben a szovjet katonák is gépkocsival élelmiszereket szállítottak el, azonban az iskola őrzését nem vállalták. A raktárak és berendezési anyagok fosztogatása 7-én reggelig tartott. November 7-én reggel az iskolába egy szovjet magasabb egység parancsnokság költözött be és még ma is ott van. /80/

A dokumentumokból egyértelműen megállapítható, hogy a Rákóczi iskolán 1956. október 24-től - november 4-ig, illetve 1957. január 15-ig szünetelt a tanítás. Az iskolaparancsnokság többszöri felszólítására ugyan ismét megindult a képzés — most már Hűvösvölgyben — de a csökkentett tanév a nagyszámú lemorzsolódás, az időközbeni fegyelmi és politikai okok miatti eltávolítások /növendék, tiszt, tanár/ már nem tették lehetővé az olyan színvonalú oktató-nevelő munka végrehajtását mint korábban. A képzés személyi és tárgyi feltételei messze elmaradtak a korábbi színvonaltól. /Esztergom, Mátyásföld/

A Hűvösvölgyi elhelyezés tantermek, kabinetek, növendéki körletek, sport és kulturális objektumok már csak szükségszerűen biztosították a képzés tovább folytatását.

1957. február 7-én az MN Fegyveres Erők Minisztere Oláh István alezredest a II. Rákóczi Ferenc Katonai Középiskola parancsnokát felmentette és Otta István vezérőrnagyot nevezte ki. /19/

A parancsnoki váltást követően leváltották, illetve beosztásából felmentették a parancsnok politikai helyettesét. Az év során folyamatosan megkezdtek a tiszt, tiszthelyettesi állomány tartalékállományba való helyezését.

1957. január 15- el a „mert többszöri felszólításra nem vonultak be”, elbocsátottak 122 fő növendéket. /22 /

A HM 057. sz. parancsában **feladatokat szabott az 1957. tanévre.** /21 /

E parancs előírta: ... „hogy a II. Rákóczi Ferenc Katonai Középiskola az elmúlt évek hiányosságát megszüntetve nevelje növendékeit szocialista hazaszeretetre, szerénységre, a valóságos életre. A politikai nevelőmunka minden eszközével fel kell számolni a nacionalista nézeteket és a szovjetellenesség maradványait.

Lényeges javulást kell elérni a növendékek katonás magatartása és fegyelme terén.”

A napi kiképzési feladatok végrehajtása mellett rendkívül sok időt töltött el a tiszti és tanári állomány a különböző értekezleteken és gyűléseken. E feszült és bizonytalan légkörben a tiszti állomány egy része apróbb fegyelmezetlenségeket követett el, amiért az iskola parancsnoka súlyos fenytéseket szabott ki. Pl.:

„mert lövészet után nem számolt el a fegyverrel „feddés” fenytést kapott.”

„mert a század által rendezett táncvizsga alkalmából őrzésről nem gondoskodott „feddés” fenytést kapott.”

„mert késve jelentette a fegyverraktár feltörését „feddés” fenytést kapott”

„mert engedélyezte a növendékek takarodó utáni fennmaradását, „megrovás” fenytést kapott.”

A tiszti, tanári állomány politikai megosztottsága éreztette hatását az oktatás, nevelés valamennyi területén.

Az iskola új parancsnoka cselekedeteivel, intézkedéseivel megosztotta a tiszti és tanári állományt. Ezzel olyan légkört teremtett, amely lehetetlenné tette az iskola zavartalan működését.

Ilyen körülmények között tartották meg 1957 késő tavaszán azt a párttaggyűlést, amelyen kritikusán elemezték az iskola tevékenységét. A taggyűlésen egy napirendi pont szerepelt – „*Beszámoló a II. Rákóczi Ferenc Katonai Középiskola pártszervezetének, az iskola magatartásának értékelése 1956. október 23. és november 4-e között*” — címmel.

A pártszervezet megállapításai:

- „az 1956. október 23-án kirobbant ellenforradalommal kapcsolatos tanulságok levonása az országos viszonylatban már megtörtént és napjainkban is folyik.

A korábban elkészült bizottsági jelentésről (amely 1957. január 14-én készült) a pártszervezet megállapítja: - „Ebben a jelentésben sok a mellébeszélés, a hamis igazolgatás, az iskola tevékenységének mentegetése, meg nem felelő okkal. A pártszervezeteknek ezt a jelentést tehát el kell ítélni. Nekünk akkor nem mentegetőzni kellett volna, hanem önkritikát gyakorolni és feltárni, hogy az iskola hogyan vált az ellenforradalom Segítőjévé.”

Az előzményeket illetően:

- „Mi az iskolán a szovjet - magyar barátságra neveltük a növendékeket. Ez számos területen s módon történt és bizonyos fokon eredményesnek bizonyult. Azonban magán viselte mindazon hibákat, amelyek országos viszonylatban is megmutatkoztak: sok a túlságosan dicsérő jelző, tömjénezés, egyoldalúság stb. Egy időben — különösen Oláh elvtárs hatására — a tisztikar a szovjet katonai erények és szokások kialakításának és megtelepítésének igen erőszakos képviselője volt, ami végül is visszafelé sült el”

- „A mi helyt adtunk annak az ellenséges nézetnek, hogy a Magyarországon állomásozó szovjet csapatok veszélyeztetik a magyar nép függetlenségét. A mi október 23-i taggyűlésünk határozatban követelte a szovjet csapatok kivonását Magyarországról. Ez a határozat azt mutatja, hogy mi akkor beugrottunk az ellenséges propagandának és végső soron szembefordultunk azzal a testvéri hadsereggel, amelynek népünk függetlenségét köszönhetjük. Az igazság az, hogy-e tekintetben elvesztettük józan osztályösztönünket éppúgy, mint minimális stratégiai érzékünket.”

„A taggyűlést más hibák is jellemezték. Itt hangzott el Ny. elvtársnak az a javaslata, hogy térjünk vissza a régi rendfokozati jelvények viseléséhez és vezessük be ismét a „Bajtárs., megszólítást a hadseregben. Ez a javaslat melyet akkor a taggyűlés kritika nélkül elfogadott és magáénak tett nem a szocialista fejlődés irányát szolgálta, hanem visszafelé lépést jelentett. Mindezt összevetve elmondhatjuk tehát, hogy az iskola pártszervezetének október 23.-i taggyűlése minden jó szándéka ellenére kihatásában pártellenes, az ellenforradalom céljait szolgáló megnyilvánulás volt.”

-, Jelentősen megzavart bennünket az a Nagy Imre - féle pártvezetés október 29-i röplapja, mely kifejezetten tagadta az események ellenforradalmi jellegét.”

- „... Elkönnyveltük, hogy ami az iskola jövőjét illeti — az eldőlt.”

- „.. A Katonai Tanács nálunk egyrészt felsőbb parancsra, másrészt Oláh elvtárs személyi kívánságára alakult meg. Az iskola tisztikara nem akart Katonai Tanácsot választani.

„Az a határozat tehát, amelyik azt mondja ki, hogy ne legyen semmiféle pártszervezet a hadseregben, lényegében azt mondja ki, hogy ne legyen kommunista pártszervezet. Ezt mi akkor nem vettük észre. Ugyanílyen szellemben kell elítélni a Katonai Tanács másik határozatát, amelyben a politikai osztály megszüntetését javasolja. Meg kell mondani, hogy ha bár a HM -ből tudomásunkra hozták, hogy nem szabad a politikai osztályokat feloszlítani, nálunk gyakorlatilag a politikai osztály mégis feloszlott.”

- „... A jelentésben azt írjuk, hogy azért szüntettük meg a szovjet alakulat éllemezését, mert ez a körülmény, ha kitudódik, provokáció éri az iskolát. Elfogadható ez az érv? Nem, nem fogadható el”

„November elején a parancsnok több rend alsóruhát utalt ki a Tüzér utcai felkelők egy csoportjának. Világos, hogy amikor mi ezeknek az embereknek segítettünk, akkor a munkáshatalom ellen harcoló embereknek segítettünk.”

„Volt-e az iskolán talaja annak, hogy harcoljunk a szovjet csapatok ellen? Meg kell mondani, hogy bizonyos fokig igen. Az élelmiszer szállításánál dolgozó növendékek akkoriban

megfordultak a város minden pontján, szovjet ellenes hatások érték őket és mi tiszték ezt látván, ha nem is helyeseltük, de eléggé el nem ítélték módon passzivitást tanúsítottunk. Amikor a növendékeink e hatások nyomán szovjetellenes jelszavakkal firkáltak tele az iskolát nem akadt közöttünk senki, aki ez ellen bátran fellépett volna.”

- „... Minden hibánk dacára megállapíthatjuk azt a rendkívül fontos körülményt, az iskola egész személyi állománya bevárta a szovjet csapatokat és teljes tudatossággal nem harcolt ellenük.”

A következtetések levonása:

- „... Az első alapvető tanulság az elvtársak, hogy az iskola, mi kommunisták rosszul ítéltük meg október 23-a előtt az osztályharc adott szakaszát és módját. A másik alapvető tanulság az, hogy helytelenül ítéltük meg október 23-a és november 4-e között a nemzetközi helyzetet a szocialista tábor, a Szovjetunió szerepét. Es ebből adódik a harmadik tanulság: éppen ezért soha nincs okunk arra, hogy feladjuk a munkáshatalmat, hogy a tüntetésekkel és fegyveres megmozdulásokkal szemben fél szívvel, kételkedve és lavírozva vegyük fel a harcot...”

„Megállapíthatjuk tehát, hogy bár alapjában jó szándék vezérelt valamennyiünket, végül is objektíve az ellenforradalom segítője, magunk módján támasza lettünk. Ezen nem segített az sem, hogy sikerült kimaradnunk minden nyílt, tömeges ellenforradalmi akcióból. Ha bár ez ugyan nem mondható el néhány volt növendékünkre, akikről köztudomású, hogy fegyverrel harcoltak az ellenforradalom oldalán.” /81 I

Az 1957-es esztendő rendkívül bonyolult, ellentmondásokkal terhelt kiképzési időszak volt. Folytatódtak a vizsgálatok, a tiszték és tanárok elkülönültek egymástól, gyakorivá váltak a személyeskedő, ellenséges összecsapások. Az előjáró fokozta ellenőrzői tevékenységét, amely szintén megviselte a katona és a tanári állományt.

Az 1957-es tanulmányi év megkezdésekor az egész tisztai állományt érintő eseményre került sor 1947. október 10-én.

Nevezetesen:

„HM. elvtárs elrendelte az iskolánk állományába tartozó tiszték felkészültségének ellenőrzését. Fel kell mérni az iskola fegyelmi helyzetét. Politikai képzettség ellenőrzési terve 1957.09. 3-13-ig.

Tárgy: Magyarország októberi, novemberi események a Marxizmus- Leninizmus tükrében; Az MSZMP a munkásosztály forradalmi pártja; A magyar népgazdaság fejlődésének elvi kérdései; / minden tiszt kérdést húz és felel /

Lőkiképzés: lövészet 1., 2. sz. pi.; 1. sz. karabély; 1. sz. gpu. és Lövészeti szabályzat;

Testnevelés: szeptember 10 -től október 15-ig atlétika, torna, rohampálya.”

Még el sem kezdődött az 1957/58-as tanulmányi év, még érezhető volt a tisztai, tanári állomány körében a bizonytalanság, a félelem és máris a kiképzéstől eltérő újabb ellenőrzésnek vetették alá az állományt. E közben folytatódott a tisztai állomány fegyelmi felelősségre vonása.

Természetesen növekedtek az ilyen körülmények között dolgozó, tanító tisztek és tanárok által elkövetett kisebb és nagyobb fokú fegyelmi vétségek.

Pl.: „... 10 nap szobafogsággal fenyítem meg, mert nem vett részt a nevelői értekezleten, késett és ittas volt.” / 21 /

„5 nap szobafogsággal fenyítem meg, mert megpofozott egy hallgatót.”

1957. októberben — egy mai napig is — ismeretlen esemény történt a Rákóczi iskolán. Az előzményekhez tartozik, hogy a II. Rákóczi Ferenc Katonai Középiskola 1954. március 27-én az Ikarus Gyár dolgozóitól csapatzászlót kapott. Ez a csapatzászló az iskola ereklyéje volt. Minden évben e napon, katonai ünnepségen emlékeztek meg az eseményről.

Minden növendék, tiszt, tanár, polgári dolgozó tudta, hogy mit jelent a csapatzászló egy katonai alakulat életében. Tudták, hogy a csapatzászló megléte, alakulatának, fennmaradásának biztos záloga. Ugyanakkor azt is tudta, ha a csapatzászló elvész, megsemmisül, akkor az alakulatot fel kell oszlatni.

Ilyen körülmények között jutott az állomány tudomására, hogy a

„HM Elvtárs 1957. 09. 06-án kelt 42. sz. utasítására a II. Rákóczi Ferenc Katonai Középiskola parancsnoka az iskola csapatzászlóját a Hadtörténeti Múzeum Parancsnokságának átadta, illetve a múzeum parancsnoksága a II. Rákóczi Ferenc Katonai Középiskola parancsnokától átvette.” / 22/

Ezt a jegyzőkönyvet Otta István vezérőrnagy írta alá, mint átadó, de az átvételt igazoló személy aláírása üresen maradt,

Miért kell leadni a csapatzászlót? Megszüntetik az iskolát? Mi is történt valójában? A kérdés megoldásában ismét segít egy korabeli rendkívül érdekes jegyzőkönyv.

Jegyzőkönyv készült 1957. október 24-én az iskola „T” irodájában.

Tárgy: A csapatzászlót adományozó okiratok, szalagok megsemmisülése.

„Az ellenforradalmi események alatt a csapatzászló és a hozzátartozó szalagok az iskola „T” irodájában voltak őrizve. A zászlót adományozó okirat a parancsnok elvtárs szobájában bekeretezve volt elhelyezve. 1956. november 8-án az iskolába szovjet egység költözött. Ezután az épületben a Rákóczi iskola beosztottai nem közlekedhettek. 1956. november 12-én a csapatzászlót megkaptuk, de a hozzátartozó okirat és a szalagok nem kerültek hozzánk vissza.

Az épület átrendezése folytán az okirat és a szalagok megsemmisültek. Aláírás Otta vezérőrnagy.” /22/

Természetesen ilyen körülmények között elnapolták a csapatzászló leadását, arra csak 1958. június 23-án 09. órakor került sor, amikor is valóban leadták a Hadtörténeti Múzeumnak.

Hol vannak a szalagok és az adományozó okirat, hogy valóban megsemmisültek-e, ezt tovább kell kutatni, valamint azt is, hogy miért adott a HM. parancsot már 1957 októberében a csapatzászló leadására, hiszen az iskola csak 1958 végén szűnt meg?

A tiszti állományt még foglalkoztatta a csapatzászló körüli bonyodalom, de máris újabb megpróbáltatás elé nézett az állomány.

Az iskolaparancsnok intézkedéssel szabályozta a tisztek munkaidejét:

„...főtisztek, évfolyamparancsnokok, politikai helyettesek 8,00- 16,30-ig, szombat 8,00-13,30-ig. Részükre minden héten kedden 14,00-tól tanuló délutánt engedélyeztek.

Nevelőtisztek munkaideje mindennap 11 ,30-20,00-ig

Szombaton 11 ,30-16,00-ig

Kötelesek az egyéni tanuláson részt venni.” /21/

Ilyen körülmények között került sor 1957. november 21-től december 2-ig az iskola egész életét átfogó, minden területet érintő nagyszabású vizsgálatra. E vizsgálatban részt vettek: Művelődési Minisztérium főelőadói, Pedagógiai Tudományos Intézet három munkatársa és HM magas beosztású tisztjei.

A vizsgálatról készült jegyzőkönyvet 1957 december 12-én aláírta Sz. K. ezredes osztályvezető. A jegyzőkönyv tartalmát a hivatásos és tanári állomány csak 1958 márciusában ismerhette meg.

Néhány idézet a „Jelentés a II. Rákóczi Ferenc Katonai Középiskolában végzett vizsgálatról. “- jegyzőkönyv anyagából. /23/

„...az iskola tanárainak, hatalmas tudása, felkészültsége jobb mint más középiskolai tanároké és éppen ezért jól megalapozzák a tanulók világnézeti, eszmei- politikai fejlődését.

A magyar tanszéken igen súlyos megrázkódtatást jelentett több tanának az ellenforradalom után történt eltávolítása és két tanárnak a fegyelmi vizsgálata. Személyi ellentét is van. A tanszék tagjai bizonytalanok B. F. felkészültsége munkafegyelme jó.

A tanulók tudása általában közepes, nagyon sok az elégséges osztályzat. Ennek oka: az iskolában az oktató és nevelőmunka teljesen külön válik. Nincs a növendékeknél munkaerkölcs.

A tanárok és nevelőtisztek közti viszony kimondottan rossz. Nap, mint nap jelentkezik magasabb képzettségű polgári tanárok tapintatlanul tárnák fel az egyes nevelőtisztek képességeiben és emberi magatartásában meglévő fogyatékoságokat és lebecsülik a tanárok munkáját. Még azt a tanulót sem távolítják el, aki kijelenti, hogy nem tanul, le akar szerelni. A felvételi követelmények nincsenek meghatározva. Pl. 1957-be bekerült szeptember 1-én olyan tanuló, aki az általános iskola VI., VII. osztályában bukott, osztályt ismételt. Az eredményesség egyik lényeges akadályozója a tanulók túlterheltsége. Az iskola 15- 18 éves tanulói reggel 6-tól este 21,30-ig szigorú napirend szerint élnek. Nincs idő olvasásra, játékokra, szabadidő 2-től 5-ig van, de ez alatt szervezett katonai feladatok vannak. Az egyéni tanulásra szánt idő 5-től 8-ig tart. A felügyelet a nevelőtisztek adják, de segíteni nem tudnak. A hiányzási átlag 47,7 óra az első negyedévben, ez a Kossuth Gimnáziumban 19,7 óra, József A, Gimnáziumban 35 óra, I. László Gimnáziumban 23 óra, I. István Gimnáziumban 25 óra.

Erkölcsei, politikai nevelés:

Az órákat a politikai osztály készíti elő politikai szempontból, de elmarad a tisztek pedagógiai felkészítése. A tisztek nem részesültek pedagógiai, lélektani átképzésben. A KISZ hatóereje itt eléggé leszűkült, nevelő hatása csekély.

Az iskola szervezete:

Az iskolában hatalmas apparátus működik, ez nehezíti a munkát. Az iskolavezetés problémája, nem érvényesül eléggé az egységes vezetés.

Természetes lenne, hogy az oktató-nevelő munka legalább a vezetés szintjén egy kézben legyen. A vezetés katonai stílusa eredményezi, hogy az oktató- nevelő munka során a pedagógusok, nevelőtisztek irányítása parancssal, utasítással történik.

Gyakran alkalmazzák a munkával való büntetést. Az iskola ügyeinek intézése bürokratikus. A tanulók elkényelmesedtek.

Politikai légkör:

A pedagógusok, tisztek az iskola ügyét szívükön viselik. Érzékenyen reagálnak mindenre. Kiderült, hogy majdnem valamennyiükben bizonytalanság, elkedvetlenedés van. Oka, az ellenforradalom, mint mindenütt ebben az iskolában is nagyon megzavarta az iskola életét. A bizalmatlanság jelét látják abban is, hogy Otta elvtárs közvetlenül nem érdeklődik munkájukról, nem teremt velük közvetlen kapcsolatot. Létük bizonytalan az iskolán, nem a munka alapján értékelik őket. A tanárok többsége becsületesen kitartott az iskola mellett. Maguk költöztették át az iskolát Mátyásföldről. Az elkeseredés a tisztek között is érezhető, úgy érzik, hogy a fluktuáció, amely végbement kb. 2/3 rész kicserélődött nem indokolt. Sételmezik szolgálati beosztásuk rendjét, nincs módjuk, hogy több időt töltsenek családi körben.

A tisztek és tanárok úgy látják, hogy az iskola életében bekövetkezett háromszori parancsnokváltás, az iskola egészséges fejlődését nem segítette elő, mert ez együtt járt a kialakult szokások teljes megváltoztatásával. Általában a stabilitás hiányát valamennyien érzik.” /23/

A tiszti és tanári állomány **1958. február 14-én nevelői értekezleten vett részt**, ahol az iskolaparancsnok értékelte az első félévet. Természetesen a tiszti, tanári állomány még nem ismerte meg az 1957 őszén lefolytatott vizsgálat jegyzőkönyvét.

Részlet Otta vezérőrnagy beszédéből:

„...Az 1956/57. Kiképzési év hiányosságai: Jellemző volt a három hónap tanulmányi kiesés, ez csökkentett értékűvé tette az egész évet. Az ellenforradalom és a három hónap kiesés rosszul hatott a növendékekre, lazította a fegyelmet, meggyengítette a hivatástudatot. Ezeket teljes mértékben nem számoltuk fel.

Azonban 1957/1958. első felében a növendékek fegyelméről csak jót lehet mondani. Lényegében megszűntek a lopások, parancsmegtagadások. iszákosság, a kerítésen való kilógás stb.. A múlt tanév és részben a tanév első felében több mint 20 növendéket távolítottunk el fegyelmi — politikai okból. Az I. évfolyamra bevonult növendékek magukkal hozták azokat a fogyatékoságokat, amit az 1956/57-es kiképzési év valamennyi iskolájában jelentett. A mi

tanáraink jól tanítanak. Jó az egyéni tanulás hatékonysága, a mi növendékeinkben van ambíció a tanulásra.

Nem tartom egészséges jelenségnek, hogy a nap minden szakában tanulnak a gyerekek. Kell bizonyos idő játékra, kikapcsolódásra, mert ez előbb vagy utóbb idegösszeroppanáshoz vezet, a növendék meg fogja utálni az iskolát.

Tanulmányi gyengeség miatt 30 főt kellene eltávolítani, de ezt nem szabad megcsinálni. Nincs az a gimnázium, aki befogadná őket. Felvettük őket, egy évig legalább is kötelességünk velük bajlódni. Nagyobb tiszteletre kell nevelni a növendékeket a tisztek a tanárok, a felnőttek és dolgozók iránt.” /7 /

A nevelői értekezleten a tisztek és tanárok is hozzászóltak, elmondták véleményüket.

Néhány részlet a felszólalásokból:

Tanár: „...nem érdekelte, hogy jobb eredményt érjen el, mert elégséges és közepes rendűséggel éppúgy eljut a tiszti iskolára, mint jobb eredménnyel.” /7/

Tiszt: „... nincs meg az átmenet iskoláról a tiszti iskolára. „ /7/

Tiszt: „... - zárda jellege van ennek az iskolának, mondják a fiúk. Mi sohasem beszéljük meg az egyes dolgokat a növendékekkel.” /7/

Tiszt: „... a növendékekben él az, hogy ők tisztek akarnak lenni. Él bennük a katonásdi. Nekem az a véleményem, hogy mire 3. illetve 4. évesek lesznek, ezt a fantáziát nem neveljük tovább, hanem visszaszorítjuk. A katonai formulák sorakozóban, nótázásban, tiszteletadásban nyilvánulnak meg, ahogy megnyilvánul. A katonai arány nem jó. Ha kabinetek és kimustrált fegyverek lennének az iskolán, másképpen alakulna ez a dolog is.” /7/

Tiszt: „... én nem tudom, hogy felvételinél célszerű-e a szociális származással foglalkozni. A tavalyi 200 növendékből 38 volt olyan, akit a bizottság nem javasolt és mégis felvették.”/7/

Tanár: „... az a tapasztalat, hogy akiket a bíráló bizottság javaslata ellenére vettek fel az iskolára, egy-egy leszerelési hullám alkalmával elsőként szerelnek le.” /7/

A nevelő értekezlet után az évfolyamparancsnokok értékelték a növendékek katonai előmenetelét, az osztályfőnökök a szakaszok tanulmányi munkáját. Meghatározták a növendékek feladatait a tanév végéig.

Úgy tűnt valamennyi tiszt és tanár megnyugodott, amikor is sorkerült egy váratlan tiszti-tanári gyűlésre. itt ismertették - 1958 május 16-án „Az iskola felszámolásával kapcsolatos előzetes intézkedést.”

„Kivonat az iskola felszámolásával kapcsolatos előzetes intézkedésből . /22/

A felszámolás, leltározás ütemterve:

1958. 06. 20. eü. szolgálat

07. 01-15-ig élelmezés, ruházat, politikai anyag, személyügyi anyag, üzemanyag, iőtér és műszaki- vegyvédelmi anyagok leltározása,

07. 10-20-ig tanulmányi osztály

07. 15-31-ig elhelyezési szolgálat leltározása kerül végrehajtásra.”

Az eseményt követően megindult a felszámolással kapcsolatos feladatok gyakorlati végrehajtása. Két fő feladat állt az állomány előtt, egyrészt be kellett fejezni a tanulmányi évet, másrészt az előírt időre fel kellett számolni az iskolát.

Mindkét feladatot az állomány végrehajtotta.

1958. szeptember 13-án az iskolaparancsnok kiadta — az iskola történetében az utolsó — 67. sz. parancsát.

„A II. Rákóczi Ferenc Katonai Középiskola megszűnése alkalmából az elvtársaknak köszönetemet nyilvánítom. Köszönöm Önöknek azt a segítséget, amelyet munkámhoz nyújtottak. Kérem, őrizték meg az iskola jó szellemét, emlékezzenek vissza a munkába együtt töltött sokszor fáradtságos és mégis szép időkre. Kívánom Önöknek, hogy új beosztásukban, következő munkahelyeiken további eredményekkel, sikeresen folytassák munkájukat.

Az iskola felszámolásában kiemelkedő munkát végző elvtársak közül „dicséretben” részesített öt fő tisztet és négy fő tiszthelyettest.”

A kijelölt tisztek, tiszthelyettesek befejezték a különböző szolgálati ágak ellenőrzését és a kijelölt bizottság elkészítette az iskolát „megszüntető” jegyzőkönyvet. Ez az alábbiakat tartalmazta:

„Megszüntető jegyzőkönyv.” /25 /

A II. Rákóczi Ferenc Katonai Középiskola megszüntetését a HM VK Szerv és M. Csf-ség 1958. június 20-án kelt 02060/58 sz. intézkedése alapján 1958. július hó 1-én kezdtük és 1958 szeptember hó 15-én fejeztük be.

1958. június 1-én állományban volt:

	ti.	tts.	honv.	növ.	kat. össz.	polq.
	72	29	41	630	772	346
Új beosztásba került	12	23	41	108	184 -	
Szü. csf-ség rend. bocsátva	60	6 - -	66 -			
Leszerelt	-	-	-	522	522	-
Útba indítva összesen:	12	23	41	630	706	346

Az I., II., III. évf. 522 növendéket kívánságaik és szociális helyzetük figyelembe vételével — az alábbiak szerint helyeztük el:

Gimnáziumban	389 növendéket
Bentlakásos gimnáziumban	112 növendéket
Ipari technikumban	15 növendéket
Ipari tanulónak	6 növendéket
4. évf.-t végzett növendékből ETI-re	108 növendéket
4. évf. leszerelt	7 növendék
ebből egyetemen folytatja tanulmányait	5 növendék

Az iskola tanárai a Bp. Fővárosi Tanács Oktatási Osztályán, illetve más oktatási intézményeknél nyertek beosztást. A polgári dolgozók közül 71 főt átvett az MN 5566 alakulat. A fentieknek megfelelően az iskola egész személyi állománya katonai nyilvántartásba áll vagy leszerelt. Rendezetlen személyi ügy nincs.

A csapatzászlót a Hadtörténeti Múzeumnak adtuk át. A Nemzeti Bank 52. sz. fiókjánál az iskola folyószámláját a Pü. Csf,-ség rendelkezése alapján 1958. 09. 22-én lezárták. A laktanya épületeket és raktárait az iskola átadta az MN 5566 sz. alakulatnak. A II. Rákóczi Ferenc Katonai Középiskolának tartozása nincs. A II. Rákóczi Ferenc Katonai Középiskola 1958 évi szeptember hó 24-én szolgálati és gazdasági tevékenységét megszüntette. /25/

a megszüntető bizottság elnöke:

Kende Béla alezredes

isk. agi. h.”

E szomorú jegyzőkönyv ismertetése után fontosnak tartom **következtetéseimet** közreadni.

A Rákóczi iskola fennállása alatt 1953. és 1958. között Magyarországon öt kormány működött hosszabb, rövidebb ideig. Ez idő alatt az iskola három alkalommal változtatott helyet és háromszor volt parancsnoki váltás.

Politikai okok miatt az ifjúság szervezeti életét irányító és azt befolyásoló DISZ szervezetet 1957-ben a KISZ-szervezet váltotta fel.

Az oktatás területén két alkalommal változtatták meg a tantervet, így többször módosult a középiskolai képzés cél- és követelményrendszere.

Az 1956-os ellenforradalom és az azt követő események az oktatás-nevelés minden területét konfliktus helyzetbe hozták, melynek feloldását csak az iskola megszüntetésével lehet elvégezni.

Mindezek az objektív tények abban a magyar társadalomban működtek, amelyben a szocializmus egyet jelentett a Szovjetunióval, a szocialista táborral. A neosztálinista politikai struktúra a társadalom minden területén meghatározó volt.

Az 1953 nyarán létrehozott „II. Rákóczi Ferenc” Katonai Középiskola célját, feladatát, szervezeti felépítését illetően megfelelt a Szovjetunióban működő „Szuvorov” néven ismert kadétiskolának. E hasonlóság egyik látványos formája a sötétkék színű egyenruha és a vörös vállpánt. Az iskola működése alatt a széles közvélemény „magyar szuvorovistáknak” nevezte a rákócziakat.

Kutatásaim során az iskola történetét tanulmányozva fejlődését illetően három egymástól jól megkülönböztethető időszakra bontottam fel.

Az első időszak 1953 júniusától 1955 júniusáig, a második időszak 1955 júliusától 1956 novembere elejéig tartott, a harmadik időszak 1956 novembere elejétől 1958. szeptember 24-ig tartott.

Az első időszak fő jellemzője: a működés feltételeinek megteremtése, a tiszti, tanári állomány kiválasztása és felkészítése, az oktató- nevelő munka beindítása, az iskola cél-feladatrendszeréből eredő speciális követelményekkel való megismertetés, azzal való azonosulás. A beindulást követő kisebb szervezeti módosítások végrehajtása, a nevelési rendszer kialakítása. Folyamatos felkészülés az 1954-es évre, ami együtt járt az új iskolára való átköltözéssel és hatalmas tiszti, tanári és hallgatói létszámnövekedéssel.

Ezt a feladatot eredményesen oldották meg az iskolán szolgálatot teljesítő tisztek és tanárok. Az esztergomi alapok lerakását követően Mátyásföldön kezdődött el az iskola működésének eredményekben gazdag időszaka. Az iskola parancsnoka Kerekes Béla vezérőrnagy volt. A tiszti, tanári állomány kapcsolata sokat fejlődött, a nevelési munka középpontjában a növendék állt. Egyes területeken a túlzott anyagi ellátás a pazarlás jelei még kimutathatóan jelentkeztek.

A második időszak jellemzői: a minden területre kiterjedő fejlődés volt a fő jellemző. Kialakultak a jó tiszti-tanári kapcsolatok a képzés minden területén. Az oktatók és nevelők munkáját a folyamatosság, a követelménytámasztás jellemezte. Az átlagon felüli anyagi és technikai ellátás egyre jobban éreztette hatását, ugyanakkor az ellátás korábbi túlzásait a reális igények biztosítása váltotta fel.

A tanulmányi, kulturális és sportmunka területén elért eredményekkel egyre jobban megismerkedhetett a magyar társadalom. Az oktatás-nevelés minden területén erősödött a katonai jelleg.

Az iskola „elit” iskolának számított, a felvételi vizsgákon hat, hétszeres túljelentkezés mutatkozott. Az iskola történetében először 1956 őszén 111 fő növendék érettségizett és kerültek át a fegyvernemi tiszti iskolára. Az iskola parancsnoka: Oláh István alezredes volt.

A harmadik időszak jellemzője: az októberi forradalom - minden területen jelentkező visszaesés volt. Az új iskola helyen, csökkentett tiszti, tanári, növendéki létszámmal kezdte meg, illetve folytatta működését. Az anyagi, technikai ellátottság színvonala rendkívül sokat romlott. A tiszti, tanári állomány politikai megosztottsága éreztette hatását az oktatás, nevelés valamennyi területén. A kedvezőtlen munkahelyi légkör, a bizalmatlanság, az állandó politikai

jellegű zaklatások, vizsgálatok, a jogtalan fenyegetések és eltávolítások nagymértékben akadályozták a nevelői tevékenységet. Az egység hiánya miatt átgondolt nevelési tevékenységről- különösen 1958-ban nem lehetett beszélni. Az iskola parancsnoka cselekedeteivel, intézkedéseivel, megosztotta a tiszti és tanári állományt, ezzel olyan légkört teremtett, amely lehetetlenné tette az iskola zavartalan működését. A tiszti- tanári állomány korrektsége miatt, a növendéki állomány a jelzett légkört nem érzékelte.

Az előjáró Honvédelmi Minisztérium és Oktatási Minisztérium képviselői irányított ellenőrzésekkel és ezek eredményeivel csak fokozták a hivatásos és tanári állomány megosztottságát. Az 1957 őszén elrendelt „tiszti vizsga” már előre jelezte, hogy a tiszti állomány egy része politikailag, szakmailag alkalmatlan lesz beosztása ellátására. A rendkívül sok és időigényes gyűlés, értekezlet, tanácskozás, megviselte a tiszti, tanári állományt, miközben a tiszti állomány kétharmada kicserélődött.

1958 elején az iskola megszüntetését követő bejelentés után az állomány egyre jobban elbizonytalanodott a jövőjét illetően. Az iskola parancsnoka Otta István vezérőrnagy volt.

Valószínűsíthető, hogy a legfelső politikai vezetés a II. Rákóczi Ferenc Katonai Középiskola megszüntetését már 1956 végén, 1957 elején eldöntötte. Feltételezhető, hogy ennek politikai jellegű oka volt. Nevezetesen az, hogy az iskola parancsnoksága, tiszti, tanári, hallgatói állománya az októberi forradalom során politikailag megbízhatatlanná vált.

A sokat hangoztatott túlzott anyagi ráfordítás csak, mint másodlagos indok játszhatott szerepet a megszüntetésben.

Az ilyen körülmények között működő Rákóczi iskola 1956-tól a megszüntetéséig több mint 300 érettségizett növendéket adott a fegyvernemi tiszti iskolának. A növendékeknek a legjobb középiskolai végzettséget adta, művelt sokoldalú képzett, kulturált ifjakká nevelte őket. A nevelői ráhatások eredményeként kifejlesztette bennük a katonai hivatás iránti szeretetet, és előkészítette őket a fegyvernemi tiszti iskola felvételire.

Kutatásaim során - erről a Magyar Honvédségben hivatalos adatok nincsenek - közel 200 fő volt Rákóczi iskolát végzett növendékről tudok, akik jelenleg is a Magyar Honvédségben teljesítenek szolgálatot. Egy részük ma már a Magyar Honvédség magas beosztású tábormakai, tisztjei. Közülük /jelenleg/ 1 altábornagy, 10 vezérőrnagy, 42 ezredesi rendfokozatot ért el és minden Rákóczi iskolára vonatkozó lekicsinylő véleményt elsöpör.

Az iskolán szolgálatot teljesítő tisztek, nevelőtisztek, osztályfőnökök és tanárok személyisége, magatartása, katonai felkészültsége, pedagógiai- módszertani munkájuk az iskola működésének minden időszakában átlagon felüli volt. Mindenkorai oktató-nevelő munkájuknak az alapja „a növendék” volt és velük olyan sajátos egységet alakítottak ki, amelyben a fő összekötő kapocs a bizalom volt. Az iskolán kialakult emberi kapcsolatokat ma is egyaránt szeretettel, büszkeséggel ápolják a tisztek, tanárok és a volt növendékek.

Napjaink egyik fő kérdése a Magyar Honvédség feladatrendszerének átértékelése, amely várhatóan több változást hoz a hivatásos tiszti pálya vonatkozásában.

Megnövekszik a hadsereg és a társadalom közötti mobilizáció és a hadsereg nyitása a polgári élet felé. E közben felerősödik az a jogos igény, hogy minőségileg képzett tisztek kerüljenek ki a tanintézetekből.

Ezért is ajánlanám egy Rákóczihoz hasonló katonai középiskola létrehozásának megfontolását, természetesen e kor igényeinek és lehetőségeinek figyelembe vételével.

A záró legfontosabb következtetésem az lenne, hogy a Magyar Honvédség tiszti állománya utánpótlására létrehozott valamennyi intézetben alapelvnek kell tekinteni, csak az a tiszt, tanár nevelhessen, taníthasson növendékeket (hallgatót), akinek az általános műveltsége, szakmai felkészültsége, hivatásérzete a modern kor követelményeinek megfelel, mert az általa nevelt „produktum” a tiszttel reprezentálja azt a hazát, nemzetet amelynek hű védelmezőjévé kell válnia.

Jól tudom, ez nem új gondolat, de azt is tudom, hogy nevelési intézményeinkben az elmúlt évtizedekben így soha nem valósult meg.

Utószó

A Rákóczi iskola fennállásának rövid öt esztendejéről sajnálatos módon a „néphadseregi” történeti kutatások során sem került sor, érdemi munka összeállítására. Így 1958-tól napjainkig az előítéletekkel, hiedelmekkel gazdagított szóbeszéd alapján terjedtek el ismeretek az iskoláról.

Fennállásának öt évéről megjelent megállapítások túlzottan is kategorikusak voltak, általában csak az iskola kivételezett helyzetéről szóltak, eredményeiről szinte semmit. Voltak olyan időszakok – különösen a 60-as és 70-es évek – amikor is nem volt jó ajánlólevél arra hivatkozni, hogy a Rákóczi iskolát végeztem, illetve ott tanultam.

Akkor is és ma is büszkén vallom és örülök annak, hogy „volt rákóczistának” mondhatom magam.

Mindazt, amit a hivatásos pályámon elértem volt iskolámnak köszönhetem. Emberséget, általános és szakmai műveltséget adott. Hazaszeretetet és magas fokú erkölcsi tulajdonságok – ezt tükrözte az iskola szellemisége, még akkor is, ha célját, feladatát nem tudta maradéktalanul teljesíteni.

Végezetül köszönetet mondok minden volt rákóczistának, nevelőtisztnek, tanárnak és előjáróimnak, hogy önzetlenül, fáradságot, időt energiát nem sajnálva, írások, dokumentumok, visszaemlékezések sokaságával – a hiányzó feljegyzések hiteles értékét pótolva – lehetővé tették a „II. Rákóczi Ferenc” Katonai Középiskolában folyó oktató – nevelő munka teljes mélységű megismerését és történeti megírását.

A szerző